

SOSYALİST MEZOPOTAMYA

Aylık Teorik/Politik Dergi

Sayı: 11

Haziran: 2005 2 YTL /

2.000.000 TL

- Güruh ve sadakat -I-
- Rejimin planını bozacak yeni bir örgütlenme
- Wergera berhemên kurdî
- Anti emperyalizmin bedeli
- İmralı'ya açık mektup
- 1920-1921 Kürt komünist dinamik ve Mezopotamya

SOSYALİST MEZOPOTAMYA

AYLIK TEORİK-POLİTİK DERGİ

Gün Yayıncılık Tic. Ltd. Şti Adına Sahibi

Murat Yılmaz

Yönetim Yeri ve Yazışma Adresi

İnönü Mah. Babil Sok.

No:27/3 80230

Harbiye / İstanbul

Sorumlu Yazışmaları Müdürü

Ferit Yıldırım

Yönetim Yeri ve Yazışma Adresi

İnönü Mah. Babil Sok.

No:27/3 80230

Harbiye / İstanbul

Sosyalist Mezopotamya

Yönetim Yeri ve Yazışma Adresi

İnönü Mah. Babil Sok.

No:27/3 80230

Harbiye / İstanbul

Telefon/Faks

(0212) 219 69 06

Yayın Türü

Yaygın Süreli Dağıtım

e-mail

sosyalistmezopotamya@myynet.com

Banka Hesap No:

İş Bankası Taksim Şb.

1052 767790

Döviz (Euro) Hesabı

1052 3335933

Baskı

Ser Matbaacılık

0 212 565 17 74

Fazılpaşa Cad. 4. Zer Sanayi sitesi

No:16/26 Topkapı-İSTANBUL

Gaziantep İrtibat Bürosu

Yasin Yetişgen

Tel/Faks

0 342 220 59 94

Atatürk Bul. Bina No: 49

N. Akınal Apt. B Blok

Kat: 6 D: 6

Şahinbey / Gaziantep

İÇİNDEKİLER

Editörden	1
Güruh ve sadakat -I-	
Munzur Gülabaşığı	3
Rejimin planını bozacak yeni bir örgütlenme	
S. Çiftyürek	7
Nasıl bir örgüt ve örgütlenme...?	
Tuncay Atmaca	17
Wergera berhemên kurdî	
Lokman Polat	22
Anti emperyalizmin bedeli	
Hamit Yılmaz	25
Kürt sorunu Türkiye solunu ayırıştırıyor	
Mahmut Şahingöz	29
İmralı'ya açık mektup	
Veysel Çamlıbel	32
1920-1921 Kürt komünist dinamik ve Mezopotamya	
S. Bulut	36
Avrupa'da toplum ve yaşam	
Hurşit Kaşıkırmaz	40
Öğrenci gençliğin krizi aşması üzerine	
Murat Yılmaz	45

-Editörden-

Dergimizin 10'uncu sayısının dağıtımına girmesinden, elinizdeki 11'inci sayının çıkışına kadar geçen sürede -buna öz itibarıyla Newroz ile 1 Mayıs kutlamaları arasındaki süre de diyebiliriz- yaşanan bazı olaylara karşı anında belgeli tavır almamız ve analitik, sorgulayıcı yaklaşım ortaya koymamız yine 'aylık yayın' engeline takıldı. Örgütsel yapılaşmanın henüz girişim aşamasında da olsak, toplumsal ve siyasal gelişmelerin günümüzdeki hızına az-çok ayak uydurabilecek bir yayının ihtiyacını bir kez daha ciddi şekilde hissettik.

Ülkemiz son yılların en görkemli Newroz kutlamalarına sahne olunca, bu mahşeri kalabalıkları kendi statükocu kurguları için bir tehlike sayan 'derin organizasyonlar' da boş durmadı. Mersin'deki Newroz kutlamalarının hemen ardından ilköğretim çağındaki çocukları kulfanarak yarattıkları bayrak provokasyonu ile yeni bir şoven kışkırtmaya önyak oldular. Genelkurmay imzalı, haklarını talep eden Kürtlerin 'sözde vatandaşlar' olarak tanımlandığı açıklama, sokağın güvenliğini sağlamaktan sorumlu üniformalı yetkililerin ırkçı kesimleri arkalarına alarak sokağa inmelerine yetti. Medyanın 'hiper-aktif' yayınlarının da teşvikiyle Türkiye'nin neredeyse her yanı yaklaşık on gün boyunca ırkçı bir dalganın, ne yağdıracığı, neye yol açacağı ve asıl kimlere zarar vereceği belli olmayan kapkara bulutların altında kaldı. Bu hengamede Trabzon, Sakarya ve İstanbul başta olmak üzere bazı kentler linç girişimlerine ve demokratik kuruluşların eli sopalı gruplar tarafından basılmasına sahne oldu.

Bir yanları devletleşen 'sözde vatandaşlar' ise bu aşırı tahrikkar ortama rağmen "çivi çivi söker" demediler; sağduyularını son reddesine kadar korudular; "evana ji berêda wiha kirine, wiha xwarine; em li karê xwe mizekin" dediler. Günümüz dünyasında örgütsel güç kadar politikada ustalığın ve diplomasinin de belirleyici alanlar olduğunun bilinciyle davrandılar, önemli oranda politikleştiklerini ortaya koydular. Anlık tepkililik ve duygusallıklardan arınık görünen bu yeni davranış biçimi umut yüklü...

Demokratik haklarını talep eden Kürtlere gözdağı vermeyi amaçlayan bu şoven dalganın emekçi halklara, halkların kardeşçe yan yana yaşama iradelerine ve dahası uğruna yapıldığı söylenen Türkiye'ye de zarar vereceği kesindir. 'Derin yöneticiler' de kısa sürede bunun farkına biraz varmış

olmalı ki, ilk 'ağır tahrik' demeçlerini, birkaç gün sonra fiili saldırıları önlemeye yönelik daha yumuşatıcı demeçlerle dengelemeye çalıştılar. Bilinmelidir ki; ne dünya eski dünyadır, ne bölge eski bölgedir, ne de Kürtler eski Kürtlerdir. Yani şimdi Kürtlerden birkaç kişi böylesi ortamlarda linç olaylarına kurban giderse -ki söz konusu günlerde olmaması için neredeyse bir neden kalmamıştı- ve Kürt kuruluşları "yaşamımız tehlikede" dilekçeleriyle uluslararası/uluslar üstü kurumlardan koruma/güvenlik talep etmek zorunda kalırlarsa, bu işin sonucunun nerelere varacağını kim kestirebilir..! Bu varsayımdan olacak; ufku geniş bazı Türk aydınları, böyle bir tahrikten asıl karlı çıkma hesapları yapabilecek olanların Kürt milliyetçileri olabileceğinden hareketle, aşırı komplocu bir yaklaşımla bu olayları Kürt politik öğütlerinin teşvik etmiş olabileceğini bile söylediler. Ancak ağır tahrik hem de belgeli olarak o kadar 'yüce' katlardan yapılmıştı ki, bundan bu 'yüce' katların nasıl bir çıkar hesabı içinde olduklarına bu analistlerin kendileri de akıl erdiremediler. Tezgaahın arkasındaki hesabı/hesapları halen de çözebilmiş değiller...

MESOP Girişimi de "em li karê xwe mizekin" yaklaşımıyla, önceden planlanmış faaliyetlerine tam bir olgunlukla devam etti; bir yıldır başlattığı halka açık paneller serisini sürdürdü. Antep'le başlayan, Adıyaman, Urfa, Diyarbakır, Mersin ve İzmir'le süren paneller, Newroz'dan önce İstanbul-Avcılar, Newroz'dan sonra ise Malatya'da yapılan panellerle devam etti.

Malatya'da 27 Mart günü Dilan Dügün Salonu'nda yapılan panele, MESOP Girişimi'nden Hüseyin Karataş ve Sinan Çiftiyök konuşmacı olarak katıldı. Yaklaşık 150 kişinin izlediği panel, hem konuşmacıların parti girişiminin esaslarını açıcılayıcı bilgilendirmeleriyle ve hem de konuyla ciddi derecede ilgili oldukları her hallerinden belli izleyicilerden gelen soruların yoğunluğuyla dikkat çekti. Yaklaşık 4 saat süren panelde konuşmacılar, bu etkinliğe katılım oranını kısmen de olsa düşürmeye sebep güncel konu olan bayrak provokasyonuna ilişkin görüşlerini de açıkladılar.

MESOP Girişimi'nin faaliyetleri panellerle sınırlı kalmadı. Öncesindeki hazırlıkları ve kutlamalara katılımlarıyla girişimciler 1 Mayıs'ı elden geldiğince anlamına uygun bir biçimde kutlamaya çalıştılar. 1 Mayıs özel sayımızın yaygın dağıtımı yapıldı. Bazı kentlerde, biri dergimizin tanıtımını amaçlayan, diğeri emekçileri 1 Mayıs'a davet eden afişler duvarları süsledi. Öncesinde yapılan kısa süreli bir hazırlığın ardından, Antep'teki 1 Mayıs kutlamasına MESOP kendi pankartları ve hatırı sayılır bir rakamı bulan kortejiyle katıldı.

Girişim'in yayınladığı "sorunlama belgesi" çerçevesindeki görüşlere bu sayımızda da yer veriyoruz. Yazarlarımız, söz konusu belgenin içerdiği sorulara cevaben değişik konulardaki görüşlerini özgürce aktarıyorlar. Çağrılarımıza rağmen, müdavim yazarlarımızın dışında "sorunlama belgesi"ni ele alan değişik imzalı yazılar konusundaki sıkıntımızın dışında "sorunlama belgesi"ni ele alan sorulara/sorunlara ilişkin bir sözü/sözleri vardır, olmalıdır. Bu vesileyle çağrımızı yineliyoruz; MESOP Girişimi'nde yer alsın ya da almasın, bu sorunlamaya ilişkin sözü olan herkesi yazmaya davet ediyoruz.

Bu arada, yine sorunlama çerçevesinde ve görüşleri daha sistematik, daha derli-toplu bir şekilde okura sunmak amacıyla çıkarılması planlanan kitabın yanı sıra internet sitemizin hazırlıkları da son aşamaya geldi. Önümüzdeki sayının sunusunda MESOP sitesinin adresini verecek aşamada olacağımızı umuyoruz.

Gelecek sayıda daha güçlü buluşmak dileğiyle...

Aziz Mahmut Ak

Güruh ve sadakat -I-

✎ Munzur Gülabuşağı

17 Aralık 2004 tarihinden sonra Avrupa Birliği (AB) sürecine yelken açan Türkiye'de hissedilir derecede bazı şeylerin değiştiğini görüyoruz. Adeta birileri düğmeye bastı. Kimin/kimlerin düğmeye bastığını bilmemiz -bugün için- mümkün değil. Başta hükümet partisi (AKP) olmak üzere siyaset zemininde taşların yerinden oynadığını gördük. Burada bir şeye dikkat çekmek istiyoruz: Ne zaman Türkiye'de siyasetin balans ayarı yapılmak istenirse güç odaklarının sokakları kaşındığını görüyoruz.

Türkiye'de 17 Aralık 2004 tarihine kadar AB üyelik süreci, başta hükümet olmak üzere genişçe bir çevrenin ortak çabası, desteği ve ittifakıyla ilerliyordu. Ne oldu da bu koalisyon, ittifak yaramaya başladı? AB süreci etrafında sağlanmış olan koalisyonun dağılmasıyla, belli bir korelasyon içinde siyasi ve toplumsal kriz giderek ivme kazandı. Tam da bu süreçte Türkiye'nin dış siyaseti ABD eksenine otururken, siyaset de sokağa oturmaya başladı. Son iki olay (Mersin'deki Newroz kutlamalarında çocukların TC bayrağı-

na hakaret etmesi ve Trabzon'da bildiri dağıtan bir gruba halkın toplu saldırması ve linç girişimi) artık istenirse siyasetin sokakta oluşturulabileceğinin sinyallerini verdi. Kısacası düğmeye basan bazı güç odaklarının kalabalıkları baskı/şiddet aracına dönüştürebilmesi mümkün. Kalabalığın şiddet ve baskı aygıtına dönüştürülmesi gerçek anlamda bir zayıflıktır ve ciddi korkular içermektedir. Gerek devletin iç ve dış politikalarını, gerekse egemen çoğunluğun siyasal, toplumsal ve ruhsal şekillenmesini önemli oranda iç dinamikler-

deki zayıflıklar ve korkusal dürtüler belirliyorsaydı, olgusal gerçeklerin derinliğindeki di-yalektiği anlamak durumun-dayız.

Türkiye gibi yarı müstem-
leke ülkelerde çözümlenme-
miş sorunlar, çelişki ve çatış-
ma zeminleri oluyor. Türkiye
gibi gelişimi önemli oranda
dışa bağımlı olan ülkelerde
çelişkiler ve çözümlenmemiş
sorunlar küçük bir itmeyle
kolayca krize dönüştürülebi-
liniyor. Kendi öz gücüyle
krizlerini aşamayan, insanı-
nın ruhsal, zihinsel, sosyal,
bedensel ihtiyaçlarını karşı-
layamayan, ekonomisini/bor-
cunu borçla çeviren/ödeyen,
ekonomisi hassas ve kırılğan
olan bir ülkenin bağımsızlığı
tartışma götürür bir şey. Bu-
gün bazı milliyetçi çevrele-
rin, Türkiye'nin bugünü için,
"yüzyılın ilk çeyreğinde ya-
şadığı işgalden daha berbat
bir işgal altında bulunuyor"
tespitleri var. Ve bu tespit
bana göre doğru. İşgalin var-
lığı ne kadar doğruysa, Tür-
kiye'nin bu berbat işgalden
kurtulacak ekonomik, sosyal,
siyasal imkanlardan yoksun
olduğu da bir başka gerçek.

Türkiye iç dinamikleri za-
yıf bir ülke. Tek ulus, tek dil,
tek din, tek ideoloji yaratma
konsepti bugün artık iflas et-
miş. Kürt 75 yıllık inkardan
sonra var ve gerçek; Aleviler
75 yıllık ret ve inkardan son-
ra var ve gerçek. Zorunlu ve
zoraki yurttaşlar gelinen bu
sürede tek ulus, tek dil, tek
din, tek düşünce konseptine
dayanan devleti yeniden kur-
gulamaya başlayınca, ege-

Türkiye iç dinamikleri zayıf
bir ülke. Tek ulus, tek dil,
tek din, tek ideoloji yaratma
konsepti bugün artık iflas et-
miştir. Egemen çoğunluğu
sokağa yönlendirenlerin ta-
rihe gönderme yapmaları
hem bir tehdit, hem de bir
zayıflıktır.

men çoğunluğun ve devletin
gerçekle yüzleşme zorunlu-
luğu, bu cumhuriyetle yaşıt
olan zayıflıkları, korkuları,
çelişkileri görünür hale getir-
di. İçten ve dıştan dayatılan
açılımlar, kabule zorlanma-
lar, gerçekle yüzleşmeler
Türkiye'de grup kültürünün
hortlamasına yol açtı. Ege-
men çoğunluğun en geri, en
gerici kesimlerinin siyasette,
toplumsal yapıda ortaya çı-
kaçak/zorlayacak açılımların
baskılandırılması için bas-
kı/tehdit/şiddet aracına dö-
nüşürülmesini getirdi. Ege-
men çoğunluğu sokağa yön-
lendirenlerin tarihe gönder-
me yapmaları hem bir tehdit,
hem de bir zayıflıktır.

Bağımlılık ilişkileri içinde
ulus-devlet olma süreci ciddi
yapısal zayıflıklar içermekte.
Öncelikle bu ülkelerde eko-
nomik altyapı hem zayıf,
hem de dışa bağımlı. Sosyal,
kültürel, siyasal altyapı daha
çok dıştan gelen dayatmalar
doğrultusunda işbirlikçi ka-
rakter kazanmıştır. Çözümle-
yemediği sorunlarla ulus-
devlet olmaya çalışan ülkele-
rin farklılıklardan, özgürlük-
lerden, toplumsal-sınıfsal
haklardan derin kaygılar
duymaları yapısal zayıflıkla-
rının sonucudur.

Bu bağlamda Cumhuri-
yet'in tarihine baktığımızda,

Türk egemenlik sisteminin
baskıcı, otoriter bir karakter
taşıdığını ve egemen çoğun-
luğun da gruplaştığını görü-
rüz. Çözümlememiş sorun-
larıyla ulus-devlet olma iddi-
ası, farklılıkların, sınıfsal çe-
lişkilerin, ulusal, dinsel top-
lulukların devlete biata zor-
landıkları bir süreç olmuştur.
Devlet ancak farklılıkları,
toplumsal sınıfları zora daya-
nan politikalarla bir arada
tutmaya çalışmış. Devlet zo-
ra/zorbalığa dayanan politi-
kalarını emperyalizme daya-
narak sürdürebilmiştir. Bu
moment Türkiye'nin aynı za-
manda zayıf noktasıdır. Bu
zayıflıklar Türkiye'yi ve Tür-
kiye gibi ülkeleri zayıflıklarına
mahkum etmiştir. Türkiye
bu zayıflıkları ile yüzleşme-
diği sürece bağımsızlık, de-
mokrasi, hak ve özgürlükler,
ekonomik kalkınma, toplu-
mun demokratikleşmesi ger-
çek anlamda ancak bir kan-
dirmaca/yanılsama olabilir.
Önemli oranda ulusal, top-
lumsal, siyasal sorunların çö-
zümü de bu ülkelerin zayıf-
lıklarına bağlıdır. Ülkelerin
çözümlememiş zayıflıkları
aynı zamanda devlet-iktidar
sorununun ötesinde, ulusal
meseleler haline gelmiştir/ge-
tirilmiştir. İşte tam da bu
noktada grup kültürü boy
vermekte. Türk Genelkurmay
Başkanı, bayrağa sahip çık-
manın sadece silahlı kuvvet-
lerin görevi olmadığını, bü-
tün vatandaşların sorunu ol-
duğunu söylediğinde aslında
egemen çoğunluğun devlet
denklemini içindeki yerini de
ortaya koymuş oluyordu.
Belki de çoğumuz bu dili
duyduğumuzda afalladık. Fa-
kat aslında dışa bağımlı ulus-

devlet süreci bu. Güruh olmadan devlet kendisi olarak farklılıkları, çelişkileri baskılandırılamaz. Çünkü devlet kendi sürecine egemen çoğunluğu ortak ederek hakiyet kurabilir. Zoraki vatan- daş ya da "sözde vatan- daş", devletin söylemini bütün-leyen önemli bir ayrıntı. Ülke- de yaşayanların bir kısmı devletin, ulusun, coğrafyanın asıl sahipleri/asli unsuru ola- cak; toplumun diğer kesimi de hiçbir zaman ülkenin yurttaş gibi olmayacak ya da hissetmeyecek. İşte bu eksen ülkeyi iki renge ayırır. Vatan- daş olanlarla sözde vatan- daş olanlar, asli unsur olanlarla tali unsur olanlar, sahip olanlarla gayri olanlar. Türki- ye gibi ülkelerde ulus-devlet sürecinin kaçınılmaz sonucu, toplumun bir kesimi sözde vatan- daş olacaktır. İktidar, egemenlik varlığını bu çeliş- kinin üzerine kurar. Bu an- lamda ülkede yaşayan insan- ların bir kesimi diğer kesime düşmanlık ve güvensizlik kültürü ve ilişkileri içinde ruhsal ve zihinsel olarak şe-killenir. Trabzon'da, Sivas'ta, Maraş'ta halkın bir kesiminin devlet korkusunu hissetme- den diğerlerine saldırması, linç etmesi, adam yakması bu ulus-devlet kültürünün ürünüdür. Tabi burada sos- yalist sol açısından önemli sorun; egemen çoğunluğun korkuya dayanan toplumsal tazyiki altında nasıl bir kitle politikası geliştirilebilir?

Ulus-devletin oluşumu Türkiye'de ideoloji tahkim eden bir süreç oldu. İdeolo- jik (Kemalist) tahkim önemli oranda ideolojik ve fiziki şiddeti içeren bir süreç ola-

Bütün çeşitliliklerini ortadan kaldırmayı, ret ve inkar etme- yi ukte haline getirmiş bir devlet-toplumda güruh ortaya çıkar. Bu anlamda bazı dev- let-toplumların tarihi güruhlaş- tırma tarihidir. Grileştirilmiş gölgelerle yaşayan bir toplum komşusuna güvenemez.

rak yaşandı. Bu süreç devle- tin bütün güçleriyle, imkan- larıyla, tek yanlı tazyiklerle gelişti. Devlet bir yönetim birimi, bir siyasi felsefe ol- manın ötesinde ideolojik davrandı. Anayasa, eğitim- öğretim politikası, sosyal po- litikaları baştan aşağı ideolo- jik reflekslerle hareket etti, içeriğini ideolojik kaygılarla oluşturdu.

Sonuçta devlet-toplum ilişkisi ideolojik telkin üzeri- ne inşa ediliyorsa, öncelikle o toplumun bütün ulusal, inançsal, sınıfsal unsurlarının savunma sistemlerinin tek yanlı tazyiklerle, tehditlerle çökertilmesi gerekir. Türki- ye'de iktidar olmuş bir siyasi partinin 1071 Malazgirt Sa- vaşı'nın yıldönümüyle ilgili astığı bir pankartta, "Anado- lu'nun mozaik değil mer- mer" olduğu yazılıydı. Aslın- da doğru olan, TC gibi aşırı ideolojik davranan bir devle- tin sonuçta yaratacağı top- lum ancak bir mermer kadar verimsiz ve çorak bir şey olabilir. Bütün çeşitliliklerini, farklılıklarını ortadan kaldı- rmayı, ret ve inkar etmeyi uk- te haline getirmiş bir devlet- toplumda güruh ortaya çıkar. Bu anlamda bazı devlet-top- lumların tarihi güruhlaştırma tarihidir.

Egemen çoğunluğun güç- lü ve güçsüz karşısındaki tut- tumu da psikolojik ve sosyo- lojik olarak incelenmesi ge-

reken bir konu. Türk subay- larının kafasına Amerikalılar çuval geçirdiğinde bu ege- men çoğunluğun ayrıntı ka- barmadı; Yunanistanlı askeri okul öğrencileri Türk sembo- lüne hakaret ettiğinde güru- hun ayrıntı kabarmadı. Ama Mersin'de 12-13 yaşlarında birkaç çocuğun bayrağa dav- ranışı egemen çoğunluğun ayrıntıyı kabarttı! Bu ayrıntı kabaran egemen çoğunluğun zayıf ve güçsüz olanların söz ve davranışlarından ötürü tahrik olmaları, davranışları- nı kontrol edememeleri de ayrı bir semptom.

Aşırı ideolojik davranan devlet-toplumlar da tek yanlı ideolojik ve fiziki tazyik öz- gürlükleri, farklılıkları, ege- men çoğunluk gibi düşünme- yenleri, eleştiriye ortadan kal- dırmayı, baskılandırmayı amaçlar. Böylesi toplumlarda haklar-özgürlükler var fakat yoktur, sivil toplum var fakat yoktur, muhalefet var fakat yoktur. Eğer bir şeyin varol- ma zemininin imkanlarını yok edersen, gerçekliği gri gölgelere dönüştürmüş olur- sun. Gri gölgeler insanlarda metafizik korkuları güçlendi- rir. Türkiye'de toplum, ege- men çoğunluk bu metafizik korkularla ruhsal ve fiziksel olarak şekillenmiş bir top- lumdur. Metafizik korkuların telkinleri altında şekil bulan bir toplumda tartışma, ko- nuşma, itiraz etme, eleştirme zeminleri önemli oranda yok edilmiş olur. Bunun içindir ki, Türkiye toplumu konuşma özürü bir toplumdur. Grileş- tirilmiş gölgelerle yaşayan bir toplumun komşusuna gü- venememesi anlaşılır bir şey. Birleşmiş Milletler'in (BM)

yaptığı bir araştırmada, Türkiye toplumu komşusuna en az güvenen bir ülke olarak öne çıkmış. Korkularının, hezeyanlarının etkisi altında hareket eden, tepki veren bir toplum zamanla gerçekle bağını kaybeder, gerçeklik duygusunu yitirir. Gerçeklik duygusu zayıflayan bir toplum kendisiyle yüzleşemez, yüzleşmekten korkar.

İç dinamikleri zayıf, şizofrenize olmuş bir zeminde şekillenmiş ülkelerin hem devletinde, hem de insanında ciddi oranlarda özgüven duygusu yara almıştır. Özgüven duygusu yeterince geliş-

Korkularının, hezeyanlarının etkisi altında hareket eden, tepki veren bir toplum zamanla gerçekle bağını kaybeder, gerçeklik duygusunu yitirir. Gerçeklik duygusu zayıflayan bir toplum kendisiyle yüzleşemez, yüzleşmekten korkar.

memiş, oluşmamış toplumlarda aynı zamanda gelecek endişesi ciddi boyutlar kazanır. Özgüven eksikliği, kalabalıkları oluşturan bireylerin birey olmalarını, hayal kurmalarını, daha iyi bir dünya tasavvur etmelerini engeller. Hayal kuramayan, birey olmamış kalabalıkların olayların akışı içinde kendileri olmadan sürüklenmeleri ve olaylara tabi olmaları top-

lumsal bilincin oluş sürecini engeller.

Çoğunluk olmak, kalabalığın varlığının bir parçası olmak, insanın metafizik korkularından kurtulmasını getirmiyor. Aksine, güruhlaşmayla belli bir korelasyonu içeren ciddi bir güvenlik, gelecek kaygısı vardır. Savrulmaların, sürüklenmelerin yarattığı örselenmeler, duygusal kırılmalar insanları komşusundan, farklı olandan, gerçeklikten ve hayattan korkar hale getirir. Gri gölgele- rin altında şekillenen bir toplumda/ülkede sıradan bir olayın kolayca olay olmaktan çıkıp sendroma dönüşmesi şaşırtıcı olmamalı.

Rejimin ve sermayenin planını bozacak yeni bir hareket/örgütlenme

✍ S. Çiftyürek

1 - Eğer nereye gideceğinizi bilmiyorsanız hiçbir yol ve araç sizi ileriye götüremez. Burada vurgu, araçtan önce amacın belirlenmesi üzerinedir. Amaç ile aracın, yani siyasal program (strateji) ile örgüt/örgütlenmenin birbirini organik olarak tamamlaması gerekir. Niçin, nasıl bir örgüt? Bu soruların yanıtını ararken siyasal program ve stratejiden kopuk davranamayız. Çünkü örgütün (partinin) amacı, örgütün niteliğini belirleyen faktörlerden -tümü değilse de- biridir. Burjuva parlamenter rejimin "çoğulcu" siyasal yapısının sınırları içerisinde reformlarla sınırlı bir siyasal programı, stratejiyi hayata ge-

çirmek istiyorsan, partinin örgüt niteliği de buna uygun şekillenir. Yok eğer egemen siyasal rejim ile birlikte sermayenin sömürü düzenini de köklü aşmak temel siyasal strateji olarak belirlenmiş ya da belirlenecek ise partinin örgüt yapısı da bu amaca uygun şekillenecektir. Hedeflediğiniz şeyi bilmek, bilince çıkarmak kadar, bilip amaçladığınız hedefi yaşama geçirecek olan araç da önem kazanır. Yazıda üzerinde duracağım sorunlardan biri bu olacaktır.

2- Hesapları bozacak yeni bir hareketin, örgütün yaratılması üzerinde tartışıyoruz.

Hesapları bozacak yeni bir hareket/örgüt sorununa, hem Kürdistan hem de bölge ve dünya ölçeğinde bakmamız gerekiyor. Dünya çapında sermayenin 'demokrasi', 'özgürlük' oyununu bozacak yeni bir hareket/örgüt gerçeğiyle yüzyüzeyiz. Kürdistan ve Kürt halkı üzerinde birden fazla gücün hem çatışan hem de yer yer kesişen hesapları olduğunu biliyor ve tartışıyoruz. ABD, AB, Ankara, Tahran, Şam ve Bağdat'ın Kürtlere dönük çelişmeleri kadar, örtüşen hesapları da var. Kürtleri bir kez daha "şamar oğlanı"na çevirmek istiyorlar.

Kategorik olarak farklı ve emperyalizmle, işgalci devlet-

lerle aynı kefeye koyamaya-
cağımız, bölgenin, özellikle
Türkiye'nin egemen ulus dev-
rimci hareketinin de Kürt hal-
kına, onun devrimci dinami-
ğine ilişkin yanlış, çarpık he-
sapları var. Ayrıca Anka-
ra'dan iradesini özgürleştir-
meyen A.Öcalan'ın ve Öca-
lan'dan iradesini özgürleştir-
meyen, izlediği siyasetle Kürt
halkını, devrimci, yurtsever
kadrolarını şaşkına çeviren
PKK/Kongra Gel'in ezberini
bozabilecek bir yeni hareke-
te/örgüte ihtiyaç var. Ulusal
özgürlük ve sosyalizm davası-
na yüreğiyle, beyniyle halen
bağlı olan herkesin geçmiş si-
yaset-örgüt aidiyetinden köklü
bir kopuşla, yeni hareketi/par-
tisi tartışması gerektiğine ina-
nıyorum.

ABD ve AB'ye umudunu
bağlamış, hatta kimilerinde
bunu iradesini teslim etmeye
kadar vardırırmış ve otel lobile-
rinde siyaset arayışında olan
Kürt liberal ve milliyetçileri-
nin de kendi yönelişlerini sor-
gulamalarına yol açacak yeni
bir hareket lazım. Nihayet,
uluslararası sermayeye karşı
yeni yeni boy veren dünya
devrim dinamiğine Kürdis-
tan'dan katkı sunacak olan
yeni bir hareketin/örgütlen-
menin arayışında olmalıyız.

3- MESOP Sorunlama Bel-
gesi çerçevesinde tartışılan
sorunlardan biri de örgüt, ör-
gütlenme teorisine ilişkin ara-
yıştır. Gövdede güçlü yeni bir
örgüt modelinin üzerinde tar-
tışıyoruz. Hem daha önce
Kürt Solu'nda, hem de Sosya-
list Mezopotamya Dergisi'nde
bu sorun üzerine epeyce yaz-
dım. Başka yoldaşlar da bu
sorun üzerine dergiye görüş-

ABD ve AB'ye umudunu
bağlamış, hatta bunu ira-
desini teslim etmeye kadar
vardırırmış ve otel lobilerinde
siyaset arayışında olan Kürt
liberal ve milliyetçilerinin de
kendi yönelişlerini sorgula-
malarına yol açacak yeni
bir hareket lazım.

lerini yazıyorlar, sorun tartış-
ılıyor. Bu yazının devamında
üzerinde yine duracağım,
ama öncelikle şunu belirte-
yim: Gövdede güçlü örgüt
modeli önerisi, benim açım-
dan Leninist parti örgütlen-
sinin anti tezi ya da reddi de-
ğildir. 21.yy'da komünist ör-
gütlenmeye yeniden içerik
kazandırılması arayışındır. Bu
arayışa her ülke komünist ha-
reketinin katılması gerektiğine
inanıyorum. Çünkü 20.yy ko-
münist hareketi yüzyılın so-
nunda belirleyici olarak yeni
bir sosyal demokrat çizgiye
evriliyor. 20.yy komünist ha-
reketi yapacağını yaptı, ener-
jisi alındı ve giderek kapitalist
sistem içi bir siyasal olguya
dönüşüyor. Bazıları sol libe-
ral, sosyal demokrat, bazıları
da milliyetçi sol bir çizgiyle
'anavatan' savunuculuğuna
soyunuyor. Yazıda üzerinde
duracağım diğer bir sorun bu
olacak.

4- Sermaye (burjuvazi)
20.yy komünist, devrimci, hü-
manist hareketinin tüm ilerici,
komünal, özgürlükçü değerle-
rini adım adım içselleştiriyor.
Elbette bu değerleri gerçek
anlamından soyutlayarak ken-
dine mal ediyor. Komünist
ütopyanın, devrimci hayal gü-
cünün ve romantizmin 20.yy
sonunda liberal adlandırılma-
sı "vizyon" oldu. Patronlar
kar ve sömürü hırsıyla "ayak-
larımız yerde, gözlerimiz yıl-

dızlarda" türünden "vizyonlu"
davranıyor, fakat komünist
kadrolar devrimci romantizm
ve ütopyadan koştular, kopu-
yorlar, giderek tutuculaşım
muhafazakarlaşıyorlar. Burju-
vazi, yeni esnek emek rejimi-
yle işçiyi "içten gelen moti-
vasyon"la çalıştırmayı hedefli-
yor; "içten yakılan ateş", "iç-
ten lider", "kolektif davranış",
"fabrika benim değil, bizim"
deyip, komünist, devrimci ha-
reketin komünal değerlerini
içeriğinden soyutlayarak, bi-
çimsel de olsa sahiplenip kul-
lanıyor. Buna karşın uluslara-
rası komünist ve emek hare-
keti bu değerlere yeniden içe-
rik kazandıramıyor. Dolayı-
sıyla tutuculaşım, muhafaza-
karlaşıyor. Yazıda üzerinde
duracağım bir diğer konu bu
olacak.

5- Post-fordist kapitalist
üretim ve emek rejimiyle bur-
juvazi, ordu, bürokrasi, yani
devlet örgütlenmesi de dahil
her şeyi yeniden şekillendir-
yor. Sermayenin sivil toplumu
güçleniyor. Sermaye ve siya-
sal iktidarına karşı sosyalizm
alternatifleriyle çıkan komünist
hareket, 20.yy'ı aynen tekrar-
layarak, değişim, dönüşüm ve
yenilenmeyi gerçekleştiremi-
yor. Tarihi adeta donduruyor,
zamanını doldurmuş ve aşıl-
ması gereken örgüt yapısı ve
tarzında ısrar ediyor. Parti ör-
gütlenmesinde, merkezin pi-
ramidin gövdesi değil de en
tepesi olarak algılanıp uygu-
landığı ve dolayısıyla merke-
zin tanrı, liderin peygamber
katına oturtulduğu örgütlen-
me tekrarlanıyor. Değişen ko-
şullara rağmen örgütlenmede
sürekli aynı şeyin tekrarı, ey-
lemsel bir pratikten çok ken-

dini tekrarlayan bir alışkanlık halini alıyor. Yazıda açacağım diğer bir sorun bu olacak.

6- Komünist enternasyonal olarak yeni bir Dünya Komünist Partisi bir çok nedenle kendisini dayatıyor. Buna giden yolda ilerlemenin ilk adımı, 20.yy'dan köklü bir kopuşla herkesin kendi coğrafyasında (ülkesinde, bölgesinde) dünya komünist partisini yeniden kurmasıdır. Yerelde ama dünyalı bir kavrayışla kurulacak partilerle organik nitelikte yeni bir komünist enternasyonale varılabilir. Yazıda bu sorunun da üzerinde duracağım.

Dünyamız zengin farklılığıyla nasıl bir organik bütünlük oluşturuyorsa, bulunduğu yerelin zengin farklılığıyla komünist hareket de organik bir bütünlük yaratabilir. Yazıda işleyeceğim bir bölüm bunu içerecektir.

7- Gerek dünya, gerekse Kürdistan komünist hareketi, sermaye ve rejimle savaşacak yeni bir örgütlenmeyi yaratmakla yüzyüze. Genel ve genele içerik katan zengin yerel komünist hareketi; niçin savaşıcağının (program, hedef), nasıl savaşıcağının (örgüt, araç, yöntem) sorularının yanıtlarını yeniden üreterek yol alabilir. Yeni bir örgütlenmeye gitmeliyiz. Bu, öyle ki; sürekli hareket halinde olan enerjiyi barındıran bir örgütlenme olmalıdır. En güçlü yönünün aynı zamanda en zayıf yönü olduğu/olacağı bilinciyle davranan, kendini çok yönlü ve sürekli yenileyerek tek yanlılıkla mücadele eden bir

Dünya Komünist Partisi bir çok nedenle kendisini dayatıyor. Buna giden yolda ilerlemenin ilk adımı, 20.yy'dan köklü bir kopuşla herkesin kendi coğrafyasında (ülkesinde, bölgesinde) dünya komünist partisini yeniden kurmasıdır.

örgüt ve kadro yapısına nasıl varabiliriz? Bu sorunun yanıtını tartışmalıyız.

8- Son olarak üzerinde duracağım kadro sorunu olacak. Çünkü örgüt dediğin soyut bir kavramdır. İnsan (kadro, üye vb.) ile somutluk ve canlılık kazanır. Örgüte içerik katan kadrodur. Konuştuğunu yaşayan ve hem beynin hem de yüreğin gözüyle görebilen, dahası bu ikisinin uyumlu birliğini gerçekleştiren komünist kadroya yeniden ya ulaşacağız ya da tüm çabalar boşa gidecek! Tartışılması gereken diğer bir sorun budur.

A- Komünist örgütü/partiyi şekillendiren faktörler

Gerek genel olarak siyasal örgütlenmelere, gerek 20.yy modern örgütlenmesine ve gerekse özel olarak devrimci değişimi amaçlayan komünist örgütlenmelere makro bakıldığında hepsinin ortak bir özelliği olduğu görülür. Bu evrensel ortak özellik şudur: Siyasal örgütlenmeler insanın anatomisiyle, yani vücut (beden) yapısı ve işleyişiyle benzerlik taşır. Öyle ki; siyasal örgütlenmedeki hücre, organ, organizasyon nitelendirmeleri tıpkı insanın canlı yapısını andırır. İnsanın vücudu bir organlar topluluğudur. Beyin, akciğer, karaciğer, yürek, böbrekler, kaslar, kemikler,

deri vb. "Organlarımızın her biri ve dokularımız, özel işlevleri olan kalabalık hücre topluluklarından oluşmuş canlı parçalarımızdır." (Mahlon B. Hoagland, Hayatın Kökleri, sy.12, Tübitak Yayınları)

Genel olarak canlılar, özelde insan yapısı, insanın kendi ürünü olan siyasal örgütlenmelere kıyasla çok zengin ve karmaşıktır. İnsan anatomisi "kargaşa (kaos) içinde düzeni var" olup, organik bir bütünlüğü oluşturur. "Atomları bir araya getirip molekül, molekülleri ekleyip zincir, zincirleri düzenleyip strüktür, strüktürleri düzenleyip canlı hücre yapmak çok büyük bir örgütlenme (organizasyon) işidir. Bu iş insanların beyinleri, elleri ve bilgisayarlarıyla başarabileceklerinden kat kat büyüktür. Ama bu inanılmaz olay, her an dünyanın her yanında yaşanıyor. Kuşkusuz yaşamın temelinde, canlı hücrelerin sürekli olarak yaratmaya, düzeni sağlamaya, örgütlenmeye, karmaşıklığa adanması vardır." (age, sy.14-15)

Yukarıdaki insan anatomisindeki derin, karmaşık ve zengin örgütlenmenin aynısını, insan ürünü olan siyasal, toplumsal örgütlenmeye yansıtmak mümkün değildir. Atom altı parçacıklar - atom - molekül - molekül zinciri - strüktür - hücre ve hücrelerin oluşturduğu organ/organların bir bütünüünün parçasını oluşturdukları organizasyonu siyasal örgütlenmede aynen yaratmak olanaksız. Siyasal örgütlenme ve esas olarak da komünist örgütlenmede hücreler, organlar ve bunların

toplama olan organizasyon (teşkilat) örgütü/partiyi oluşturur.

Komünist, özelde de Bolşevik örgütlenmenin, burjuva siyasal örgütlenmelerden ayırt edici özelliklerinden birisi; örgütlenmenin temeline hücrelerin konulmasıdır. Komünist örgütlenmede hücreler; sürekli yeniden yaratma, örgütlenme faaliyetinin, dolayısıyla parti dinamizminin can damarlarıdır. 20.yy komünist partilerinin temel taban örgütleri hücrelerdi. Hücrelerin giderek yeniden yaratma ve örgütlenme işlevleri zayıfladıkça, partinin de kendini sürekli yenileme ve örgütlenme dinamiği zayıflar ve kendini tekrarlayan bürokratik mekanizmalara dönüşür.

Her alanda yeniden yaratma, örgütlenme ve toplumsal yaşamın zengin sorunlarını çözüme görev ve sorumluluğu, hücrelerden organlara, organlardan da en tepedeki organ olan merkeze havale edilir. Lenin'in, 1920'deki SBKP için "İşte tam bir 'oligarşi'! Parti Merkez Komitesi'nin yönlendirici talimatları olmadan, cumhuriyetimizin hiçbir devlet kurumunda hiçbir önemli siyasal ya da örgütsel sorun karara bağlanamaz" dediği durum tam da budur.

MESOP olarak belirlemiş olduğumuz "önce hareket, sonra parti" ya da "girişim-hareket-parti sürecinde yerelin merkezileşmesi" yönelişi bu açıdan oldukça önemlidir. Zengin yerelde, ideolojik, politik, örgütsel yeniden üretimde sözü edilir bir canlanma, gelişme, büyüme, yani yeniden diriliş olmadan parti kurmamız bir şeye yaramaz. Ya-

Yaratmayı hedeflediğimiz partide, organların ve taban örgütlerinin oluşturduğu organizasyonun yekvücut yani organik işlemlerini istiyor ve hedefliyorsak, tabandan tavana (yerelden merkeze) doğru bir örgütlenmede ısrar etmeliyiz.

ratmayı hedeflediğimiz partide bütün organların ve organları oluşturan taban örgütlerinin hepsinin oluşturduğu organizasyonun (teşkilatın) yekvücut yani organik işlemlerini istiyor ve hedefliyorsak, tabandan tavana (yerelden merkeze) doğru bir örgütlenmede ısrar etmeliyiz. Eğer insan ya da canlıların yapısındaki örgütlenmeyi örnek alacaksak, küçükten büyüğe doğru yol haritasını izlemeliyiz. Çünkü canlılar aleminde organizasyonun organlardan, organların hücrelerden, hücrelerin ...dan oluştuğunu yukarıda aktarırken, sırasıyla en küçüğün kendisinden büyük olana içerik katıp şekillendirdiğini gördük. "Çocuklarımızın yüzüne aynaya bakar gibi bakıyoruz. Onlar bizim yeniden dirilişimizdir." (age, sy.19) Burada küçüğün en küçüğü olarak "genler, her biri organizmanın belirli bir özelliğini içeren, kalıtımla yavruya aktarılabilen küçük bilgi paketleridir" (age, sy.20) diyorsak; siyasal örgütlenmede hücre (taban veya yerel organ), organizasyon (parti) adımlarını geliştirmede ve organizasyonun parçaları (organları) arasında organik birlikte, elbette insanın bilinçli, amaçlı iradesinin ürünü olan organik yapıyı ne oranda yaratabilsek, o oranda ısrar etmek gerekiyor. Yazının devamında bu konuya tekrar dö-

neceğiz.

Devletin, daha kapsayıcı olarak siyasal rejimin yapısı, muhalif siyasal örgütlenmeyi etkileyen bir başka etkidir. Devletin siyasal örgütlenişi, monarşi mi, teokratik mi, faşist mi, parlamenter demokrasi mi ve ayrıca sömürgeci emperyalist mi? Belirli bir coğrafyada (ülkede, bölgede, kıtada) örgütlenen komünist hareket, daha kapsayıcı olarak zengin muhalif hareket bu soruların yanıtlarını dikkate almak zorundadır. Muhalif devrimci örgütlenmeler olarak siyasal parti, sendika, dernek ve kooperatiflerin açık, meşru zeminde örgütlenip örgütlenmemeleri, tartıştığımız sorunu etkileyen bir faktördür. Sendika, dernek gibi örgütlenmelerin bile yasak olduğu dönün Çarlık Rusyası ya da günümüzün teokratik rejimleri, Saddam iktidarı gibi diktatörlükler ile; komünist parti örgütlenmesi de dahil muhalif devrimci örgütlenmenin mücadeleyle elde edildiği yerlerdeki komünist örgütlenmenin alacağı biçimler farklı olacaktır.

Egemen üretim biçimi feodal mı, kapitalist mi? Kapitalist üretimin egemen olduğu tespiti yapmak da artık yetmiyor. Kapitalist üretimin emek rejiminin Fordist mi, yoksa post-fordist (esnek) mi olduğu tespiti önemlidir. Çünkü bu tespit sendikalardan siyasal parti örgütlenmesine varana kadar tüm devrimci muhalif örgütlenmenin biçim ve niteliğine içerik katacak olan bir gelişmedir. Ayrıntılar bir yana, standartlaşmış kitle üretimine göre örgütlenmiş ve binlerce işçiyi aynı fabrika çatısı altında toplamış Fordist

emek rejimi ile anlık, değiş-ken talebe göre, yani zenginleşen, farklılaşan talebe göre esnek örgütlenen ve küçülen iş yerlerinde az sayıda işçi ile teknoloji (makine) ağırlıklı üretim yapan post-fordist üretim yapısı; gerek sendika, işçi konseyi, şurası gibi muhalif emek örgütlenmesi, gerekse siyasal parti örgütlenmesinin biçimini ve içeriğini etkileyecek olan diğer önemli bir faktördür. Kısacası kapitalist üretimdeki emek rejiminin yapısını ve değişim paradigmasını dikkate almayan bir muhalif örgütlenme düşünülemez.

Değiştirmeyi amaçladığımız toplum; kırsal, tarımsal ağırlıklı mı, yoksa endüstriyel (sanayi), kentsel ağırlıklı bir toplum mu? Kentsel ve endüstriyel çizgileri belirleyici olan bir toplum ise, sermayenin sivil toplum örgütlenmesinin gelişim düzeyi nedir? Marx, "Burjuva toplum, tarihin en gelişmiş ve en çok yönlü üretim örgütlenmesidir" (Grundrisse, sy?176) derken, genel olarak sermayenin sivil toplum örgütlenmesinin hem toplumu ve bireyi çok yönlü kuşatıcılığına, hem de örgüt/örgütlenme zenginliğine vurgu yapar. Genelde ve ülke olarak özgülümüzde, sermayenin ve sivil toplumunun örgütlenmesi neyi içeriyor, nereye evriliyor? Günümüz muhalif, devrimci, yurtsever örgütlenmelerinin dikkate alacağı bir diğer sorun budur. K.Kürdistan özgülünde bunun üzerinde ayrıntılı olarak "Aydınlanma ve Örgüt" adlı çalışmamda durmuştum, bu yazıda ayrıca üzerinde durmayacağım.

Örgütlenmeyi tartışırken,

Kapitalist sanayi uygarlığı zengin üretim örgütlenmesiyle feodal aristokrasiyeye özgü hiyerarşiyi aştı, fakat üretim, toplum ve ordu yapısında kendine özgü modern yeni bir hiyerarşik örgütlenmeyi geliştirdi.

emperyalist, sömürgeci bir rejim ile sömürge ve ezilen bir ulustaki örgütlenmenin de kendine özgü farklılıkları olacaktır. Ek olarak her ülkenin, bölgenin ve ulusun, halkın özgün tarihsel, kültürel, sosyal dokusu, evrensel çizgiler taşıyan örgüt yapısına özgün bir içerik katacaktır. "Aydınlanma ve Örgüt"te bu sorun üzerinde kendi açımdan söyleyeceklerimi belirtmişim, farklı yaklaşan yoldaşların da tartışmaya katılmaları gerekiyor.

Örgütlenmeyi tartışırken, Lenin'in "üzerine bir kitap yazmak gerekir" diye önemi- ne vurgu yaptığı radyonun daha yeni yeni insanın hizmetine sunulduğu 20.yy başları ile; bilgisayar destekli tasarım ve üretimin hızla geliştiği, elektronik nakliye sistemleriyle dünyanın birbirine bağlandığı ve elektronik pazarların, elektronik süper otoyolların (bilgi otoyollarının) küresel iletişim ağını oluşturduğu; köydeki çiftçinin ve hatta dağda koyun otlatan çobanın da telekomünikasyon ağı, videolar, faks makineleri, e-mail, internet gibi modern iletişim teknolojisinde yer aldıkları 21.yy başındaki teknolojik gelişme farkını dikkate almak zorundayız. Söz konusu teknolojik gelişmenin ya da elektronik veri tabanlı gelişmenin, sadece propaganda malzemesi olarak değil, aynı

zamanda örgütlenmenin biçimini ve niteliğini de etkileyeceğinin bilincinde olmamız gerekiyor.

Son olarak; bütün bu evrensel ve özgün süreçleri, olguları, verileri ve yaşanmış örgüt deneylerini ideolojik, felsefi bilinçle soyutlayarak örgütlenmeye ilişkin belirli bir somutluğa varabiliriz. Bolşevikler de 20.yy'ın başında özgün (ülkesel) ve evrensel koşullardan hareketle Leninist parti modelini üretmişlerdi. Önemli olan, bugün yeniyi üretebilmektir, eskiyi aynen tekrarlamak değil.

Esnek örgütlenmeyle burjuvazinin yeni arayışları

Kapitalist sanayi uygarlığı zengin üretim örgütlenmesiyle feodal aristokrasiyeye özgü hiyerarşiyi aştı, fakat üretim, toplum ve ordu yapısında kendine özgü modern yeni bir hiyerarşik örgütlenmeyi geliştirdi. Kapitalizmle birlikte, onun hiyerarşik, baskıcı, sömürücü yapısını köklü aşacak olan sosyalizm ve nihai olarak da komünizmdir. Ancak 20.yy sosyalizm pratiği bu hedefte yarı yolda kaldı, aşması gereken hiyerarşik, bürokratik yapıya kendisi döndü ve yıkıldı. Son yıllarda burjuvazinin kendisi, başta üretim rejiminde olmak üzere, esneklik yönelişiyle hiyerarşik, katı merkezci örgütlenmeyi sorguluyor, yer yer aşma yönünde kimi adımları atıyor. Sermayenin ideologları, Taylorist-Fordist üretim modelinin "askeri modelden alınmış" olduğunu belirtiyorlar. Burjuvazi, üretim rejiminden tüketim kalıplarına, devlet ör-

gütlenmesinden sağlık ve eğitim kurumlarına varana kadar her şeyi "esneklik" adı altında yeniden tanımlıyor. Fordist standartlaşmanın, montaj hatında çalışmanın ve "kronometre diktatörlüğü" nün esneklik rejimiyle aşılmasını dile getiriyor. Hatta sermayenin ideologları, kapitalist üretimde "merkezsizleşmiş, kendi kendini örgütleyen" emek rejiminden söz ediyorlar. Emir-komuta zincirine dayanan üretim örgütlenmesinin yerine, "birbirine eklemelenmiş yatay örgütlenmeler", "şirket yönetim piramidini düzleştirme" ve "eşit düzeye yükselmiş insanlara önderlik etmek" gibi iddialar ileri sürüyorlar. İşverenler, işçilere "fabrika benim değil, bizim" derken ve işçilere şirket kimliğini, kültürünü dayatırken, aynı süreçte "öğrenen organizasyon"dan söz edebiliyorlar.

Fordizm ve post-fordist esnek üretim rejimi üzerinde "Kapitalizmin Tarihsel - Fiziksel Sınırları" adlı kitapta ayrıntılı durmuştum. Burada, doğrudan siyasal örgütlenmeyle bağlantılı olarak esnekliği ele alacağım. Burjuvazi üretimde ve toplum örgütlenmesinde esnekliği, "merkezsizleşme"yi ne oranda, nereye kadar geliştirebilir? Ve önemi "fabrika bizimidir" aldatmacasına neden başvuruyor, ileride bu kendisine neye mal olacak? Baskının, sömürünün ve çıplak otoritenin ürünü olan sermaye, otoriteyi, dolaşısıyla hiyerarşiyi köklü aşabilir mi? Aşamaz. O halde ne yapmak istiyor, bunlara neden yöneliyor? Önce peş peşe birkaç alıntıyı okuyucuya sunacağım...

Sermayenin ideologları, Taylorist-Fordist üretim rejiminden tüketim kalıplarına, devlet örgütlenmesinden sağlık ve eğitim kurumlarına varana kadar her şeyi "esneklik" adı altında yeniden tanımlıyorlar.

Bir dönem "Elveda Proletarya" adlı eseriyle Marksizmden sol liberalizme yönelen, son yıllarda yeniden merkezileşmeye dönen Andre Gorz, post-fordist (esnek) şirketin ideal modelini irdelerken, "Bu ideal modelde, örgütlenme paradigmasının yerini, eşgüdümünü bağlantı noktalarında kendi kendine örgütlenmiş, hiçbiri bir merkez oluşturmayan kolektiflerin sağladığı birbirine bağlı akışlar ağı paradigması alır. Karşımızda, (Fordist modelde olduğu gibi) merkezi olarak dışarıdan örgütlenmiş (hetero-organize) bir sistemin yerine, birbirine bağlı ağların taklit etmeye çalıştığı bir sinir sistemiyle karşılaştırılabilecek, merkezsizleşmiş, kendi kendini örgütleyen bir sistem vardır. Bu anlayış işçi iktidarına daha önce görülmedik bir biçimde uzamlar mı açmaktadır? Ve hem çalışmanın içinde hem de çalışmadan olası bir özgülleşmeyi mi haber vermektedir? Ya da bu anlayış, patronluk işlevini ve 'rekabet gücüne sahip olma buyruğunu' işçilerin üstlenmesini, şirketin yararını her şeyin üstünde, sağlıklarının ve hatta yaşamlarının üstünde tutmayı zorunlu kılarak onların köleleştirilmesini en uç noktasına mı taşımaktadır? Bu anlayış, -işçi, tamamen çıkarlarıyla özdeşleşmeye zorlandığı bir firmanın 'gururlu derebeyi'ne dö-

nüşürken- toplumsal üretim ilişkilerinin yeniden feodalleştirilmesi anlamı mı geliyor, yoksa kapitalist mülkiyeti zamanı geçmiş asalak bir yapı olarak görmeye başlayan işçilerin, tüm iktidarı ele geçirmelerinin nüvesini mi içinde taşıyor?" (Andre Gorz, Yaşadığımız Sefalet, Ayrıtı Yay., sy.49,50)

Esnek üretim, yukarıda ifade edilen her iki yönü de içeriyor.

Peter M. Senge ise, sermayenin yeni şirketini tarif ederken iyi bir makyajla sunar: "Yeni organizasyon tiplerini inşa etmekle meşguldüler; merkezi olmayan, hiyerarşiye dayanmayan bu organizasyonlar başarıya olduğu kadar çalışanlarının refahına ve yetişmesine adanmış olacaktı. Kimileri özgürlük ve sorumluluk gibi öz değerlere dayanan radikal şirket felsefeleri ortaya çıkarmışlardı. Öbürleri yeni organizasyon tasarıları geliştirmişlerdi." Senge aynı eserinin ileriki sayfalarında ise sermayenin sömürü ve kar hırsını atlayarak, "Bir şirkette, paylaşılan bir vizyon, insanların şirketle ilişkisini değiştirir. Artık 'onların şirketi' olmaktan çıkar, 'bizim şirketimiz'e dönüşür... Bir ortak kimlik yaratır." (Beşinci Disiplin, YKY, sy.24)

Kapitalist esnek üretim örgütlenmesini farklı açılardan irdelleyen W. B. Wriston ise şunları söyler:

"Askeri modelden alınma eski emir-komuta zinciri yerini, dinamik evrensel pazarlara hizmet için hızlı tepki göstermeye yönelik daha yatay yapılara bırakmaktadır. Modern bir fabrikada şöyle bir

dolaşmak bunu anlamak için yeterlidir. Üretici fabrikalar bilgisayar ve yazılım programlarıyla yönetilmektedir. Elinde kağıdıyla tüm vidaların yerinde olup olmadığını kontrol eden adam artık yok olmuş, yerini bilgisayara bırakmıştır.”

“Klasik bir sanayi hiyerarşisinin tepesindekiler kendilerini ticaretin Napolyonları olarak genel cephenin tek egemeni görebilirlerdi, yüzlerce beyaz yakalı astları tarafından taşınan emirleri pazarlamacıları harekete geçirir ya da büyük bir üretim patlaması yaratabilirdi. Bu dünya artık giderek ortadan kaybolmaktadır.”

“Esnek üretimde eski ‘emir ve komuta’ zinciri içinde denetim biçimlerini hoş karşılamazlar.”

“Örgütlerin (yani şirketlerin) işçilerin kendi kendilerini yönetecekleri daha iyi anlaşılabilir ortak hedeflere sahip olmaları önem kazanmaktadır.” (Walter B. Wriston, Ulusal Egemenliğin Sonu, Cep Kıtaları, sy.19,37,95,97).

Esnek üretim örgütlenmesi ve sermayenin insan kaynaklarına nasıl yaklaşacağı üzerine uzmanlaşan Peter Urs Bender ise Fordist emek rejimi ile esnek emek rejimini kıyaslayarak şunları belirtir: “Hizaya gir ve defol! Çoğu şirket yöneticisi de işçilerine böyle davranır. Kuruluş dizaynı ordu modelinden geldiği için böyle davranırlar ve halen çoğu işyerinde uygulanır.” Yeni esnek üretimde ise “yönet ve kontrolünde tut yaklaşımından, şimdi ‘yetiştir ve yetki gücü ver’ anlayışına doğru değişim kaydetmekte-

Esnek üretimde işletmede gezerek işçileri denetleyen üretim çavuşları kaldırılmış, fakat işçi üretim sürecinde özgür iradesiyle başbaşa bırakılmamış, üretimin her ünitesine yerleştirilmiş gözetleyici kameralar sayesinde izlenmektedir.

dir.” (Peter Urs Bender, İçten Liderlik, Hayat Yay., sy.19)

Johnson & Johnson’un eski CEO’su James Burke: “59 ülkede 166 bağlı şirketimiz ve giderek artan bir büyüme hızımız var. Ademi merkezizliğe olan bağlılığımız, hızlı karar almaya izin veren esnek bir organizasyon gerektirmektedir.” (Aktaran Peter Senge, Beşinci Disiplin, sy.316)

Türkiye’de de şirketler, işçilerin tasarım ve yaratıcı gücünü harekete geçirebilmek için “Fikir Fuarları” düzenliyorlar. Frito-lay İş Birimi İnsan Kaynakları Direktörü Yılmaz Öztürk, “Amacımız sadece uygulanabilir fikirleri ortaya çıkarmak değil, kişilerin yaratıcılık limitlerini ölçmek. Bu şekilde çalışanlar hem rutin işlerinden kurtuluyor, hem de yarattıkları ürünleri fuarda görmekten keyif alıyorlar” diyor.

1- Burjuva ideologları, şirket örgütlenmesinde (emek rejiminde) artan bir yoğunlukla “merkezisizleşmek”ten, “merkezi ve hiyerarşik olmayan” örgütlenmeden söz ediyorlar. Büyük sermaye grupları, bu yönde kimi adımları da atıyor, atmak zorunda kalacaklar. Fakat kapitalist özel mülkiyet ilişkileri varlığını koruduğu sürece, yani zenginlik ile yoksulluk karşıt iyi kutupta büyüdüğü sürece, kapitalist emek rejimi otoriter, merkezi-

yetçi, hiyerarşik özelliklerini korumak zorundadır. Kapitalist toplumda otoriteyi, hiyerarşiyi yok etmek ya da aşmak demek, tekelleşmiş kapitalist sanayinin kendisini aşmak, ortadan kaldırmakla eşdeğerdir. Post-fordist emek rejimi ile otorite, hiyerarşi, merkezizlik vb. biçim değiştiriyor, ama özünü koruyor. 166 şirketiyle 59 ülkeye yayılan bir tekel grubu zorunlu olarak ademi merkezizliğe adım atmak, yani yerele yetki ve inisiyatif belirlenmiş sınırlar içerisinde vermek zorundadır. Şirket örgütlenmesinde piramidin tepesinde merkez var ve 59 ülkedeki 166 şirketin tüm üniteleri anlık olarak bilgisayar ekranında, yani elektronik gözetleyicilikle merkez tarafından izlenip denetlenmektedir. Esnek üretimde işletmede gezerek işçileri denetleyen üretim çavuşları kaldırılmış, fakat işçi üretim sürecinde özgür iradesiyle başbaşa bırakılmamış, üretimin her ünitesine yerleştirilmiş gözetleyici kameralar sayesinde izlenmektedir.

Emperyalist kapitalist sistemde yerelleşme; üretim, toplum ve devlet örgütlenmesinde gelişmektedir, fakat yerelleşmenin karşıt kutbu olarak merkezileşme de (dolayısıyla hiyerarşi ve otorite de) güçlenmektedir. Kapitalizmde merkezileşmeyi içermeyen, başka bir ifadeyle merkezi eriterek (merkezisizleşerek) yerelleşme mümkün değildir. Bu ancak dünya çapında belirleyici olarak kapitalist toplumun aşıldığı ve dolayısıyla devletten devletsizliğe geçişin evrensel koşullarının olgunlaştığı koşullarda mümkün

olabilir. Ki yeni bir uygarlık olarak kültür egemen komünist düzende, bütün zenginliğiyle merkezsiz, hiyerarşisiz bir toplum ve üretim örgütlenmesine geçilebilir.

2- "İktidarla bilginin, tıpkı nesnelere gibi özünde 'yerel' ve toprağa bağımlı kaldığı geçmiş 'donanım' çağından kökten farklı bir durumdur bu. Eskiden kitsel fabrika-bağımlı sanayi, kitsel kışla-bağımlı ordu ve kitsel okul-bağımlı eğitim, iktidar sahipleri ile iktidara maruz kalanları aynı yerde tutuyor ve onları yüzyüze bir araya getiriyordu. İktidar ve bilgi, sermaye ve enformasyon, işe aldıkları, yönettikleri ve denetledikleri emek, askeri güç ve talim-terbiyeden geçmiş ve denetlenmiş halk kadar kök salmışlardı, mekana bağımlı ve mesafeyle kısıtlanmış durumdaydılar." (Zygmunt Bauman, Siyaset Arayışı, Metis Yay., sy.130)

Fordist üretimde, işçi ile işveren arasındaki ilişki, aynı mekan (fabrika) içerisinde ve hissedilir bir yakınlıktaydı. Başka bir ifadeyle, iktidar sahipleri (işverenler) ile iktidara maruz kalanlar (ücretliler) aynı yerde ve yüzyüzeydi. Esnek üretimle ne değişiyor? Onlarca ülkeye yayılan büyük sermaye gruplarında, işveren (iktidar) ile işçinin sürekli aynı mekanda yüzyüze ilişkisi kalkıyor, ama yerine emek açısından daha berbat olan bir sistem geliyor. Fordist şirket modelinde, işverenin bizzat kendisi ya da üretim çavuşları, işçi ile aynı mekanda yüzyüze gelerek denetlerken; işçi de kendisini denetleyen-

Esnek üretim sürecinde sermaye, özne olmasını istediği işçinin hareket sınırlarını önceden belirliyor. İşçiden tasarım, yaratıcılık ve iletişim istiyor, ancak piramidin tepesinde önceden belirlenmiş olan şirket amaçlarının sınırları içerisinde kalmak kaydıyla!

leri görüyor ve izleyebiliyordu. İşçiyi denetleyen hem çıplak olarak ortadaydı, hem de fabrikada gezdiği için her an, her saniye işçiyi denetleme imkanına sahip değildi. Bu açıdan işçi yönünden tek sorun üretim bandı üzerinde birbirine bağlı çalışmalarıydı. Esnek üretimde, işveren ya da temsilcisi, fabrika gezmiyor, ama her an, her saniye işçiyi denetleyen elektronik gözetleme ile işçiyi zaten denetliyor. Tıpkı tek kişilik hücrelerinde sürekli denetlenen mahkum gibi. Ayrıca esas sorunun özünü oluşturan, iktidarın ne olduğudur? Fordist üretimden esnek üretime geçerken üretime işverenin iktidarı ne ortadan kalkıyor ne de zayıflıyor, sadece biçim değiştiriyor.

3- Esnek üretim rejimi ile birlikte, şirket merkezli bir topluma doğru yöneliş var. Fordist üretimdeki şirketin adı, esnek üretimde "örgüt" oldu. Maraş Üniversitesi'nde bir grup öğretim üyesi Aktüel Yayınları tarafından basılan "Örgüt Kültürü" adlı bir kitap bile çıkardılar.

Öyle ki; bir siyasal partiye, hatta ulus devlete ait ne kadar değer varsa, şirket sahipleniyor ve kendine özgü yeniden içerik kazandırmaya çalışıyor. Şirket kültürü, şirket demokrasisi, şirket aidiyeti (kimliği) hatta şirket "üyeleri"ne (yani çalışanlara) özgü dil, şirket

mitleri, kahramanları, sembolleri ve iklimine varana kadar her şey ama her şeye şirket merkezli olarak içerik kazandırılmak isteniyor. Genel olarak her şirket kendine özgü bu değerleri şekillendiriyor.

Burjuvazi, işçilerden ve genel olarak çalışanlarından bütün fiziksel ve manevi (kas ve beyin) yetenekleriyle şirketin hedeflerine kilitlenmelerini istiyor ve dayatıyor. İşçinin kas gücünün yanı sıra beyin (tasarım, yaratıcılık) gücü de "şirketin amaçlarının hizmetinde araçsallaştırılıyor. Şirket 'öncelikle kişiyi ve kendini adamayı satın alıyor'... Bu kişiyi biçimlendiriyor, şartlandırıyor ve 'ufkunu fabrikanın ufkuyla' sınırlandırıyor" diyen Gorz, devamla:

"Sermaye işçilerden yaptıkları şey konusunda görüş alış verişinde bulunmalarını, yaptıkları şey hakkında düşünmelerini, yaptıkları şeyi öngörmelerini ve yaptıkları şey hakkında tartışmalarını, üretimin özerk öznelere olmalarını, ama buna karşın özelliklerinin önceden tanımlanmış sınırların dışına çıkmamasını, önceden belirlenmiş erekliliklerin hizmetiyle sınırlandırılmasını talep ediyor... 'Özne olunuz!' Batı toplumlarında yankılanan yeni bayrak budur." (A. Gorz, age, sy.59)

İşte esnek üretim sürecinde sermaye, özne olmasını istediği işçinin hareket sınırlarını önceden böyle belirliyor. İşçiden tasarım, yaratıcılık, kendini ifade etmek ve iletişim kurmasını istiyor, fakat şirket piramidinin tepesinde önceden belirlenmiş olan şirket amaçlarının sınırları içerisinde kalmak kaydıyla! Fordist

üretimde işçiler şirkete ait değildi, sözleşmeyle belirlenmiş saatlerle sınırlı bir çalışma yükümlülükleri vardı. Şirket ile işçi arasındaki ilişki, işçinin kas gücüne dayalı çalışmayı içeriyordu. İşçiden şirket kültürü, hatta "firmaya özgü davranış stili", şirket üniforması olarak ayırt edici bir giyim-kuşam, bunların toplamından oluşan şirket kimliği ve önemlisi de işçiden zihni yaratıcılık vb. istenmiyordu. Esnek üretimle birlikte şirketlerde işçiler gerek sınıf kimliklerinden, gerekse toplumsal konum ve aidiyetlerinden kopartılarak istihdam ediliyor, edilmek isteniyor. Dolayısıyla Fordizmle kıyaslandığında, esnek üretim ya da Toyatizm ücretli emek gücü yönünden fiziksel ve zihinsel olarak daha ağır, daha kuşatıcı bir emek rejimini geliştiriyor.

4- Esnek üretimde şirketin önceden planlanmış amaçlarının sınırları içerisinde olsa da; "yetiştir ve yetki gücü ver" yönelişi; işverenin "fabrika benim değil, bizimidir" şeklindeki yanıltıcı propagandaya girişmesi, daha doğrusu buna zorlanması; çalışma özerkliği adı altında işçiden kendini "işe adama, işle özdeşleşme" ve "özne olunuz" isteği; işçinin sadece akışkan enerjisini, yani emek gücünü satın alıp denetleyen Fordizmle kıyasla işçinin zihni yaratıcılığını da -satın alarak da olsa- harekete geçirme çabaları; Fordist modelin ordu modelinden alınmış olup emir-komuta zincirine dayandığı propagandasının işçilere dönük yapılması, yapılmak zorunda kalmaları; şirketin ade-

Dünya çapında ve bütün cephelerden yeni bir uygarlık kendini dayatıyor, ancak bu uygarlığın doğum ebesi olacak olan 21. yüzyıl devrimci değişim dinamiği tüm zenginliğiyle halen sahne almış değil.

mi merkezietçi örgütlenmesi, işçilerin kendi-kendilerini yönetecekleri ortak hedeflere sahip olmaları türünden artan vurgular...

Tüm bunlar Gorz'un esnek üretim rejiminin iç çelişkilerine ya da ikili karakterine ilişkin şu söylediklerini doğrular:

"Buna karşın, Fordist-Taylorist modelin az ya da çok tamamen aşıldığı her yerde, post-fordizm hem işçilerin çalışmayı yeniden sahiplenme biçiminin habercisi, hem de işçinin kişisel varlığına varana kadar tam anlamıyla köleleştirilmesine, neredeyse tamamen bağımlı kılınmasına doğru bir gerileme olarak ortaya çıkıyor." (ag.e, sy.50)

Telekomünikasyonun bilgisayarla evliliği beraberinde bilginin, enformasyonun ışık hızıyla geniş kitlelere ulaştırılmasının nesnel koşulları olgunlaşıyor. Ancak küresel iletişim ağı belli sermaye gruplarının tekelinde; "bilgi gibi iktidarı da" tek merkezden yönetememenin, yani ademi merkezietçiliğin nesnel koşulları da hızla olgunlaşıyor, fakat bu değişimin öznesi olacak uluslararası komünist ve emek hareketi, 21.yy devrimci dinamiği halen gözle görülür, elle tutulur düzeyde şekillenmiş değil. Gerek üretimin derinleşen toplumsal karakterinin gereği olarak, gerekse teknolojik girdiler sonucu artan üretimle ters orantılı, mül-

kiyet üzerinde büyüyen tekelleşmeyle arasındaki çelişkinin baskısı sonucu sadece fabrikanın değil, tüm toplumsal zenginliklerin "benim değil, bizimidir" baskısı artıyor, fakat bunu sinerjiye dönüştürecek devrimci dinamik halen şekillenebilmiş değil. Dünya çapında ve bütün cephelerden yeni bir uygarlık kendini dayatıyor, ancak bu uygarlığın doğum ebesi olacak olan 21.yy devrimci değişim dinamiği tüm zenginliğiyle halen sahne almış değil. İşte post-fordist üretimin ve genel olarak esneklikle ifade edilen yönelişin çelişkiler barındıran yapısı bundan kaynaklanıyor.

Sonuç olarak; üretim süreci, üretici güçlerdeki gelişme doğrudan devrimci özne yaratmaz, fakat devrimci öznenin oluşumuna imkanlar sunar. Bilgisayar destekli tasarım ve üretime dayanan esnek şirket yapısının "astlar ve yuruklar" yerine, "meslektaş ve yurttaş" yarattığı iddiaları gerçeği yansıtmazlar. Tersine yurukarda üzerinde durduğumuz şirket merkezli kültür, kimlik ve hatta giyim-kuşam stiline varana kadar işçiden, şirkete tam bir sadakatle bağlılık ve aidiyet isteniyor, dayatılıyor. Sistemli şirket içi eğitim çalışmalarıyla, her şirket kendine özgü yeni bir tek-tipleştirmeyi, şirketin sadık birer uyruğu haline gelmeyi işçiden (çalışanından) istiyor, bu yönde şekillendiriyor. Sermayenin ideologları işçinin, çalışanın her bakımdan sürecin öznesi olmasını dile getirirler. Ama bu demogojiden, yanıltmaktan öteye gitmez. Teknolojik gelişme günümüzde işçinin,

ücretli çalışanların günlük 8-10 saatlik çalışma yerine 4 saatlik çalışmasının koşullarını hazırlamıştır. Çalışmadan özgürleşecek olan zaman dilimi işçiye, maddi üretim için tasarım ve zihni yaratıcılık koşullarının yanı sıra manevi değerlerinin zenginleşmesi ve devrimci değişimin de öznesi olabilmesinde büyük fırsatlar sunacaktır. Burjuvazi işçinin ve genel olarak çalışanların özne olmalarının bolca lafını etmesine karşın, fiiliyatta bunu istemez, sürekli kısıtlayan ağır çalışma koşullarını dayatır. Bilgisayar destekli tasarım ve üretim, yani üretimde büyüyen teknolojik girdilere rağmen 8 hatta 10 saatlik iş günü ve buna işe gidiş-geliş saatleri de eklendiğinde, işçinin tüm enerjisinin üretim sürecinde alındığını, tasarım gücünün, zihni yaratıcılığının önüne

Eğer 21.yy komünist, devrimci hareketi özgürlük, eşitlik, demokrasi, takım çalışması, kolektivizm, paylaşım vb. değerlere, kavramlara teori ve önemlisi de pratikte yeniden içerik kazandırmazsa yol alamaz.

büyük engeller konulduğunu ve manevi dünyasının nasıl da tek-tipleştirilip çoraklaştırıldığını yaşayıp görmekteyiz.

5- Sermayenin 20.yy'ın sol hatta devrimci, komünal değerlerinin içini boşaltarak içselleştirmeye çalıştığı üzerinde daha önce epeyce durdum. Eğer 21.yy komünist, devrimci hareketi özgürlük, eşitlik, demokrasi, takım çalışması, kolektivizm, paylaşım vb. değerlere, kavramlara teori ve önemlisi de pratikte yeniden içerik kazandırmazsa

yol alamaz; burjuvazinin karşısında devrimci değişimin dinamiği olduğunu, halklar, ezilen-sömürülen sınıflar nezdinde somutlaştırılmaz. 21.yy devrimci dinamiği sermaye ve siyasal iktidarlarını aşmak istiyorsa, öncelikle yukarıdaki değer ve kavramlar üzerinden burjuvaziyle arasındaki mesafeyi köklü ve yeniden açmalıdır. Belirleyici olarak yeni bir sosyal demokrat harekete evrilen 20.yy komünist, devrimci hareketinden kopuş sağlanmadan, sermayeye ve siyasal iktidarına karşı devrimci tutum geliştirilemez.

Yazının devamında 21.yy örgüt modeli olarak gövdede güçlü örgüt ve kadro sorunu üzerinde hem genel çizgileriyle, hem de özgülümüzde duracağım.

Nasıl bir örgüt ve örgütlenme sorusuna yanıt verecek olan kadrolardır

✍️ Tuncay Atmaca

Modern toplumu diğerlerinden ayıran en önemli özellik örgütlü toplum olmasıdır. Milyonlarca insanın görece dar mekanlarda bir arada bulunduğu büyük kent yaşamı, irili-ufaklı yüzlerce organizasyonun günlük faaliyetleriyle yürütülüyor. Mevcut kapitalist sınıf, egemenliğini, ordusundan basınına, özel timinden reklam şirketlerine, mevcut devletin merkezi idari örgütlenmesinden belediye ve köy muhtarlıklarına, parlamentosundan esnaf derneklerine kadar (bu liste uzatılabilir) özel ve genel, merkezi ve yerel örgütler toplamının varlığı ve işleyişiyle sürdürüyor.

Bütün bunların içerisinde - bilindiği üzere- en gelişkin burjuva organizasyon tekeldir. Tekeller son derece rasyonel, etkin, verimli ve yetkinleştirilmiş işleyiş ve yönetim ilişkilerine göre kurulan örgütlerdir. Buradan yola çıkarak diyebiliriz ki, devlet de tekelci dönemde, tekeller düzeninin yönetim kurulu gibi çalışır. Devletin bir üretim biçiminin ve sınıf egemenliğinin sürekliliğini güvence altına alan temel işlevi, ona bir baskı ve zor aracı olma karakteri vermiştir. Ancak, bilinir ki; hiçbir düzen salt çıplak zorla ayakta duramaz. Silahlı da olsa, bir azınlığın çoğunluk üzerinde -kapitalist sistemde- siste-

matik bir egemenlik kurması daha kapsamlı ve karmaşık bir örgütler sistemiyle mümkündür. (İşte yukarıda bir kısmını saymaya çalıştığımız yapılanmalar bunu sağlar.) Durum böyle olunca, bir düzenin ya da yönetimin değiştirilmesi de, deyim uygunsu yıkılması da eninde sonunda bir örgütlülük sorunudur.

Kuşkusuz, amaçları, işlevleri, toplumsal bileşimleri ve çalışma tarzlarıyla birbirinden çok farklı örgütlerin hepsi için geçerli tek bir tanım yapmak doğru olmaz. Bu mümkün de değildir. Ancak herhangi bir insan topluluğunu örgüt yapan bazı temel ölçütler vardır, va-

rolmak zorundadır. Ortak hedef ve amaçlar için faaliyet gösterme iradesi ve pratiği, bu iradenin zora veya gönüllülüğe dayanması, örgütün varlığı ile değil, karakteriyle ilgili sorundur. Yöneten-yönetilen ilişkisi yaratmak durumunda olan iş bölümü, bütün bunların yazılı veya yazılı olmayan çerçevesini belirleyen işleyiş ve hukuk kuralları dolayısıyla, varolan toplumu değiştirip dönüştürmeyi hedefleyen bir yapılanma, eninde sonunda siyasal bir sınıf örgütüdür. Bu nedenle hareket noktası; varolan düzenin bilimsel, kültürel, estetik vb. eleştirisi ve reddidir. Bu nedenle hiçbir zaman kendisini varolan hukuk kurallarıyla sınırlayamaz. Özgürce hareket eder. Kendi gündemini kendi belirler. Yapacaklarını bu çerçevede yapar. Kendi dışında belirlenmiş gündemlerin peşi sıra sürüklenmez. Hiç kuşku yok ki, böyle bir yapılanma, toplumu değiştirip dönüştürmede en aktif rol üstlenecek olan işçi sınıfının genel ve uzun erimli çıkarlarını başa almakla, siyaseti sınıfın aktif kesimleriyle birleştirme yeteneğiyle gerçek bir parti olur. Böylesi bir yapılanmanın -partinin- temsil ilişkisi; sınıf savaşımı ve kitlesel hareketle bağı ile dinamik bir karakter taşır. Kabul edilir ki; böylesi bir yapılanmanın ilk hedefi -stratejisi- siyasal iktidarı olarak, toplumu değiştirip dönüştürmede aktif rol üstlenecek işçi sınıfını yönetici sınıf yapmaktır. Salt bu değil. Bir ekonomik dönüşüm, geniş halk kitlelerinin bilincinde radikal bir dönüşüme, köklü bir sıçrayışa eşlik etmiyorsa, orada gerçek bir dönüşümden, devrimden söz etmek mümkün değildir. İşçi sınıfını yönetici sınıf

Komünist örgütlenmeyi diğerlerinden ayıran en önemli araç; komünist örgütlenme varolan düzeni reddeden yeni bir toplumun habercisidir. Bu bağlamda hizmet ve görev kavramlarıyla tanımlanamaz. İşlevlerinden yalnızca birisine indirgenemez.

yapmak demek, özünde toplum çoğunluğunun bilincinde bir sıçrama yapmak demektir. Eğer toplum çoğunluğunun bilincinde bir sıçrama söz konusu değilse, kitlenin "devrimci dönüşüm" sürecine katılımı ya da en ileri olan sınıfın (işçi sınıfının) yönetici sınıf olması bir "biçim" olmanın ötesine geçemez. Diyebiliriz ki, kitlelerin bilincinde köklü bir "devrim" olmadan gerçekleşen tüm "dönüşümler"i özünde devrim olarak adlandıramayız. Ya da Trotsky'nin ifade ettiği üzere: "Devrim her şeyden önce kişisiz oldukları varsayılan kitlelerde insani olanın uyanmasıdır."

Bugün sıkça dile getirildiği gibi kimi ekonomik, politik dönüşümler yapmakla, "yeni kurumlar" oluşturmakla devrim gerçekleşmez. Kuşku götürmez ki, devrimin gerçekleşebilmesi için radikal bir sosyal, etik ve kültürel dönüşüm de olmalıdır. Oysa bu coğrafyada bütün bu söylenenleri yapmayı bir kenara bırakıp salt iktidarı almayı, hatta bundan bile vazgeçip, son yıllarda örneklerine bolca rastladığımız gibi "muhalefet" olmayı hedefleyenler kendilerine ne paye biçerlerse biçsinler, parti değildirlər. Aslında nasıl bir "muhalefet" oldukları da tartışmalı. Ya da diyebiliriz ki; iktidar hedefi olmayan, özünde muhalefet de olamaz.

Burada kritik sorun; iktidar için savaşımı kendi başına bir amaç ve salt yönetsel bir el

koyma işlemi olarak algılayan anlayışlara karşı da bağışkılı olmaktadır. Çünkü halk çoğunluğu adına başkaları, "devrimci öncüler" karar vermeye devam ettikçe ya da meseleyi öyle formüle ettikleri sürece, geniş halk kitlelerinin kaderi ve akıbeti "halk yararı"nın bilenlerin insafına tabi olmaya devam eder.

Buraya kadar söylemeye çalıştıklarımız, özünde Leninist parti teorisinin çoğu bilinen ama yanlış yorumlanan yanlarıdır. Yine de yinelemekte yarar var kanısındayım. 21.yy örgüt ve örgütlenmesini tartışırken bu çerçeveyi göz önünde bulundurmak ve buradan bir kalkış yapmak gerekir.

Kapitalist devlet, toplum ve tek el örgütlenmesi ile komünist örgütlenmenin, bunların tümünün örgüt olmasından kaynaklı ortak yanları ve sorunları vardır. Etkin, rasyonel ve verimli çalışmak her örgütün sorunudur. Merkezîyetçilik-yerellik, çeşitlilik, yöneten-yönetilen ilişkisi ve çelişkileri her örgütün karşılaştığı problemlerdir.

Komünist örgütlenmeyi diğerlerinden ayıran en önemli araç; komünist örgütlenme varolan düzeni reddeden yeni bir toplumun habercisidir. Bu bağlamda hizmet ve görev kavramlarıyla tanımlanamaz. İşlevlerinden yalnızca birisine indirgenemez. Komünist örgütlenme teknik anlamda örgüt, aygıt olmaktan öte bir toplumsal, siyasal hareketlilik ve öznedir. Kapitalizm insani olan her şeye bir meta gibi bakıyor. Artı-değer ve kâr üreten, altın yumurtlayan bir makine; tüm kapitalist üretim ve toplum yaşamı bu ilke üzerine kurulmuştur. Kapitalizm üretim süreçlerini, çalışan insanı robotlaştıran,

kendisine dahi yabacılaştıran bir içerikte örgütler/örgütlüyor. Yalnızca kârın azamileştirilmesi mantığıyla üretilen, ona göre seçilen metalar dünya çapında adaletsizliği körüklüyor. Önü alınamaz bir tüketim çılgınlığı üretiyor, çevreyi kirletip doğal dengeyi bozuyor. İnsanlığı ve fiziksel yaşamı sürdürülemez bir noktaya getiriyor.

Buna karşın yeni toplumda, yani komünist toplumda amaç insandır. Burada bir noktanın altını çizmek gerekir: Birkaç kuşağı feda ederek insanlığı kurtarmak ve sosyalizmi kurmak biçimindeki düşünce, özünde insana araçsal bakan burjuva düşüncesidir. Ve bu düşüncenin sosyalist saflardaki izdüşümünden başka bir şey değildir. Bunun örgüt pratiklerindeki yansıması, kadrolara alet, enstrüman gibi bakmaktır. Bugün özellikle de bizimki gibi ülkelerde devrimci özveri ve ciddi kişisel risklere katlanmadan komünist bir yaşam sürmenin olanağı yoktur. Mümkün de değildir. Bu çok açık, ancak açık olması gereken bir başka nokta da pragmatik, hatta oportünist güdülerle sansasyon yaratmak vb. nedenlerle, komünist bir siyasetin ifadesi olmayan, arkasında ciddi ve sürekliliği belli ölçülerde güvence altına alınmış bir örgütlülük bulunmayan intihar ve benzeri eylemlerin komünizmle hiçbir ilişkisi bulunmadığı gerçeğidir. Komünist bir örgütlenme, koşullar gerektirirse sonucunun yenilgi olacağı belli bir savaşa girebilir. Militan bir komünist ölüme de gidebilir. Bunlar başkadır, ama hiçbir örgüt, toplumsal olarak meşru gerekçeler olmadan insan ögesi üzerinde bu düzeyde tasarrufta bulunamaz. Hiç kimse kadrolar üze-

Yeni toplumda, yani komünist toplumda amaç insandır. Burada bir noktanın altını çizmek gerekir: Birkaç kuşağı feda ederek insanlığı kurtarmak ve sosyalizmi kurmak biçimindeki düşünce, özünde insana araçsal bakan burjuva düşüncesidir.

rinde kumar oynayamaz. Oysa bu coğrafyada bu çok sık yaşanan bir şeydir.

Komünist örgütlenme ve organlaşmanın da işlevsel ve verimli olması gerekiyor. Ama kapitalizme göre, kapitalizmi izleyerek değil. Komünizme göre ve kendi üstün yanlarını öne çıkararak. Oysa bugün bu adı iddialı kullanan bir çok yapılanmanın özünde burjuva örgütlerinden bir farkı olmadığını yaşayarak görüyoruz. Komünizme göre de şunu anlamak gerekiyor: Örgütlü komünist insanın yaratıcı, özgür katkısını çoğaltmak, kadronun, sempati-zanın gizli ve kullanılmayan kapasitesini aktive etmek. Diğer önemli bir nokta da; komünist örgütlenmede kilit nokta yöneticilik değil, ÖNDERLİK-TİR. İkisinin arasında sözcüklerin yansıttığından büyük fark vardır.

Birincisi, yöneticilik dendiğinde akla gelen; yaşamın bir alanıyla ve mesai saatleriyle sınırlı bir iş ilişkisidir. Komünist önderlik ise, yaşamın bütün alanlarında ve deyim uygunsu yirmi dört saat bire bir yaşanması gereken bir ilişkidir. Ya da Lenin'in belirttiği gibi; "Devrime sadece boş akşamlarını değil, bütün hayatlarını adayan insanlar..." Lenin'in bu tarifi ise bu coğrafyada "profesyonel kadro" diye özünde yanlış bir şekilde formüle edilmiştir. Hiçbir uğraşı olmayan, mesaiye gider gibi belli kurumlara

sabah gidip, akşam evine dönen, kapı komşusuyla dahi insani bir ilişkisi olmayan, arada sırada bir-iki ilişkiyle görüşen, toplumla bütün bağlarını -insani ilişkilerini- koparmış bir avuç insan güruhuna dönüşmüştür, profesyonel kadro denilen bireyler. Giderek bu tip profesyonellik kutsanmıştır. Yaşamla hiçbir bağı olmayan, "bir baltaya sap olamamış" halk deyimindeki gibi bireyler üreten bir süreç haline gelmiştir profesyonel kadro meselesi. Bu tip insanların toplumla, insanlarla bir ilişkisi olmadığından ya da önüne gelen profesyonel kadro olduğundan; herhangi bir bireyle bir-iki kez görüşme sonucunda hemen karar verirler. Karşısındaki bireyin devrimci olup olmayacağına, emek harcamadan, karşısındaki bireyi değiştirip dönüştürmeye çabalamadan kolayca karar verirler. Çünkü onların öyle uzun boylu emek harcamaya zamanları yoktur. Onlar profesyonel devrimciler ya! Bu özünde kendilerine ve düşüncelerine güvenmemenin bilinç altındaki yansımasıdır. Ya da önüne gelen herkesin profesyonel kadro ilan edilmesinden kaynaklanan sonuçtur. Ya da bu örgütsel yaklaşımda ilk akla gelen "demokratik merkezîyetçiliğin" anti demokratik merkezîyetçilik olarak anlaşılması, devrimciliği kimi "profesyoneller"in mesleği haline getiren "profesyonel devrimcilik" kurumunun varlığı ve bu sonucun bir uzantısı olan "dışarıdan bilinç taşıma" yaklaşımının kaba kavranışıdır. Oysa demokratik merkezîyetçilik Lenin tarafından "tartışmada özgürlük, uygulamada birlik" olarak formüle edilmiştir. Gerçekte tüm örgütlenmeler örgütsel işleyiş

modeli olarak "demokratik merkezîyetçiliği" benimsediler. Buradaki bütün mesele, her türlü sorunun derinlemesine ve hiçbir sınır konulmaksızın sonuna kadar tartışılması, tartışma sona erip karar ve uygulama aşamasına gelindiğinde ise herkesin (çoğunluk ve azınlığın) alınan kararı kayıtsız-şartsız hayata uygulaması gerektirir. Soruna böylesine teorik yaklaşıldığında bu modelin önemli sorunlar çıkarmadan uygulanacağı sonucu çıkar. Tabii ki eğer gerçekten demokratik bir işleyiş geçerliyse... Oysa 20.yy örgütlenmelerinde ve onların bir iz düşümü olan bu coğrafyadaki örgütlenmelerde bu süreç her zaman talihsiz sonuçlar doğuracak biçimde tezahür etti. Ve deyim uygunsu 'demokratik merkezîyetçilik' ilkesi tepe-takla edildi. Öyle ki 'demokrasi' giderek bütünüyle unutuldu. Öylesi bir noktaya gelindi ki, artık 'demokratik olmayan bir merkezîyetçilik' söz konusu oldu. Yapılanmaların alt kademeleri için demokratik merkezîyetçilik; disiplin, baskı, zorlama, kayıtsız-şartsız itaat olarak uygulandı.

Sonuçta 'demokrasi' yok sayılınca ya da bu denklemin dışına atılınca, sağlıklı unsurlar yapılanmada barınmaz hale geliyor. Ve artık ilke adamı olmayanlar, yukarıdan gelen emirlere kayıtsız-şartsız bir şekilde itaati içine sindirebilen, çıkarıcı, bencil ve deyim uygunsu memur kafalı unsurlar yapılanmanın omurgasını oluşturur duruma geliyorlar. Dolayısıyla böylesi yapılanmalar kapitalist siyasal yapılanmalardan daha da katı işleyişe sahip oluyorlar. Bunun sonucu olarak yapılanmanın ya da hiyerarşinin üst kademelerinde ali-

20.yy örgütlenmelerinde ve onların bir iz düşümü olan bu coğrafyadaki örgütlenmelerde bu süreç her zaman talihsiz sonuçlar doğuracak biçimde tezahür etti. Ve deyim uygunsu 'demokratik merkezîyetçilik' ilkesi tepe-takla edildi.

nan kararlar, yukarıdan aşağı ve kademe kademe en alt birimlere indiği sürece, çoğunluk ne düşündüğü, ne istediği vb. sorunların hiçbir önemi kalmıyor. Artık mevcut yöneticilerin kararları ve görüşleri tartışılmaksızın kabullenilmesi gereken emirler olarak algılanıyor. Kabul edilir ki, böylesi bir işleyiş geçerliyse, genel kurullar, seçimler vb. her şey aslında "kitabına uydurma" biçiminden başka bir şey değildir.

Devam edecek olursak...

Özünde profesyonel devrimcilik yaklaşımı kitlelerin bilinçlenmesinin bir "dış faktör" sayesinde mümkün olabileceği ön kabulüne dayanıyordu. Lenin'in bir dönemin Çarlık Rusyası'nın "özel koşulları" için ortaya attığı profesyonel devrimcilik her dönem için kutsandı. Üstelik yukarıda da kimi yönlerine değinmeye çalıştığımız gibi kaba, hoyratça bir uygulama alanı buldu kendisine. Bu uygulama giderek kitle-parti yancılışmasını daha da kaçınılmaz hale getirdi. Kuşkusuz Çarlık otokratik devlet yapısı veri iken, geçici olarak böylesi bir uygulama anlaşılır bir şeydir. Ama asıl anlaşılması güç olan, buradan hareketle her yerde ve her zaman bunun geçerli olduğunu ileri sürmek ve bunu uygulamaktır. Bu uygulama giderek devrimi artık "profesyoneller" in özel alanı haline getiriyordu/getirmiştir. Zaten sözde bir demokratik merkezîyetçilikle de devrimci dönüşü-

mün dışına itilmiş çoğunluğun kaderi profesyonellerin insafına terk ediliyordu/edilmiştir.

Diğer bir handicap ise; profesyonel demek, özünde bir ücret karşılığı işini yapan demektir. Yani maaşlı "memur"lar. Bu da son tahlilde kendilerine maaş ödeyen örgüte tabi unsurlar demektir. Kuşku götürmez ki, maaşlı unsurlar memur olabilirler, ama bizce devrimcilikleri tartışmalıdır. Çünkü profesyoneller daha çok maaşlarıyla ilgilenirler. Oysa ki 'maaşlı devrimci' sosyalist etikle de bağdaşmaz. Daha da ötesi bunlar ayrıcalıklı kesim içinde daha dar bir 'ayrıcalıklı' katmanı oluştururlar.

Buraya kadar söylemeye çalıştıklarımızı aslında bu coğrafyada birçoğumuz yaşayarak gördük. Hala da bir çok yapılanmada bunları görmek mümkün. Çünkü bu coğrafyada hala bir çok yapılanma profesyonel devrimciliği kutsamaya devam ediyor.

İkincisi, burjuva tipi örgütte işi yürüten görevli ya da yönetici, düzen içindeki işlevi belli hazır bir mekanizmanın düzenli çalışmasını sağlamakla yükümlüdür. Ama yöntemi, çalışanın işini kaybetme korkusuna dayanan açık disiplindir.

Komünist önderlik ise, varolan toplumun içinde savaşıyor ona yeniyi, yarını bugünden kurmaya çalışan bir sürekli yeneden üretim işidir. Temel yöntemi ise ikna ve gönüllülüktür.

Üçüncüsü, komünist örgütlenmenin temellerinden biri de, komünistlerin yalnızca merkezleriyle değil, bütün yerel birim ve örgütleriyle, bütün kadrolarıyla önder olmasıdır. Bu global önderlik görevinin

küçük bir yönetici çekirdek ölçeğinde daraltılması komünist örgütlenmenin özünü çelişir. Tam da bizim bugün üzerinde sürekli vurgu yaptığımız "yere lin merkezileşmesi" perspektifi burada daha da önemli hale geliyor. Bu, merkezi yok saymak değildir. Aksine gövdede güçlü bir örgütün yaratılmasının ön koşuludur. Gövdede güçlü bir örgüt ise yaşamın her alanına müdahale demektir.

Bugün gelinen noktada varolan örgütlenmelere baktığımızda, görevli memur, bürokrat tipi kadrolara sıkça rastlarız. Elleri birer çanta, toplantıya veya panellere geldiklerinde kimseyle konuşmaz, sadece sorumlu insanlarla irtibat kurar, diğer kadrolara ve başka örgütün insanlarına hiç selam vermez, sohbet dahi etmez, görevli bürokrat gibi çıkar giderler. Tam bir robot misali. Evet, komünistler daha üstün olmak zorunda, fakat kendi yoldaşlarına ya da diğer sosyalistlere karşı değil. Burjuvaziye karşı

Değişen bu koşullarda eski örgütlenme yöntemleriyle sonuç elde edilemez. Bugün bir çok noktada olduğu gibi örgüt ve örgütlenme sorununda da yeniyi üretmek zorundayız. Bu, eskiyi yok saymak, her şeye sıfırdan başlamak değildir.

üstün olmak gerekir, kendi yoldaşlarına ve diğer sosyalistlere saygı duyulmalıdır.

Komünist önder kendisine verilen iş listesini uygulamaya koyan bir memur değildir. Aksine işe talip olan, yoktan var eden, devraldığını çoğaltan, yoldaşlarını geliştiren, her türlü zorluğu yaratıcı bir iradeyle aşan, gerektiğinde tek başına karar verip uygulayabilen insandır. Bilinir ki insanın kapasitesi sınırsız yakındır ve komünizm yolunu seçmiş insanın gizil gücünü açığa çıkarmak adına layık bir komünist örgütlenme ve kadro tipi yaratmanın ana halkasıdır.

Buraya kadar genel anlamda bir şeyleri dile getirmeye

çalıştım. Bilindiği gibi bugün dünya ve onun bir parçası olan ülkemizde konjonktür sürekli değişmektedir. Değişen bu koşullarda eski örgüt ve örgütlenme yöntemleriyle sonuç elde edilemez. Bugün bir çok noktada olduğu gibi örgüt ve örgütlenme sorununda da yeniyi üretmek zorundayız. Bu, eskiyi yok saymak, her şeye sıfırdan başlamak değildir. Komünistler tarihten ders çıkarmasını becerebilen insanlardır. Tarihten ders çıkararak, günümüze yanıt verebilecek 21.yy Bolşevik örgütünü yaratmalıyız. Deyim uygunsuz taş üstüne taş koymalıyız. Daha önceki yazılarımda da belirttim. Üzerinde en fazla durmamız gereken nokta budur: Nasıl bir örgüt ve örgütlenme? Kuşkusuz nasıl bir örgüt ve nasıl bir örgütlenme sorununun "Nasıl bir kadro?"yla bağlantısını yok sayamayız. Buradan hareketle, yazının bundan sonraki bölümünde nasıl bir kadro sorusuna kendi cephemden yanıtlar vermeye çalışacağım.

Wergera berhemên kurdî

✍ Lokman Polat

Li ser girîngiya wergerê çiqas gotin bê gotin, çiqas nivîs bê nivîsîn jî têr nake. Ev mijar wisan mijareke girîng e ku divê bi her hawayî li ser bê rawestandin.

Berhemên edebî piştê ku tên weşandin, dibin malê mirovahiyê, dibin malê temamê gelên cîhanê. Berhemên edebî hem netewî ne, hem jî gerdûnî ne. Ew sînor nas nakin. Bi saya wergerê li gelek zimanan tên wergerandin û di gelek welatên cîhanê de tên weşandin.

Berhemên nivîskarên klasîk, bi taybetî jî berhemên Shakespeare, Dostoyevskî, Gogol, Tolstoy, Pûşkîn, Çexov, Vîktor Hugo, Goethe û yd, hema bibêj li hemû zimanên cîhanê hatine wergerandin. (Berhemên vana bi kurdî jî hatine wergerandin û wek pirtûk hatine weşandin.) Ev nivîskar bûne malê temamê cîhanê. Nivîskarên klasîk jî netewatîyê derketine qada navnetewîyê, bûne unîversal.

Gel û neteweyên cîhanê bi saya berhemên edebî nêzîkê hevûdu dibin, kultur û tradîsy-

onên hevûdu nas dikin. Wergerandina berhemên edebî li zimanên din, ji bo însaniyete xizmeteke hêja ye. Gelên cîhanê bi saya wergêra van berheman siudê ji wan berheman werdigrin.

Pir hindik be jî, hinek berhemên nivîskarên klasîk û berhemên nivîskarên modern yên cîhanê bi kurdî hatine wergerandin. (Di hêla weşandina berhemên edebî yên nivîskarên cîhanê de weşanxaneyên Nûdem, Helwest, Pêrî û Avesta kar û xebateke hêja kirine, xizmeteke baş pêk

anîne.) Lê, ev hêj destpêk e, têr nake. Divê hîn pirtir berhemên edebî yên nivîskarên cîhanê bi kurdî bèn wergerandin.

Lê, bi min bi qasê vê jî girîngtir tişteke din heye, ew jî ev e ku; divê berhemên nivîskarên kurd yên klasîk û modern bi zimanên gelên cîhanê, bi taybetî jî bi îngilîzî, almanî, fransî û yd, bèn wergerandin. Berhemên edebî neynika civakan e. Bi saya berhemên kurdî û wergerên wan, gelên din ji çand û edebiyata kurdî hayidar dibin. Di nav edebiyata kurdî ya klasîk û modern de gelek berhemên edebî yên giranbiha hene ku divê miheqeq li zimanên din bèn wergerandin. Berhema westayê edebiyata kurdî Ehmedê Xanî "Mem û Zîn" di çapa berhema Shakespeare "Romeo û Julîet" de ye. (Romeo û Julîet bi kurdî hat wergerandin û di nav weşanên Helwestê de hate weşandin.) Lê, çi heyf ku hêj jî "Mem û Zîn" li zimanên din nehatiye wergerandin. Helbestên Melayê Cizîrî, Feqîyê Teyran gelek bi nîrx in, lê li zimanên din nehatine wergerandin.

Mîrov dema li dîroka edebiyata cîhanê a klasîk dinêre, berhemên ku ji alî nivîskarên klasîk ve hatine afirandin, nemir in. Nivîskarên ku piştê wan derketine û berhem afirandine, ji wan nebûrîne. Ji berhemên wan yên klasîk hêjatir berhem neafirandine.

Li Rusyayê şoreşa Oktobêrê pêk hat û bi ser ket. Sazûmana Sovyetê hat sazîkirin. Lê, di nav nivîskarên ku di dema sazûmana Sovyetê de berhem afirandin de, tu nivîskarekî bi berhemên xwe ji Dostoyevskî, Çernîşevskî, Turgenyev, Tolstoy û Çexov nebûriya. Tu

Bi saya berhemên kurdî û wergerên wan, gelên din ji çand û edebiyata kurdî hayidar dibin. Di nav edebiyata kurdî ya klasîk û modern de gelek berhemên edebî yên giranbiha hene ku divê miheqeq li zimanên din bèn wergerandin.

nivîskarekî ji berhemên van nivîskarên ku min bi nav kir, baştir û hêjatir berhemek neafirand. Ne tenê li Îngilîstanê, di temamê Ewropayê de tu nivîskarekî şanonivîs ji Shakespeare nebûriye. Ji berhemên Shakespeare hêjatir tu berhemek nehatiye afirandin.

Di nav edebiyata kurdî de jî, ji berhema nemir "Mem û Zîn"ê baştir tu berhem nehatiye afirandin. Ji helbestên Elîyê Herîrî, Melayê Cizîrî, Feqîyê Teyran baştir helbest nehatine nivîsîn. Berhemên Ehmedê Xanî, Melayê Cizîrî, Elîyê Herîrî, Feqîyê Teyran û hemû berhemên klasîk ên edebiyata kurdî dewlemendiya edebiyata kurdî ne. Divê ev berhemên edebî -bi saya wergere- ji netewetiyê derkevin bibin navnetewî, bibin gerdûnî, bibin malê cîhanê.

Di van çend salên dawîn de hinek berhemên nivîskarên kurd li zimanên din hatin wergerandin û wek pirtûk hatin weşandin. Ev ji bo kurdan dilxweşiyek e, ji bo edebiyata kurdî nîrxek e, ji bo edebiyata kurdî bi gelên cîhanê bête naskirin hêjayiyek e.

Romanên Mehmed Uzun li çend zimanan hatine wergerandin. Bi qasê ku ez dizanim, hinek romanên wî bi swêdî, erebî, tirkî, almanî, norveçî û fransî hatine weşandinê. Berhema Goran Candan - Bavê Berzan - "Efsaneyê Şahmaran" bi swêdî hate

weşandin. Romaneke Laleş Qaso bi erebî hat weşandin. Romaneke Munzur Çem bi almanî hat weşandin. Romana Bubê Eser bi grekî (yunanî) hat weşandin. Antolojiya kurteçîrokên kurdî -ku kurteçîrokên gelek nivîskaran têde hebû- bi almanî hate weşandin.

Helbet wergêra berhemên kurdî li zimanên din hêj di destpêkê de ye. Pêngavek hatiye avêtin, divê ev pêngav bê berdewam kirin. Herçiqas berhemên çend nivîskaran hatibin weşandin jî, ev têr nake. Divê hem berhemên van nivîskaran û hem jî berhemên nivîskarên kurd yên din bi gelek zimanên cîhanê bêne wergerandin. Nivîskarên kurd divê rê û olan bibînin, îmkanan pêk bînin ku berhemên wan li zimanên din bèn wergerandin.

Di edebiyata kurdî de hinek berhem hene, dema mirov dixwîne, mirov dibêje "xweziya ev berhem bi filan zimanî jî bihatana weşandin." Ez tim dibêjim "xweziya 'Mem û Zîn' bi îngilîzî bihatana weşandin ku xwendevanên îngilîzîtaxêf bixwendana û bidîtana ku ev berhem wek berhema Shakespeare 'Romeo û Julîet' berhemeke hêja ye û nemir e. Dema min pirtûka Mehdi Zana "Me Helal Bikin" xwend, min ji xwe re got "xweziya ev pirtûk bi zimanê tirkî û îngilîzî bihatana wergerandin û weşandin. Tirkan û gelên cîhanê bixwendana û bidîtana ku piştê têkçûna serîhildana Şêx Seidê nemir, dewleta tirkî çî aniyê serê kurdan, li wan çiqas zilm û tehdan kiriyê.

Di romana min a bi navê "Rojnamevan" de bûyerên ku

li Kurdistanê qewimîne, bûyerên piştê salên nodî û qetlîama navça Licê heye. Nivîskarê ciwan Husein Muhamed di nivîsa xwe ya li ser vê pirtûkê de dibêje "Bûyerên ku di vê romanê de tên qalkirin, ji kurdan re xerîb nîn e. Kurd pê dizanin. Ev bûyerên han ji bo ku ewropî bizanibin hatiye qalkirin." Ji bo wê jî divê ev roman, anku "Rojnamevan" bi tirkî û bi zimanê Ewropîyan bê weşandin.

Romana min a bi navê "Filozof" rewş û karektera kurdan tîne zimên. Kurdekî binxetê vê romanê xwendibû, ji min re got "Xweziya ev roman bi soranî û tîpên erebî-kurdî û bi erebî jî bihatana weşandin. Daku kurdên perçeyên din yê ku bi tîpên latînî-kurdî nikarin bixwînin, vê bi tîpên erebî-kurdî bixwendana."

Min naveroka romana xwe ya bi navê "Kewa Marî - Mêkew" bi kurtahî ji nivîskara tirk a jin -ku di rojnameyeke

Kar û xebata ku em kurdên dilsoz û welatperwer di vê hêlê de dikin, karên îdeal in û bi amatorî ye. Îmkanên me tune ne ku em jî wek xelkê bi profesyonelî vî karî pêk bînin. Lê, rewşa me çî dibe bila bibe, divê em hewl bidin û van karan pêk bînin.

rojane de tim nivîs (meqale) dinivîse- behs kir, wê got "Xweziya ev roman bi tirkî jî bihata weşandin û gelê tirk bidîtana ku artêşa tirk û tîmên taybetî çî hanîne serê kurdên reben."

Bi min, divê romanên Mustafa Aydogan, Mehmed Dehswar, Laleş Qaso, Silêman Demîr û kurteçîrokên Hesenê Metê û Firat Cewerî jî li zimanên din bîn wergerandin. Di berhemên Hesenê Metê û Firat Cewerî de gelek kurteçîrokên xweş hene. Bila gelên cîhanê jî van kurteçîrokên xweş bixwînin û hazek, tehm û lezetek ji edebiyata kurdî bistînin.

Xelkên cîhanê xwedî dewlet in. Îmkanên wan ên aborî û teknîkî hene. Wezaretên wan ên kulturî buroyên tercumeyê pêk tînin, maaş didin wergêran û berhemên edebiyata cîhanê werdigerînin zimanên xwe. Hinek jê jî berhemên xwe yê netewî werdigerînin zimanên din. Ê me kurdan dewleta me tune, îmkanên me tune ne. Em di nav rûnên xwe de diqijin.

Kar û xebata ku em kurdên dilsoz û welatperwer di vê hêlê de dikin, karên îdeal in û bi amatorî ye. Îmkanên me tune ne ku em jî wek xelkê bi profesyonelî vî karî pêk bînin. Lê, rewşa me çî dibe bila bibe, divê em hewl bidin û van karan pêk bînin.

Helbet, ji bo pêkanîna vî karî, di serî de wezîfe dikeve ustiyê wergêrên kurd. Ew kurdên ku bi du zimanan yan jî bi gelek zimanan zanin, wek amatorî be jî divê vê xebatê bixin jiyanê.

Anti emperyalizmin bedeli

✍ Hamit Yılmaz

Ne yazık ki bedelini ödemediğimiz hiçbir şeye sahip olamıyoruz. Hayatın her alanında bu böyle. Hem bireysel hem de toplumsal olarak bugün sahip olduğumuz veya sahip olmadığımız her şeyin bedelini fazlasıyla ödedik ve ödemeye devam ediyoruz.

Komünistler açısından, ödenen bedellerin kendisi değil de sonuçları önemlidir. Çünkü mücadele sonucunda sağlanacak fayda kişisel değil, uğruna mücadele edilen emekçi halklara aittir.

Önemli olan, sürece müdahale edebilecek bilince, politikaya ve dirence sahip olabilmektir.

Yeni yüzyılda yaşanan hızlı değişimi çok iyi kavramamız gerekiyor. Doğrudur, dünya genelinde bir çok şey hızlı bir değişime uğradı, halen de değişiyor. Gerçi "değişmeyen tek şey değişimin kendisidir" deriz de, eğer bu değişimi yorumlama gücünden yoksun isek değişimin peşine takılıp gidenlerden oluruz. Nitekim bugünkü hızlı savruluşa baktığımızda,

safların nasıl darmadağın olduğu, solun söylemine sağın nasıl sahip çıktığı görülüyor.

Anti emperyalizm, yurtseverlik gibi sola ait olması gereken söylemlerin içi hızla boşaltılmaya çalışılmaktadır. Örneğin bugün genel kanı, Amerika Birleşik Devletleri (ABD) karşıtlığının tek başına anti emperyalist olmaya yettiği yönündedir. Oysa salt ABD'ye karşı olmakla anti emperyalist olunamaz. ABD'nin en büyük emperyalist güç olduğu doğrudur, ama tek emperyalist devlet

leğildir. Sınır tanımayan mali sermayenin dünya genelindeki hakimiyet alanlarına baktığımız zaman güç çatışması halinde olan farklı devletleri görebiliriz. Örneğin Avrupa Birliği (AB), örneğin Japonya, örneğin Rusya... Ekonomik ve siyasi olarak dünyaya egemen olmaya çalışan bu ve benzeri devletlerin hepsi de aynı emperyalist sistemin birer parçasıdır, dolayısıyla biri diğerinden daha iyi değildir. Bu sisteme dahil olan devletlerin de kendi içlerinde ayrıldıkları noktalar elbette ki vardır. Yapısı gereği rekabetçi serbest piyasaya ihtiyaç duyan bir sistemin içindeki göreceli ayrılık noktaları onların bir kısmını iyi, diğer bir kısmını ise kötü yapmaz. Yani "AB iyi, ABD ise kötü" yaklaşımı doğru bir yaklaşım olamaz. Buradaki mantığım "ya hep ya hiç" değildir. Sorgulanan bir sistem olduğundan, çerçeveyi doğru oturtmak gerekmektedir.

İşte bugün hem kendi coğrafyamızda hem de Türkiye'de bu çerçevenin oturtuluş biçimiyle ilgili büyük kaosun bilinçlerde yarattığı derin tahribatı hep birlikte yaşıyoruz. Soldan sağa, derin devletten görünürdeki iktidara kadar her kesimi etkisine alan bu kaos ortamında elin oğlu çıkıp zehir zemberek bir açıklama yapıyor. Öyle bir beyanat ki bu, yenilip yutulması mümkün değil. Andığımız kişi ABD'nin The Wall Street Journal gazetesinin görüşler sayfasının editörlerinden Robert L. Pollock. Aradan epey bir zaman geç-

Pollock bu tehdit dolu yazısını boşuna yazmadı. Hayal kırıklığının yarattığı hezeyan içerisinde söylendiği belli olan sözlerinin oldukça açık, imasız olmasının nedeni; anti ABD dalgasının sadece Türkiye'de değil, bütün dünyada hızla yayılıyor olmasıdır.

miş olmasına rağmen, bu makaleyi çoğunuzun okuduğunu ve irkildiğinizi tahmin edebiliyorum.

Pollock, tam da sahibinin sesi olarak yazmış yazısını. Çekincesiz ve son derece net. O kadar net ki, adam sopayı aba altından değil, doğrudan gözümüzün üstüne üstüne sallıyor. Neden çekinecek ki?

Pollock, ABD-Türkiye ilişkilerinin gerginleşmesinin "İstanbul seçkinlerinin çoğunda hasıl olan ideolojik husumet ve entelektüel gerilemenin" etkisiyle olduğunu söylüyor. Bu zatın eteğindeki taşları dökmesine neden olan faktörler, her kesim için farklı anlamlar ifade etmektedir. Pollock, Türkiye'de yükselen anti ABD dalgayı, "İlişkilerde gerilemenin -Türkiye'nin Irak savaşında yanımda yer almayı reddetmesinden kaynaklı karşılıklı küskünlüğün ötesine geçen bir durumdu bu- izahı, eski solculukla yeni İslamcılık arasındaki bu bileşimde yatıyor" diyerek açıklıyor.

Pollock bu aleni tehdit dolu yazısını boşuna yazmadı. Hayal kırıklığının yarattığı hezeyan içerisinde söylendiği belli olan sözlerinin oldukça açık, imasız olmasının nedeni; gerçekten de yükselen anti ABD dalgasının

sadece Türkiye'de değil, neredeyse bütün dünyada hızla yayılıyor olmasıdır (Güney Kürdistan hariç). İngiltere, Fransa, Almanya gibi ülkelerde de büyük bir kesim bu dalgayı hızla yükseltirken, Pollock hedef tahtasına neden özellikle Türkiye'yi koydu dersiniz?

Çok açıktır ki, bu saydığımız ülkelerde yükselen muhalif seslere ABD'nin direkt bir yönelişi çok kolay değil. Ne de olsa AB ülkeleri bize göre nispeten daha demokratik bir yapıya sahipler ve geleneksel bir toplumsal muhalefet damarları mevcut. Ayrıca bu ülkeler dünya piyasalarında ABD ile yarışabilecek ekonomik imkanlara da sahipler. Kendi parlamenterlerini bize göre daha özgürce belirleyebiliyorlar.

ABD'nin hedef seçerek açıkça tehdit boyutlarındaki bu uyarıyı yapabiliyor oluşu, bölge üzerinde planladığı yakın gelecek senaryosunda rol verdiği kesimlerin çapsizliklerini görmesindedir. Daha bir süre öncesine kadar, bölge üzerindeki mutlak hakimiyetini tesis edip sürdürdürebilmek amacıyla 'ılımlı İslam' denilen bir zırvayı dillendirip hayat bulması için elinden geleni yapmış, göklere çıkardığı AKP'yi desteklediğini sakınmadan açıklamıştı. Oysa şu anda, kendi politikalarını desteklemekte küçücük bir tereddüt gösteren bu partiyi ve liderini aşağılamaktan geri durmuyor. AKP'nin 2002 genel seçimlerinden başarıyla çıkmasını, "giderek yozlaşan ve Türk-Amerikan ilişkilerini

önemseyen merkez partilerinin kendi kendilerini yok etmeleri" olarak yorumluyor ve bu boşluğu "AKP'nin sinsi fakat kurnaz İslamcılığı"nın doldurduğunu söylüyor. Bakar mısınız... Sinsi ve kurnaz İslamcılarımız! Günaydın mı demeli..?

Erdoğan, C. Rice'a, ABD'de gösterilen ve Türkiye'nin kadın haklarını tehdit eden gerici bir popülist hükümetin eline geçmesini anlatan bir dizide, Türkiye'nin kötü gösterilmeye çalışıldığını söylemiş. Pollock ise bu dizide söylenmeye çalışılan şeylerin kendisine çok yanlış gelmediğini söyleyivermiş. Gördünüz mü şimdi! Sen patronuna diklenmeye kalkarsın ha!.. Azardan payını sadece AKP almıyor, sırada CHP de var. Akl-ı selim olmayan bir muhalefet diye tanımladığı CHP'yi de haşladıktan sonra tehditler gelmeye başlıyor.

- Unutmayın diyor Pollock, Erdoğan'ı tanıyan ilk dünya lideri Bush'tu. Siz diyor, o dönemde hala Erdoğan'ın laik olup olmadığını tartışırken, biz çoktan kararımızı vermiştik ve sizin adınıza sizin başbakanınızı seçmiştik bile.

- Unutmayın diyor Pollock, biz size yıllarca askeri destek verdik. Karşılığında aldıklarını söylemiyor tabii, ama bizler çok iyi biliyoruz.

- Unutmayın diyor Pollock, Hazar petrolüleri Ceyhan limanına bizim icazetimiz olmadan ulaşamazdı.

Eğer gerçekten komünist olduğumuzu iddia edeceksek, o zaman herkes biraz dursun ve "amma velakin" demeden, insanlık tarihinin önümüze serdiği büyük deneyimlerin ışığında görüşlerini bir kez daha gözden geçirsin.

- Unutmayın diyor Pollock, sizin bir Ermeni soykırımını sorunuz var, biz istediğimiz için bu sorun dünya genelinde başınıza bela olmamıştır.

- Unutmayın diyor Pollock, bugün eşliğini yaladığınız AB'ye girmenizi biz istiyoruz.

- Ve unutmayın diyor Pollock, Suriye'den çıktuktan sonra "sıcak bir patates gibi elden ele dolaşan" Apo'yu size biz teslim ettik. Eğer derhal halkınızı terbiye etmezseniz, birkaç yıl içinde neler olabileceğini bilmem anlatabildim mi? İkinci sınıf bir ülke; Amerika'nın dostları listesinden düşmanları listesine geçirdiği bir ülke...

Pollock'un bütün samimiyeti ile söylediklerinin onurlu yurtseverler için bir anlamı elbette ki vardır. Emperyalizme karşı oluşumuzun nedenlerini bu cümlelerde okuyoruz.

Dünyanın jandarmalığını yapmaya kalkan ve bu uğurda hiçbir ahde vefa duygusu taşımadığının somut kanıtı olan bu belgenin aslında tüm dünya halklarına gözdağı vermeye çalışan bir mesaj olduğu çok açık. Öyle ki, bu mesaj halihazırda ABD'ye

yakın duran, ondan menfaati olduğu için veya güçsüzlüğünden dolayı ABD yanlısı olmayı seçen tüm müttefikleri için de geçerlidir.

Amerika'nın dostu olmaksızın düşmanı olmanın onuru bizler için yeterli bir referanstır şüphesiz. Ve yine şüphesiz, Güney Kürdistan'ın bugünü okurken bu referans göz önüne alınmalıdır.

Tarihi boyunca acı çekmiş, kendi yurdunda vatansızlığın ne olduğunu çok iyi bilen emekçi Kürt halkının, yine tarihi boyunca hiç olmadığı kadar 'Amerikancı' olduğu bugünlerde ezberi iyice bozulmuş olanların hafızalarını bir kez daha yoklamalarında fayda var.

Emperyalizmin, emekçiler için refah dağıttığı, köle ulusların özgürlüklerini elde etmeleri yolunda çaba harcadığı görülmüş bir şey midir? Ya da görülme ihtimali olan bir şey midir?

Bugün işgal altında olan Irak'taki Kürt kardeşlerimiz, daha düne kadar yok sayılıp katliamlara uğradıkları coğrafyanın siyasetine cumhurbaşkanlığı makamı ile ortak oldular. Sormak lazım; karşılığı nedir? ABD'nin her türlü insanlık dışı uygulamalarına şahit olarak ve onun icazetiyle elde edilen kazanımın boynumuza yüklediği ağırlığı nasıl taşıyabiliriz ki?

Aşağı tükürsen sakal, yukarı tükürsen bıyık misali, bu durumda olguları değerlendiren pragmatist davranmaya devam ederek acziyet göstermeye devam edemeyiz. Eğer bizi biz yapan

ideolojimizden arınacak sak sorun olmaz. Yok eğer gerçekten komünist olduğumuza iddia edeceksek, o zaman herkes biraz dursun ve "amma velakin" demeden, insanlık tarihinin önümüze serdiği büyük deneyimlerin ışığında görüşlerini bir kez daha gözden geçirsin. Gelecekte, bizden sonrakilerin sorularını yanıtlarken yüzümüzü yere eğmemek için, emekçi halkımızın gerçek kurtuluşu için, satmadığımız vicdanlarımız için, yıllarca ödediğimiz bedeller için...

Tartışılmasında büyük fayda gördüğüm diğer bir konu da örgüt ve örgütlenme meselesidir. Neredeyse tüm yoldaşlar ağız birliği etmiş gibi geçmiş örgütlenme ve örgüt modellerinde arıza bulma yarışındalar.

* Tartışılmasında büyük fayda gördüğüm diğer bir konu da örgüt ve örgütlenme meselesidir. Neredeyse tüm

yoldaşlar ağız birliği etmiş gibi geçmiş örgütlenme ve örgüt modellerinde arıza bulma yarışındalar. 21.yüzyılın örgütlenme modeli 20.yüzyılın etkisinden kurtulmalıymış gibi bir inanış hakim olmaya başladı. Bu konuda birkaç sayfalık yazılar ile görüşlerin temellendirilmesinin mümkün olamayacağı düşüncesindeyim. Değişimin neden gerekli olduğu maddi temelleriyle ayrıntılı olarak tartışılmalıdır.

Kürt sorunu Türkiye solunu ayrıştırmaya devam ediyor

✎ Mahmut Şahingöz

Kürt sorunu tüm gerçekliğiyle ortaya çıkmadan önce sol adına ortaya çıkan grup ve örgütler bol keseden sol söylemlerle çokça yaygara yapıp Kürt halkı içinde de epeyce taraftar buldular. Kürt sorunu tam anlamıyla ortaya çıkıp Türkiye'nin birincil sorunu olunca, önce ne yapacaklarını şaşırıyorlar. Sonra yavaş yavaş renklerin belli etmeye başladılar. Süreç içinde herkesin gerçek yüzü ortaya çıktı, çıkmaya devam ediyor.

Sağ söylem ve güçler karşısında politika nettir. Karşıdan gelecek hamleyi bilirsin, ona göre de politika belirlersin. Ancak adına 'sol' denilince iş de-

ğişiyor. Zamanında sol diye adlandırdığımız grup ve kişiler şimdi 'milliyetçi sol' olarak öyle pervasızca hareket ediyorlar ki, içlerinde bir ukte olarak kalmış ırkçılık ve şovenist duygular ve düşüncelerini uluorta söylemekten çekinmiyorlar.

Kendilerine liberalim, muhafazakarım, İslamcıyım diyen çevreler bile Kürt sorununu zımnen de olsa kabul edip kendi çerçeveleri içinde çözüm yolu ararken, bizim bir kısım solcular ulusalcılığı ön plana çıkararak sorunu görmezlikten geliyorlar. Sağcıların eski söylemlerine sarılarak, şovenizmi körükleyici kampanyalar yürütüyorlar. Maskeleri düşen

İP, Kemalist solcular ve Deniz Baykalcı sosyal demokratların ortak hedefi 'kızıl elma koalisyonu' olarak şovenizm temelinde politika yapmak; bu bağrağı MHP ve diğer faşist partilerin elinden almaktır.

Türkiye'de sorunlar yumağı dururken, işsizlik, hortumculuk, işten atmalar tüm hızıyla devam ederken; çiftçiler perişan, memurlar yoksulluk sınırının altında yaşarken; insanlar hastane kapılarında ölürken; Kıbrıs sorunu, AB süreci bir dizi problem yaratırken; ulusal solcular ve sosyal demokratlar Kürtlerin demokratik haklarının önünde engel olmak için seferber olmuşlar. AB'nin insan

Bu sol gruplar aylardır ABD'ye karşı Irak direnişçilerini selamlıyor ve destekliyorlar. İyi, hoş da, destekledikleri bu direnişçilerin kimler olduğunu, kimliklerini, dünya görüşlerini nedense söylemiyorlar, gizliyorlar. Yayınlarında görmek isterim.

münistliğin kıstası Irak direnişini desteklemek ve ABD'ye hayır demekse, bunu solculardan daha fazlasıyla ve hakkıyla milliyetçiler ve şeriatçılar yapıyor. Solculuk İsrail'e karşı olmaksın, bunun da en iyisini şeriatçılar yapıyor. Onların bu konudaki politikaları net, peki ya bizim solcularınki? ABD'nin yaptığı zulmü haykıran bu gruplar, diğer yandan masum insanları bombalarla havaya uçuran, kameralar karşısında kafaları kör bıçaklarla kesen, ortalığı her gün kan gölüne çeviren bu dinci vampirleri nasıl ve ne hakla savunduklarını açıklamak zorundadırlar.

Saddam'dan kalan bu cani artıklarını bugün direnişçi olarak adlandıranlar, bunları selamlayanlar, Halepçe'de ve diğer yerlerde öldürülen on binlerce Kürdün durumu hakkında neden doyurucu bir şey söylemiyorlar? Sokaklarda "ABD'ye hayır!" demek kolay; peki Irak içinde olup bitenleri yakından görüp değerlendiren var mı?

Türkiye'yi yarı sömürgesi durumuna getirdiği için yıllardır "ABD'ye hayır!" diyen ilericiler, yurtsever, komünist insanlar içeriden saldırılara maruz kaldı, öldürüldü. Tüm milliyetçi ve İslamcılar 'vatanseverlik' kisvesi altında bu saldırılarda görev aldılar. Peki dün bu nedenle ilericilere, devrimcilere saldıran bu güçler, ne oldu da şimdi ağababalarına (ABD'ye) karşı çıkıyorlar!? Değişen ne? Bunlar komünistleşti mi? ABD

Türkiye'den elini mi çekti? TC ABD'ye rest mi çekti? Türkiye'de 'kızıl elma koalisyonu' öncülüğünde ABD karşıtı bir devrim mi oldu?

Hayır, bunların hiçbiri olmadı. Sadece, ABD kendi çıkarları doğrultusunda Irak Kürdistanı'nda Kürtlerle işbirliği yaptı. ABD'nin Kürtlerle işbirliğine tahammül edemeyen bu güçler "ABD'ye hayır!" kampanyası başlattılar. Şoven güçlerin bu kampanyasına, içinde ulusalçı duygular taşıyan solculardan şeriatçılara, faşistlerden sosyal demokratlara varana dek geniş yelpazeli bir bileşen koro halinde Kürtlere karşı tüm kin ve nefretlerini sergilediler. Yıllardır dört egemen devlet tarafından bölüşülmüş, hakları gaspedilmiş Kürdün yaşadığı zulmü, işkenceyi, feryadı duymayanlar, şimdi Kürtler ABD ile işbirliği yaptılar diye onlara hakaret etmeye, aşağılamaya başladılar. Utanmadan bunu sol adına yaptıklarını söyleme cüretini kendilerinde bulabiliyorlar. Meydanı boş bulmuşlar; ve maalesef bunların hakkından gelecek bir komünist örgütlenme şimdilik yok.

Yıllardır sol cemahta mücadele verenler kendi kendilerine sorsunlar: Bir asra yakındır parçalanmış coğrafyalarında soykırım dahil her türlü zulmü maruz kalan, kimyasal bombalarla binlercesi yok edilen Kürtler için biz ne yaptık? Kürt gençlerinin cesetleri tankların arkasına bağlanıp sürüklenirken, cesetlerin üzerine basılıp hatıra fotoğrafları çekilirken ne yaptınız? Irak'ta öldürülen El-Kaide militanları için bağırıp yırtınan, onları direnişçi olarak lanse edenler, kendi öz vatanında 'sözde vatandaş' konu-

haklarına yönelik çabalarını nasıl engelleriz, derin devletin laçkalaşmış kurumlarını nasıl savunuruz, Denktaş'a nasıl destek veririz gibi sorunlarla uğraşmaktadırlar. Milliyetçi Doğu Perinçek ve Deniz Baykal, A.Öcalan'ın yeniden yargılanması korkusuna kapılmış; Öcalan'ın şahsında Kürtlere saldırmak için Genelkurmay'dan, MHP ve diğer derin devlet savunucularından destek beklemektedirler. Sormazlar mı; Perinçek, 90'lı yıllarda Apo'yu ziyaret edip Meclis'e girmek için "Kürt Memed" siyasetini güderken, bu döneliği nasıl açıklayacaksınız? Baykal, Türkiye'deki halkın sorunlarını bir kenarda unutmuş, Ermeni soykırımının tarihi sorumlularının avukatlığına soyunmuş. Dünyaya, bu konuda tertemiz, dahası mağdur olduklarını anlatmaya çalışıyor. Bunların maskeleri tamamen düştüğü için, olup bitenden az çok haberdar insanlar bunları artık iyice tanıyor.

Gelelim şoven yönleri tam olarak açığa çıkmayan diğer sol gruplara... Bilindiği üzere değişik zamanlarda Irak işgaline ve ABD'ye karşı kampanyalar düzenlendi/düzenleniyor. Bu gruplar aylardır ABD'ye karşı Irak direnişçilerini selamlıyor ve destekliyorlar. İyi, hoş da, destekledikleri bu direnişçilerin kimler olduğunu, kimliklerini, dünya görüşlerini nedense söylemiyorlar, gizliyorlar. Komünistler destekledikleri hareketleri, örgütleri kamuoyuna açıklamakta bir sakınca görmezler. Dolayısıyla, Irak direnişçilerini destekleyen bu grupların yayın organlarında söz konusu direnişçi örgütlerin kimliklerini görmek isterim.

Eğer bugün solculuğun, ko-

muna düşürülen Kürtler için ne düşünüyorlar?

Otuz yıldan fazla bir süredir ABD emperyalizmine karşı kendi gücü ölçüsünde mücadele eden bir birey olarak, "ABD'ye hayır, Irak işgaline son!" söylemine bu şartlar altında katılmıyorum. Doğru bulmuyorum. Dünya görüşü olarak bana tamamen zıt şeriatçı ve faşist güçlerle aynı sloganı söyleyeceksem, ben bu noktada susma hakkımı kullanacağım. Bu işte ters giden bir şeyler var çünkü.

On yıllardır ağır bedeller ödeyerek ulusal özgürlük mücadelesi veren Irak Kürdistanı'ndaki Kürtlerin kendi çıkarları için ABD ve diğer ülkelerle yapacağı her türlü ittifakı onlar için doğal olarak görüyorum. Kendi yaptıkları ve yapacakları için gelip Türkiye'deki ulusalcı solculardan icazet alacak halleri yok! Buna karşı çıkıp Kürtleri eleştirenleri de samimiyetsiz ve düzeysiz buluyorum.

Barzani ve Talabani yıllardır Türkiye'ye gelip TC ile değişik düzeylerde komşuluk işbirlikle-

Kürt sorunu derin devleti salladığı gibi sol cenahı da sallıyor. Sıfırlamalar devam edecek. Ya 'kızıl elma koalisyonu'na katılacaklar ya da Kürt halkının demokratik mücadelesine destek vererek enternasyonalist görevlerini yerine getirecekler. Orta yol yok.

rine girerken bir şey demeyenlerin şimdi neden bu kadar bağırdıklarını anlayamıyorum.

Ortadoğu ve Asya'da ABD ile işbirliği yapan onlarca ülke var. Kendi topraklarında iş verenler var. Bu ABD düşmanları neden bugüne kadar bu ülkeleri kınayan gösteriler yapmadılar? Bir Mısır halkını, bir Suudi halkını, bir Azerbaycan halkını ABD işbirlikçisi ilan edip onları kınamıyorlar da, Kürtlere gelince avazları çıkana kadar bağıryorlar. Neden? Kemalizmin bilinç altlarına yazdırdığı bir Kürt düşmanlığı var da ondan.

Suriye, İran ve Saddamlı Irak'ın ABD ile araları iyi iken ve Kürtler gaz bombalarıyla katledilirken kimse sokağa çıkıp da slogan atmadı. Şimdi ABD'nin bu ülkelerle arası bozulunca cümle alem solcuları-

mız Suriye ve İran'a destek mesajları vermeye başladılar. Kürt halkına kan kusturan baskıcı Esad rejimini, İran halklarına zulmü ve şeriatı yaşatan mollaların rejimini ABD'ye karşıtlık adı altında destekleyen bu kişileri ıslah edecek birileri lazım. Bu gerici rejimlere destek olanların tek ortak paydaları Kürt karşıtı politikalarıdır.

Günümüzde komünist/sosyalist olmanın yolu teorik olarak emperyalizme karşı nutuk atmaktan geçmiyor. Türkiye'de bırakın solculuğun, demokrat olmanın bile ölçüsü Kürt sorununa bakıştan geçiyor. Kürt sorunu Türkiye'de derin devleti salladığı gibi sol cenahı da sallıyor. Herkesin rengini ortaya çıkarmaya devam ediyor. Önümüzdeki günlerde de bu devam edecek. Ayrışmalar, sıfırlamalar devam edecek. Ya 'kızıl elma koalisyonu'na katılacaklar ya da Kürt halkının demokratik mücadelesine destek vererek enternasyonalist görevlerini yerine getirecekler, ulusların kendi kaderlerini tayın hakkına saygı gösterecekler. Orta yol yok.

İmralı'ya açık mektup

✍ Veysel Çamlıbel

Sn. Öcalan;

Her şeyden önce, iyi dileklerimi, sağlık dileklerimi sunuyorum. İmralı Adası'nın geçmişten bugüne sicilinin iyi olmadığını, koşullarınızın oldukça olumsuz olduğunu algılıyor, duyuyor, biliyorum. Yapayalnız, küçük bir mekanda, 24 saat gözetim altında bulunmak, kimselerle konuşamamak, etkileşememek, bu koşullarda her şeyden önce zihnini diri tutmak, her şeye rağmen araştırabilmek, yazabilmek, dile kolay bir olay.

Bu içinde bulunduğunuz trajedi, kuşkusuz tarihte böylesi büyük yüklerin altına omuzunu koymayı göze almış kimselerin her zaman

karşılaşabileceği bir durum. Evet, gerçekten büyük bir trajedi yaşadıklarınız. Böylesi bir trajediyi düşünebilmek!.. Bu durum bir çok benzerleri gibi Stalin'in gadrine uğrayan, içeriden yazdıkları ancak yakın bir zamanda gün yüzüne çıkan Nikolay Buharin'in dramatik serüvenini hatırlattı bana.

Sn. Öcalan;

Ortadoğu, dinler, peygamberler, tapınılan liderlerle kendisini ifade eden bir coğrafya. Buradaki ulus devletler, geçen yüzyılın başlarında, erken doğmuş, bu yüzden de sağlıklı olmuş, ancak

zorbalıkla ayakta kalmış devletlerdi. Feodal/aşiretçi sosyal dokuları için din der demez bir üst kimlik olarak temel bir belirleyiciydi. Halklar deseniz, onlar da siyasal kadroların, programların arkasından gitmek yerine, tapınacakları liderler ile kendilerini ifade edebildiler. Sorunlardaki ağırlık, çözümlerdeki çaresizlik, kahramanlık ihtiyacını, kahramanları doğurdu. Altından kalkılmaz sorunlarıyla halkların her çözümü bir kahraman liderden beklemeleri doğru mu? Kuşkusuz hayır. Ama yaşam böyle, öyle de sürüyor, çözümler tabir uygunsu kahramanlara ihale ediliyor. Öyle bir noktaya varılıyor ki,

mücadeleyi çekip çeviren "ben artık bu işte yokum" dese bile, halk onu kolayca bırakmıyor. Sizin trajedinizin bir önemli boyutu da bu sanıyorum.

Ortadoğu'da 1920'lerde temelleri atılan, İngiliz çıkarlarının ağırlığı altında şekillenen, neden sonra Sovyet-İngiliz politikaları çerçevesinde yakın zamana kadar korunan statüko, Afganistan, ardından Irak'tan başlayarak ABD öncülüğündeki batı kampı eliyle değiştirilmek, yeni güç dengelerine göre şekillendirilmek isteniyor. Statükonun yıkılması, bölge demokrasi güçlerine yeni fırsatlar, imkanlar da sunuyor. Bu süreçte öz dinamikler iyi kullanılabilirse, dar milliyetçilik zaafına düşülmezse Kürt halkının bir bütün olarak kör kaderi değişebilir. Görünen odur ki Kürtler böylesi durumu algılamakta zorluk çekmiyorlar, bunun farkındalar.

Sn. Öcalan;

Güney Kürtleri için zaman zaman ifade ettiğiniz "ilkel milliyetçilik" ifadesi doğrusu yerli yerine oturmuyor. Ne diyorlar Sn. Barzani, Sn. Talabani? Devlet kurmak her ulus/halk gibi bizim de hakkımız, ama biz federasyonu gerçekçi buluyoruz. Biz laik, demokratik, federatif bir birleşik Irak'ı savunuyoruz. Biz yalnızca Erbil'in değil, gücümüz oranında Bağdat'ın yönetimine de talibiz.

Ortadoğu'da kaç halk var dine dayalı olmayan böylesi laik, böylesi demokratik, birleştirici programla ortaya çı-

Statükonun yıkılması, bölge demokrasi güçlerine yeni fırsatlar, imkanlar da sunuyor. Bu süreçte öz dinamikler iyi kullanılabilirse, dar milliyetçilik zaafına düşülmezse Kürt halkının bir bütün olarak kör kaderi değişebilir.

kan? Kürtler yalnızca Irak'ta değil, İran ve Suriye'de de gerçek bir laikliği, demokratik yaşamı, halkların kardeşliği ve yaşam birliğini savunuyorlar. Ve Kürtlerin önünü açan bu politikalar güçleniyor, taraf buluyor. Ne kadar insani, uzlaşmacı, birlikçi, gerçekçi politikalar!.. İçindeki dinsel, etnik farklılıkları; Türkmenleri, Asurileri, Yezidileri, diğer unsurları, hak hukuklarını yok sayan mı var? Ne mutlu Kürdüm diyene diyen mi var? Halklar arası dayanışmaya en çok da Kürtlerin ihtiyacı var. Güney Kürtleri, 30-40 yıl önceleri bir yana, şu haliyle, birlikçi tutumlarıyla ilkel milliyetçilikten uzaklar. Tersini anlamak, kabul etmek ise kolay değil. Türkiye koşullarında becerilemeyen Türkiyelileşme, kendini Ankara'da ifade ve temsil edememe durumu, Irak koşullarında, Bağdat'ta gerçekleşebiliyor. İlkel milliyetçilik bunun neresinde acaba Sn. Öcalan?

Türkiye'de Kürt sorunu komşu diğer ülkelerden farklı. Kürtler hem Türk halkı ile yan yana, hem de yoğun bir şekilde iç içe yaşıyor. Sorun ve çözümleri daha değişik. Halklar daha bir kaynaşmış bir yerde. Türkiye'nin, bizdeki Kürtlerin yüzü öteden beri batıya dönük. Ama elbette bu durum yanlış anlaşılmalı-

dır. AB'ye tam üyelik kendiliğinden demokrasi getirmez. Demokrasi verilmez, ancak hak edilir, iç dinamiklerle kazanılır. AB rüzgarı arkaya alınmadan da Türkiye koşullarında demokrasi gelişemez. Daha dün İstanbul'da kadınlar bir vahşetin hedefi oldular. AB, ne oluyoruz diye sorunca işler değişti. TKP kapatılmadan AB rüzgarı sayesinde kurtuldu. Türkiye'ye ekonomik kalkınma, iş, ekmekten öteye, her şeyden çok barış, hukuk, adalet, siyasal demokrasi gerekiyor. Siyasal demokrasi geliştirilmeden ekonomik kalkınma, iş, ekmek davası yoluna sokulamaz. İnsanları yaşamın değişik alanlarında katılımcı yapabilmek de olanaksızlaşır.

Biraz da "demokratik cumhuriyet", "demokratik ekolojik toplum" kavramlarınız üzerine kimi düşüncelerimi söylemeliyim. Cumhuriyet kültürü halkın, halkların kültürüdür, öyle olmak durumundadır. Bizde 80 yılı aşmış cumhuriyet hala "devletin cumhuriyeti", kültürü de devletin baş tacı yapılması üzerine kurgulanmış bir kültür. Cumhuriyet demokratik değil. Gerçek anlamda laik değil. Devrimciliği solculuk değil, düpedüz ırkçı milliyetçilik. Durum bu olunca, "demokratik cumhuriyet" yerli yerinde bir istek. Bu belirleme yeni de değil. Devletin demokratikleştirilmesi, 1960 başından bu yana Kürt aydın ve gençlerinin isteği ve mücadelesi olageldi.

Ekoloji duyarlılığı ileri ka-

pitalist ülkelerde ne zamandır temel bir sorun. Çevreciler, Yeşiller bunun takipçileri. İnsan doğal çevresi ile olan uyumu ile insandır. Toplum için de öyle. Ortadoğu halkları, hele Kürtler gibi en temel hak ve özgürlüklerinden yoksun halklar için, milyonlarca insanın kendisini en basitinden temsili olarak ifadeden yoksun olduğu koşullarda, doğacılığı, katılımcılığı/katılımcı demokratik ölçüleri kavrayabilmesi, ileri batı ülkelerinde başarısız olan ekolojiyi algılaması nasıl mümkün olabilir? Bu konuda kaç kişi sizi anlıyor, anlayabilir dersiniz Sn. Öcalan?

Kemalizm üzerine olan yaklaşım ve değerlendirmeniz bir başka tartışma noktası. Kemalizm; Türkiye’de yaşayan her insanı zorunlu olarak Türk sayan, asimilasyonu yekpare bir ulus yaratma amacıyla sürdüren, bunu bugün bile mümkün görme iddiası değil mi? Devlet eliyle halkı halka rağmen “muasır medeniyetler seviyesine” ulaştırmak iddiası demokrasi, insan hakları istekleriyle bağdaşır mı, şu dünya koşullarında mümkün mü? Kemalizm’den yana olmak; halkı göz ardı etmek, devleti baş tacı yapmaktır. Bu anlayışı, sizin neredeyse devletsiz bir yaşamı öngören -ki 150 yıl öncelerden bu yana tartışılan anarşist değerlendirmeler çerçevesindeki hayli eski konulardır bunlar- kimi değerlen-

Ne Güney’de ne de bir başka yerde Kürtler ilkel milliyetçi değiller, olamazlar. Zaten isteseler de böyle bir şansları da yok. Açık bir yanı sıra düşmemeniz gerekir. Bu yanışınızı sürdürmemenizi yürekten diliyorum. Kürtlerin yüzü aydınlık bir geleceğe dönüktür.

dirmelerinizle, “konfederalizm” önerinizle bağdaşır buluyor musunuz?

Biz Kürtler 15-20 milyon nüfuslu bir halkız diyoruz. 1950’den bu yana gerçek bir çoğulculuğa, temsiliyete imkan vermeyen, sözde bir ‘çok partililik’ yürürlükte. Değişik sosyal sınıflar, halk kesimleri temsil olanağı bulamıyor. Kürtler Ankara’da kendilerini kendi kimlikleri ile ifade edebilmekten yoksun. Bunca kadim, değerleriyle yaşayan bir halk kendisini ifadeden yoksun olsun, doğrusu bu görülmüş şey değil!.. Temsili demokratik normlar, temsiliyetin önemi, ihtiyacı bu kadar acil iken, bunca seçimdir marjinal siyasal ittifaklar üzerinde bu kadar ısrarın anlamı ne? Ankara’da Kürt halk temsiliyeti olsaydı, halkın umutları bunca örselenir miydi? Hem temsiliyet, katılımcılığın ön koşullarından biri değil mi? Bakın önümüzdeki 1-2 yıl içinde genel seçim var. DTH girişiminin sorunları aşmasının ön adımı, her şeyden önce seçimde iyi sonuç almak, parlamentoya Kürt kimliğini açıkça ortaya koyan temsilci göndermek olmalıdır. Kürt halkı için temsiliyet son derece yeni, yaşanmamış bir hadise. Katılımcılık

gibi gerekli bir kavrayış dersiniz, o temsiliyeti becermiş olmayı gerektirir. O ancak orta, uzun vadede yaşam bulabilir.

Sn. Öcalan;

İnsanları yedi kat göklere çıkarırlar da, yedi kat yerin dibine sokarlar da büyük haksızlık, yanlışlık yapıyorlar. Pofpoflayanların, karalayanların ortak hedefisiniz. Her iki eğilimdekiler size de haksızlık yapıyorlar diye düşünüyorum. Günahları ve sevaplarıyla orada, o uğursuz adada zor koşullarda ayakta kalmaya, yaşama katkı koymaya çalışıyorsunuz. Hakkınızdaki gerçek hükmü tarih verecek. Doğrusu Kürt halkı umutlarını, acılarını, binlerce yıllık hüznünü sizde, imajınız çerçevesinde ifade ediyor. Bu bir realite. Halkın, hak ve hukuk tutkusu içindeki insanların, güven duygusuna, kendisini üzerinden ifade edebileceği bir sembole ihtiyaçları var. Ama iş o kadar kolay gözüküyor. Sembol olabilmek kolaysa da, onu koruyabilmek zor.

Sn. Öcalan;

Kürt halkı; adı, adresi belirsiz olarak görülmek istenilen bir kadim halktır. Bir tas suyun, bir lokma ekmeğin kendisine layık görülmediği bir mazlum halktır. Ufukta kara bulutlar dağılıyor nihayet. Kürtler geçikmiş bir özgürlük imkanını arıyor. Tüm

bölge halklarına insanlık, kardeşlik elini uzatıyor. Kendiniz için istediğinizi bana çok görmeyin diyor. Bölge halklarından, insanlıktan, barış, özgürlük, eşitlik, adalet istiyor.

Ne Güney'de ne de bir başka yerde Kürtler ilkel milliyetçi değiller, olamazlar. Zaten isteseler de böyle bir şansları da yok. Açık bir yanlışa düşmemeniz gerekir. Bu yanlışınızı sürdürmemenizi yürekten diliyorum. "Taş yerinde ağırdır" sözü ne de anlamlı bir söz. Kürtlerin yüzü çağdaşlığa, modernliğe, aydınlık bir geleceğe dönük. Kürt çözümü olgunlaşma evresinde. Kürt sorununu çözmüş Ortadoğu, demokratik

Şu uğursuz tecrit koşullarında özgür olabilir misiniz Sn. Öcalan? Söyledikleriniz gönül huzuruyla söylediğiniz şeyler mi? Avukatlarınız aracılığıyla kamuoyuna yansıyan fikirler için "bunlar benim özgür irademle söylediklerimdir" diyebilir misiniz?

bir Ortadoğu olacak.

Kusursuz, her şeyi en iyi bilen insan olur mu? Siz orada, şu uğursuz tecrit koşullarında özgür olabilir misiniz Sn. Öcalan? Kardeşiniz Mehmet'e Kürtçe hal-hatırını sorabilecek kadar olsun özgür olmanız gerekmez miydi? Söyledikleriniz gönül huzuruyla söylediğiniz şeyler mi? Avukatlarınız aracılığıyla ka-

muoyuna yansıyan fikirler için "bunlar benim özgür irademle söylediklerimdir" diyebilir misiniz?

Sn. Öcalan;

Bir trajedi yaşanıyor. Ve bu, her şeyden önce de Kürt halkının yaşadığı bir trajedir. Ve bu kabul edilmez trajediyi bu halk hiçbir zaman hakketmedi.

İçten sağlık ve özgürlük dileklerimi sunuyorum.

Mart 2005 / İZMİR

1920-1921 Kürt komünist dinamik ve Mezopotamya

✍ S. Bulut

“Anadolu-Mezopotamya Milli Mücadelesi”nin başlangıç yıllarında özgün bir Kürt sol/komünist hareketi olmadığı konusunda kafamız net ve açıktı. Ancak Kürt solcu/komünistlerinin varlığı ve bunların başta TKF olmak üzere Türkiye “sosyalist” hareketleri içinde tekil veya grupsal olarak örgütlendiklerini çeşitli araştırmaların satırlarında izleyebiliyorduk.(1) Bunun sonucu ortaya oldukça cılız bir sol Kürt dinamiği çıkmaktaydı.

İşte şu sıralarda TÜSTAV’ın Komintern Belgeleri’ne dayanarak yayımladığı iki ciltlik “TKP - DÖNÜŞ BELGELERİ / 1920-1921” adlı eserde, bu konuda daha detaylı bilgiler veril-

diğinden söz konusu dönem Kürt Sol dinamiği konusunda net sonuçlar çıkarmamız artık mümkün olmaktadır.(2)

Bu eser, TKF Merkez Komitesi’nin 17 Eylül 1920’deki birinci toplantısından başlayarak TKF MK’nin Türkiye/Mezopotamya’sına Rusya’dan dönüşü ve ardından katledildikleri dönemdeki partinin toplantı tutanaklarını, enformasyon bilgileri ile kendi iç örgütsel işleyişi ile ilgili belgeleri içermektedir.

TKF ve ‘Türkiye’ yani Anadolu!

“17 Eylül 1920 (Birinci İctima)”da, Bakü 1920 TKF 1.Kongresi’nden sonraki ilk MK

toplantısında, Genel Başkan Mustafa Suphi yoldaştan Türkiye’de yaşayan Kürt, Ermeni ve Türk milletlerine bir hitapname yazmasının istendiğini okuyoruz.(3)

Hemen baştan altını çizelim. Bilindiği ve bu bilgiden de teyidi yapıldığı üzere TKF’nin örgütsel çalışma alanı “Türkiye”dir.

İkinci altı çizilmesi gereken nokta da, TKF’nin Türkiye’de Türk milletinden ayrı bir Kürt milletini realite olarak kabul etmesidir. Türkiye’yi o zaman için çok milletli olarak tanımlamasıdır.

“Fırkanın Türkiye’deki Faaliyet Programı” başlıklı belgede TKF’nin Türk, Ermeni, Rum,

Kürt amele ve köylüleri arasın-
da sınıf çıkarını saptıran ayrılık
ve karşıtlıkları bertaraf etmek
ve bütün milletlerin işçilerini
komünist fırkası ve öz çıkarları
etrafında toplamak zarureti
gözetildiği belirtiliyor.(4)

Yani üçüncü altını çizeceği-
miz sonuç TKF'nin Milli Müca-
dele dönemi "Türkiye" proleter
ve rençberan sınıfını çokuluslu
tanımlıyor olmasıdır.

Belgeye göre, İngilizci Hür-
riyet ve İtilaf Fırkası, İttihad-ı
İslamcı ve Turancı İttihat ve
Terakki Fırkası gibi "zenginler
ve büyük sermaye sınıfları"
yanlısı Etnik-i Eteryaya ve Daş-
naklar TKF'nin birinci sırada
mücadele edeceği fırkalar.

Araştırmacı Mete Tuncay'ın
"... İçtimâlar" başlığı ile yayımla-
dığı belgede ise "Kürdi burju-
vazi" teşkilatı da sınıf mücade-
lesinde başlıca hedeflerden bi-
riydi:

"... (TKF-sb) Türk amele ve
rençberlerini müteassıp İttihat
ve İtilafçılar veya hain sosya-
listler tesiri altından kurtarma-
ya ne derece mecbur ise, Tür-
kiye'de yaşayan Rum, Ermeni,
Kürt milletlerinin mağdur sınıf-
larını da Etniki Eteryaya, Taşnak
veya Bedirhan teşkilatlarından
ayırarak maksadı müttehit bir
sınıf halinde hem dahili tufeyli-
lere, hem de istilacı kuvvetlere
karşı birleştirip ayaklandırmak
vazifesiyse mahmumdur."(5)

TKF'nin organizasyon ve
mücadelesinin dinamiği olan
bu "Türkiye" hangi coğrafik
alanı içermektedir? Çünkü, bi-
lindiği üzere Osmanlı 1.Dünya
Harbi'nden mağlup çıkmış ve
dağılma süreci içine girmişti.

Belgelerde çeşitli yerlere
serpiştirilmiş olarak "Anadolu
Kuvai Milliye", "Daşnaklara...
Anadolu'dan yumruk", "Ana-

Bugün adına bir "sosyalist
hareket" in örgütlenme çaba-
sı görülen "Mezopotamya"
kavramı, dönemin ilk TKF'si-
nin ufkunda, en azından ya-
zılı belgelerinde, maalesef
görülmemektedir. Bu terim
yerine "Vilayat-ı Şarkıya"
adlandırması yapılmaktadır.

dolu'da nasyonalist ve inter-
nasyonalist komünistler",
"Anadolu'nun değişik kasaba-
larında yürütülen parti faaliyet-
leri", "Anadolu Kurtuluş Sava-
şı" gibi belirlemelerde geçen
coğrafik adlandırmadan(6)
TKF'nin Anadolu'yu "Türki-
ye" nin esas gövdesi olarak de-
ğerlendirdiğini görüyoruz. Peki
ama, bu iki coğrafik terim öz-
deşleştiriliyor muydu TKF'ce?

TKF Merkez heyeti reisinin
Taşkent KF'ye gönderdiği "Teş-
rin Sani 20" tarihli mesajda
"Anadolu'da ve Türkiye'(de)...
edineceğimiz muvaffakiyetler"
veya "Üçüncü İçtima" da
"Gençler Teşkilâtı" konusu tar-
tışılırken Şark Gençliği Şurası
için "...Türkiye'ye ve Anado-
lu'ya murahaslar gönderecek-
ler" gibi ifadeler kullanılmış.(7)
Öyleyse anlaşılmalıdır ki
TKF, Anadolu'dan daha geniş
kapsamda bir "Türkiye" tanı-
ma sahiptir.

Yine bir belgede geçen
"Adana" gibi bir vilayet ismi
verildikten sonra virgülle "Mu-
sul" un da eklenmiş olması(8)
bu geniş coğrafya alanının
Anadolu-Mezopotamya oldu-
ğunu gösteriyor.

TKF belgeleri ve Mezopotamya

"Karadeniz sahiline Rus-
ya'dan giden aksi-inkilâpçılar"
altbaşlıklı bir belgede "Vilayat-
ı Şarkıya" terimi kullanıldıktan
bir virgül sonra "bilhassa
Trabzon'da..." diye ekleme

yapılmış.(9) Burada "Vilayat-ı
Şarkıya"nın yukarıdaki belge-
de geçtiği üzere Musul'a doğru
uzaması konusu boşlukta gibi
dursa da, kuzeye "Trabzon"a
genişletilmiş tanımıyla karşıla-
şıyoruz bir de.

Bugün adına bir "sosyalist
hareket" in örgütlenme iddia ve
çabası görülen "Mezopotam-
ya" kavramı, dönemin ilk
TKF'sinin ufkunda, en azından
yazılı belgelerinde, maalesef
görülmemektedir.

Araştırmacı Mete Tuncay'ın
aynı dönem TKF'si ile ilgili ola-
rak, Sovyet ve Amerikan arşiv-
lerinden de yararlanarak ya-
yımladığı konu ile ilgili çalış-
masında, Sevr muahedesine
gönderme yapılan tek bir bel-
gede "Mezopotamya"nın geçti-
ğini görüyoruz.

"...Türkiye işçi ve çiftçisi
müstemleke meselesinin ne ol-
duğunu..., hala Anadolu'da,
Trakya'da, Suriye, Arabistan ve
Mezopotamya'da dökülmekte
olan kanlardan, hala tutuşan ve
genişlemekte devam eden yan-
gınlardan öğreniyor."(10)

Ancak, TKF belgelerine bü-
tünsel bakılınca "Türkiye" ka-
tegorik adlandırmasının asıl
"Anadolu"yu kastettiği ve bura-
da kullanılan "Mezopotam-
ya"nın ise bugünkü resmi-coğ-
rafik alan Irak'ı kastettiği görü-
lebilir. Çünkü bu tek belgede
geçtiğinin dışında "Mezopo-
tamya" geçmemekte ve bu te-
rim yerine "Şark vilayetleri",
"Doğu Anadolu", "Anado-
lu'nun Doğusu", "Vilayat-ı Şar-
kıya", "Küçükasya'nın Şarkı",
"Şark mıntıkları" gibi adlan-
dırmalar yapılmaktadır. Mezo-
potamya (Fırat-Dicle Irmaklar
Diyarı) ya da Mezra-Botan
(Elazığ-Van Diyarı) denmiyor
hiç.

Bir örnek daha olsun.

TKF'nin 18 Kanunuevvel 1920 Toplantı tutanağında, Suphi yoldaş Türk ve Kürt komünistlerinin faaliyet alanından bahsederken "Şark Vilayetleri" terimini kullandığını görmekteyiz.

TKF belgelerinde Kürdistan

"TKP-MK'nin Bakü Kongresi Hk. Raporu" gibi kimi belgelerde Kürdistan kavramının da dillendirildiğini görüyoruz. Belgelerde "ülkenin" Adana, Musul gibi bir kesimi olarak kullanılmıştır.(11)

Bu belgelerde geçtiği haliyle söz konusu kavram bir millet-coğrafi terimi değil de, bir vilayet çerçevesinde yani idari ünite bazında değerlendirilmiştir TKF'ce. Yine bu belgedeki pasajda arkadan gelen cümlelerden birinde ise bu sefer "Doğu Anadolu toprakları" gibi bir tabir kullanılmaktadır.

Aynı kavramsal belirsizlik (veya kavramsal ikame) TKF-MK'nin Asgari Programı'yla ilgili kararında toprak rejimi konusu tartışılırken de görülüyor. Önce "Kürdistan'ın kimi bölgelerinde..." şeklinde geçen bir ifade ve hemen arkasından gelen cümlede şöyle ikame ediliyor: "... Küçük Asya'nın Doğu vilâyetlerinde..."(12)

"27 Eylül 1920 Bakü-7.İçtima"da söz alan Süleyman Sami yoldaş, döne döne hep pozitif düzlemde "Anadolu"nun altını çizdikten sonra "Yunan Meselesi" ile bir arada mütalaa ederek negatif düzlemde "Kürdistan Meselesi"ni dillendiriyor.(13) Açıklamasına girmemiş ama, anlaşıldığı üzere bundan İngiliz binbaşı Nowil'le işbirliği yapan "ayrılımcı" Bedirhani gibi Kürt milliyetçi unsurlar kastediliyor olsa gerekir.

Gerçekten de TKF'nin "Tür-

"27 Eylül 1920 Bakü - 7.İçtima"da söz alan Süleyman Sami, döne döne hep pozitif düzlemde "Anadolu"nu altını çizdikten sonra, "Yunan Meselesi" ile bir arada mütalaa ederek negatif düzlemde "Kürdistan Meselesi"ni dillendiriyor.

kiye Şark Cephesi Harekât-ı Harbiyesi" başlıklı bir belgesinden İngilizlerin Şebmıyatlî (?) Seyyid Abdülkadir'i Anadolu hükümeti aleyhine çalışmaya gönderdikleri ile ilgili vakı'ada da Kürdistan diye bir tanımlama aynı negatif düzlemde veriliyor.(14)

Mezopotamya'da TKF örgütlenmesi

Bugünkü kullanageldiğimiz daha doğru ve genel adlandırmamızla "Mezopotamya"da söz konusu dönemde komünistlerin, özellikle Kürt komünistlerin varlığı, çalışma perspektif ve boyutu, Kürt yoğun kentlerdeki TKF organizasyonları hakkında da "1920-1921 Dönüş Belgeleri", şimdiye kadar bilemediğimiz kimi önemli detaylar sunmaktadır.

Gerek TKF'nin o dönemki yayımlanmış aza (üye) listesinden, gerek TKF Askeri Hücre kayıt protokolünden, gerekse Kızıl Asker Kamunist Fırkası kayıt kabul aza listesi vd. belgelerde Parti'nin başta Erzurum olmak üzere Sivas, Erzincan, Kars, Harput, Diyarbakır, Malatya, Van, Arapkir, Bitlis, Ardahan, Muş, Hakkari, Musul isimlerinin gösterdiği gibi Mezopotamya'nın hemen tüm kentlerinde varlığı gözlenmektedir. Bu varlık, kimi yerlerde şube-teşkilâtları, kimi yerlerde de daha küçük birimler olan "acenta" ve "nokta" organizasyonları halindedir.(15)

Belgelere göre hem teşkilat yoğunlaşması, hem üye aktivitesi ve hem de çeşitli faaliyetler yönünden başı çeken kent Erzurum'dur.

TKF'nin yayımlanmış 199 azasından 9 kişi Mezopotamyalıdır (? Kürt).

Kızıl Asker Kamunist Fırkası'nda kayıtlarda ise Mezopotamya'da 12 aza ile Erzurum en çok sayıda aza veren kenttir.(16)

Gerek 1. Kongreye katılan 2 Mezopotamya kentinden biri, gerek 17 kişi ile en fazla azaya sahip teşkilat yapan, gerek askeri hücre kayıtlı en fazla azası olan, Bakü'ye "Türkiye"den gönderilen "işçi dernekleri vekilleri" içtimasına en çok temsilci yollayan, gerek kendisine bağlı ("irtibatlı") Trabzon, Muş, Bitlis, Van, Hakkari ve Musul'un bulunmasından hareketle en canlı nitel ve nicel yoğunlukta performansın, yukarıda belirttiğim gibi, "Erzurum TKF" olduğunu yineleyeyim.(17)

Daha önce "Milli Mücadele" ile ilgili çeşitli çalışmalarda da değinildiği üzere, Albayrak isimli gazetenin Erzurum'da komünistliği alenen savunduğunu "TKF Dönüş Belgeleri" de teyit etmektedir.(18)

Erzurum TKF teşkilatının aza sayısının 17 kişi olduğu yazılıdır. Bunlardan 15'inin "esnaf", 2'sinin de "münawer" diye hanelerinde mesleki bileşimini görüyoruz.(19) Halbuki bir diğer TKF teşkilatının olduğu Sivas'ta cem'an 7 komünist'in "alay imamı, kâtip, polis, 2 dükkâncı ve bir zabıt" şeklinde meslekleri gösterilmiştir.(20)

Yine 17 Eylül'de Bakü'ye giden İşçi Dernekleri Vekilleri İçtima'na Mezopotamya-kenti

Erzurum'dan gönderilenlerin "amele, doktor, oduncu, mualim" gibi kol ve kafa emekçileri olduklarını görüyoruz.(21)

Sonuç olarak

Gördüğümüz gibi belgelerde TKF'nin "Türkiye" yani Anadolu-Mezopotamya'daki çalışma alanını oluşturan Millet unsurları haritasını Türk, Kürt, Ermeni, Rum diye çizdiğini belirttik. Bu milletlerin proleterlerini aynı zamanda sınıf mücadelesi boyutundan teşkilatlandırmayı önüne koymuştur.

Gerçekten de Anadolu-Mezopotamya Milli Mücadele'nin henüz sonuçlanmadığı ve Türkiye'den henüz Rum "muhacreti"nin başlamadığı gibi "Mukatele" sonucunda gelen "tehcir"e rağmen Ermeni millet varlığının da hala yer yer olduğunun anlaşıldığı, örneğin belgelerde Kars'ın Ermenilerce talebi geçiyor, şartlarda çizilen bu harita nesnel bir gerçekliğe tekabül ediyor.

Bununla beraber Adana-

Aynı kavramsal ikame TKF-MK'nin Asgari Programı'yla ilgili kararında toprak rejimi konusu tartışılırken de görülüyor. "Kürdistan'ın kimi bölgelerinde..." şeklinde geçen bir ifadenin hemen arkasından "... Küçük Asya'nın Doğu vilayetlerinde..." deniliyor.

Musul hattında vilayetlerin da "Türkiye" kapsamında olduğu belgelerden görüldüğü üzere TKF'nin bu hattaki millet varlığı Araplar ile bunların amele ve rençber sınıflarına hiç değinmiyor olması düşündürücüdür. Buradaki "boşluk"u kaydetmekle yetineyim.

Son olarak "Milliyet Meselesi" hakkında TKF'nin programında öngördüğü çözümü okuyalım:

"TKF hükümet teşkilatında muhtelif milletlere mensup amele, rençber şuraları cumhuriyeti teşkilini kabul ve 'hür milletlerin hür ittihadı' esasında olmak üzere federasyon usulünü tercih eder."(22)

Güzel. Ancak bu "usulün" gelecekte gerçekleşmesinin bir

aracı olarak TKF'nin kendi organize varlığını da, diyelim "Türkiye-Mezopotamya Birlik KF" olarak dönüştürmesi de, önünde misyon olarak daha o dönemde durmalıydı sanırım.

Kaynakça

- (1) Mete Tuncay, "Eski Sol Üzerine Yeni Bilgiler" - Belge Y. İst. 1982
- (2) (Çev. Yücel Demirer), "TKP MK 1920-1921 Dönüş Belgeleri" 1. ve 11., Tüstav Y. İst. 2004
- (3) age 1, s.23
- (4) age 1, s.334-335
- (5) Mete Tuncay, age, s.101
- (6) age 1, s.55, 79, 219, 254; 11, s.280
- (7) age 1, s.27
- (8) age 1, s.15
- (9) age 1, s.100
- (10) Mete Tuncay, age, s.85
- (11) bkz. dn. 8
- (12) age 1, s.152
- (13) age 1, s.56
- (14) age 1, s.311
- (15) age 1, s.15, 35, 58, 59, 135, 246, 300-301, 307
- (16) age 1, s.297-301
- (17) age 1, s.15, 58-59, 89
- (18) age 1, s.17
- (19) age 1, s.35
- (20) age 1, s.48
- (21) age 1, s.89
- (22) Mete Tuncay, age, s.144

Avrupa'da toplum ve yaşam

✍ Hürşit Kaşıkırmaz

Avrupa'da toplumun yaşam şekli ve buna paralel olarak insanların burada sahip oldukları negatif ve pozitif etkenleri bilmek ve bilince çıkarmak, inanıyorum ki herkesi ilgilendiren bir konudur. Biz bu yazıda Avrupa toplumu derken, biliyorsunuz Avrupa bir ülke değil, bir kıtadır, onlarca ülkeden oluşmaktadır. Bu kıtada tek tek ülkeleri ele almaktansa genel bir değerlendirmeye kıtanın tümünü kapsayan ve insan yaşamını etkileyen, şekillendiren olumlu ve olumsuz nedenlere işaret etmeye çalışacağız. Şu da bir gerçektir ki kıta ülkelerinde insanların (yaşam şekli olarak) birbirlerinden ufak-tek farklılıkları olsa da, genel

anlamda bu kıtada yer alan ülkelerdeki yaşam şekli, sosyal, siyasal, kültürel, ekonomik ve ruhsal olarak çok da büyük bir farklılığa yol açmamaktadır.

Yani deyim uyunsa birbirlerine çok benzerlikleri ve çok ortak yanları mevcuttur.

Burada bizim amacımız kıta Avrupasının geçmişini irdelemek değil. Zaten yazımızın konusu da bu değil. Biz bu yazıda, Avrupa'da şu anda hakim olan sistem, bu sistemin insanların nasıl şekillendirdiği, bu şekillenmenin topluma olan yansımaları, toplumun değer yargılarının insanlarda nasıl ve ne şekilde etkide bulunduğu konusunu bir genellemeyle irdelemeye çalışacağız. Hemen be-

lirtmekte yarar var: Bütün coğrafyalarda olduğu gibi bu coğrafyada da insanları sosyal, siyasal, kültürel, ekonomik ve ruhsal olarak şekillendiren hakim toplumsal sistemdir.

Hepimizin bildiği gibi Avrupa'da hakim olan toplumsal sistem kapitalizmdir. Her sınıflı toplumsal sistemde insanlık için hem yararlı hem de zararlı şeyler vardır. Kuşkusuz bu durum kapitalizm için de geçerlidir. Özellikle Asya, Afrika ve diğer kıtalardaki kimi ülkelerden insanların daha iyi bir yaşam için gelip yerleştikleri ve yerleşmek istedikleri ülkeler Avrupa'nın kuzeyinde, batısında ve kısmen güneyinde yer alan ülkelerdir. Bu ülkeler ka-

pitalist olmalarının yanı sıra kapitalizmin üst aşaması olan emperyalist bir konumdadırlar. Bu ülkelerin emperyalist olmaları bu sistemin hem olumlu hem de olumsuz yanlarını daha çıplak bir şekilde gözler önüne sermektedir. Anlaşılması gereken; bu sistemde insanlık için her şey daha net ve sade bir şekilde görülmektedir.

Asya'dan, Afrika'dan ve diğer kıtalardaki bazı ülkelerden istisnalar hariç- insanların buraya çeşitli zorlukları göz önüne alarak akin edip gelmelerinin sebebi kuşkusuz bu kıtada ekonomik, demokratik ve siyasal hakların olmasından kaynaklanmaktadır. Bu hakların bu ülkelerin insanları tarafından canla, kanla, bedel ödenecek kazanılmış haklar olduğunu bilmemiz gerekir. Bu ülkelerdeki halklar, burada kapitalizmin oluşması ve gelişmesiyle birlikte çok amansız ve zorlu mücadeleler sonucunda bu hakları elde ettiler. Örnek vermek gerekirse: 19.yy'da kıta Avrupasında gelişen halk hareketleri, bu mücadelelerini 1871 Paris Komünü ile taçlandırdılar. Paris Komünü yalnızca Avrupa'da değil, dünyada yeni bir çağın başlangıç hareketi oldu. Bu aydınlanma hareketi genelde dünyada yankı yaratırken, özeldde Avrupa'da her şeyin yeniden şekillenmesini sağladı. Bunun sonrasında 20.yy başlarında gündeme gelen 1917 Sovyet Sosyalist Devrimi'nin etkisiyle karşıt bir sistemin oluşması, bu ülkelerde bu hakların korunmasına ve geliştirilmesine yol açtı. Bunlara ek olarak 20.yy'da özellikle Hitler, Musollini ve Franko faşizmine karşı verilen amansız mücadeleler bugünün Avrupa'sını şekillendirdi. Yoksa ki-

Varolan sanayide hemen hemen her şey için oluşan makineleşme ve bu makineleşme tamamen kar amacıyla kullanıldığı için, insanın insana yabancılaşması, insanın kendi emeğine yabancılaşması gündeme gelmektedir.

milerinin dediği gibi bu haklar ne Avrupa burjuvazisi tarafından ve ne de Avrupa devletleri tarafından bu halklara hibe edilmedi. Bu haklar Avrupa halklarının verdiği mücadeleler sonucu kazanılmış haklardır.

Bu haklar, son yıllarda kimileri yok olduğundan, kimileri zayıfladığından, genel olarak kapitalizm kendi sorunlarını atlatmaya çalıştığından ve kapitalistlerin daha çok kar hırsıyla hareket etmesinden dolayı yavaş yavaş egemenler tarafından gasp ediliyor. Özetlemek gerekirse: 1- Doğu Bloku gibi karşıt bir blok-sistem artık söz konusu değildir. 2- Bu hakları kollayacak, koruyacak duyarlı ve örgütlü bir işçi sınıfı hareketi şu anda mevcut değildir. 3- Emperyalistler kendi krizlerini atlatmak ve daha çok kar hırsı yüzünden bu ülkelerin sanayisini emek gücünün ucuz olduğu ülkelere taşıdılar/taşıyorlar... Genel olarak bu sebeplerden dolayı Avrupa'da sosyal, siyasal, demokratik, ekonomik haklar kısıtlanıyor.

Bu ülkelerde teknik şu an itibariyle en son noktadadır. Şunu bilmemiz gerekiyor ki, burjuvazi bilim ve tekniği kendi kar hırsı uğruna fütursuzca harcıyor. Bu anlamda bilim ve teknik bu ülkelerde tamamıyla insanlığın hizmetine sunularak, uygulamaya sokuluyor. Tabii ki bilim ve tekniğin geldiği seviye itibariyle insanlığa yansımaları oluyor. Ama daha çok bilim ve teknik egemen sınıflar tarafın-

dan kendi karları için kullanılıyor. Varolan sanayide hemen hemen her şey için oluşan makineleşme ve bu makineleşme tamamen kar amacıyla kullanıldığı için, insanın insana yabancılaşması, insanın kendi emeğine yabancılaşması gündeme gelmektedir. Bu durum insanlar arasında insani yönlerin törpülenmesine yol açmaktadır. Şu anda Avrupa ülkelerindeki insanlar arası ilişkilerde bu durum çok açık bir şekilde görülmektedir.

Sistemin her alanda makineleşmesi insanlarda yaratıcılığı ve kişinin kendisine özgüvenini zayıflatıp zamanla yok ederek, insanları metalaştırmaktadır. Bu metalaşma sonucunda insanlarda sosyal, siyasal, kültürel ve ruhsal olarak bir kısırlaşma, çöküntü ve bunalmışlık yaşanmaktadır.

Örneğin sanayinin bütün dallarında yoğun bir makineleşme ve robotlaşma mevcuttur. Bu makineleşme ve robotlaşma insan yaşamının hemen hemen her alanına nüfuz etmektedir. İnsanlar zamanlarının büyük çoğunluğunu geçirdikleri iş yerlerinde, üretim araçları karşısında kendi verimlilik ve yaratıcılıklarını kaybetmektedirler. Çünkü üretimde insan emeği (canlı emek) giderek yerini ölü emeğe (robotlaşmaya) bırakmaktadır. Öyle bir noktaya gelmiştir ki, insan herhangi bir şeyi üretmede sadece makinanın veya robotun düğmesine basmakla yükümlü bir konuma gelmiştir. Durum iş yerlerinde bu iken, evlerde ve hayatın diğer alanlarında da benzer bir durumla karşılaşmaktayız. Evlerdeki makina ve robotlar, sıradan bir şeyde bile yaratıcılığı engellemektedir. İnsandaki yaratıcılık ve özgüven

yerini düşünmeyen, üretmeyen ve kendisine olan güvenini yitiren bir insan tipine bırakmaktadır.

Kuşkusuz biz bilim ve tekniğe, bilim ve tekniğin gelişmesine karşı çıkmıyoruz. Bizim karşı çıktığımız şey; bilim ve tekniği kendi karları için kullanan egemen sistem sahiplerinin (burjuvazinin) insani değerleri hiçe sayarak, insanları birer meta konumuna sokup yönlendirmeleri ve yönetmeleridir. Sistem ve sistemin sahipleri, sistemin yapısında varolan ve karakterinden kaynaklanan nedenlerden dolayı insanların karşılaştıkları bu sorunları çözmek için önlem de almamaktadırlar. Makyaj düzeyini aşmayan bir takım önlemler ise sorunlara çözüm olmuyor.

Dışarıdan bakıldığında Avrupa'daki sosyal devlet, sosyal hukuk ve bu kıtadaki ülkelerin tarihsel sebeplerden dolayı zengin olmaları, bu ülkelerde sorun yoktur veya çok azdır imajı vermektedir. Oysa yazımızın başında belirttiğimiz gibi, her sınıflı toplumsal sistemde insanlık için hem yararlı hem de zararlı olgular vardır. Avrupa'da, insanların Asya ve Afrika'da çektiği açlık, yoksulluk ve bunlardan kaynaklı diğer sorunlar yok denecek kadar azdır. Durum böyle olmasına rağmen burada da farklı problemler vardır. Bu kıtalar arasında öyle bir farklılık vardır ki, Avrupa'da problem olarak görülen şeyler Asya ve Afrika'da ya yoktur ya da bu şeyler problem olarak görülüyor. Öte yandan Asya ve Afrika'da problem olarak görülen şeyler Avrupa'da ya yoktur ya da problem olarak görülmemektedir. Bu kıtalar arasında böyle bir farklılık söz konusudur.

İsviçre'nin nüfusu 7 milyon. Burada psikolojik olarak hasta olanların sayısı ortalama 60 bin. Bu rakam içerisinde her yıl ortalama 1000 kişi intihar ediyor. İşte sağlık sorunu yok denilen Avrupa'nın sadece bir hastalıkla ilgili verileri...

Avrupa toplumu üzerine kısa bir sürede hazırlamaya çalıştığım bu yazı için birkaç gün takip ettiğim basından birkaç alıntı ile bu kıtadaki ülkelerde insanların karşılaştıkları problemlere karşı kendi çabalarıyla buldukları çarpıcı 'çözümler'i okuyucuya aktarmak istiyorum.

Hürriyet Gazetesi'nin 13.01.2005 tarihli Avrupa basısındaki haberin başlığı:
AB'li intihar ediyor!

Haber aynen şöyle: Avrupa Birliği ülkelerinde intiharlar, trafik kazaları ve cinayetlerden daha fazla kişinin ölümüne neden oluyor. AB Komisyonu Sağlık ve Tüketicinin Korunması Komiseri Markos Kipriyanu dün yaptığı açıklamada, psikolojik rahatsızlıkların yılda 58 bin intihara neden olduğunu belirterek, "Psikolojik rahatsızlıklara 'görünmeyen katil' diyebilirsiniz, ama şaşırtıcı biçimde akıl sağlığına çok az önem veriliyor" dedi. 25 üyeli AB'de intiharların çoğu psikolojik rahatsızlıklarla, genellikle de depresyonla bağlantılı. Ağır depresyon geçiren insanların yüzde 15'i intihar ederken, yüzde 56'sı intihara teşebbüs ediyor.

Haberde dikkat edilmesi gereken, sistemden ve insanların içinde buldukları durumdan kaynaklı olarak her yıl AB'de ortalama 58 bin kişinin intihar ettiğidir. Bu rakam psikolojik olarak rahatsız olan kesimin sadece yüzde 15'ini oluşturuyor.

Yüzde 56'sı intihara teşebbüs ediyor. Geriye kalan yüzde 29'u ise hastalıkla şu veya bu şekilde boğuşuyor. Bu rakamlar göz önünde bulundurulduğunda, nüfusu ortalama 400 milyon olan AB'de ortalama 400 bin kişinin psikolojik olarak hasta olduğu görülmektedir. Konuyla ilgili olduğundan İsviçre'den örnek vermek gerekirse: İsviçre nüfusu 7 milyondur. Burada psikolojik olarak hasta olanların sayısı ortalama 60 bin olarak belirtiliyor. Bu rakam içerisinde her yıl ortalama 1000 kişi intihar ediyor. İşte sağlık sorunu yok denilen Avrupa'nın sadece bir hastalıkla ilgili verileri, durumun nasıl olduğunu gözler önüne sermektedir.

Milliyet Gazetesi'nin 12.01.2005 tarihli Avrupa basısındaki haberin başlığı:

Eşlerin yüzde 40'ı çocuk istemiyor

Haber aynen şöyle: Almanya'da yaşları 18 ile 49 arasında değişen çiftlerin yüzde 40'ının çocuk istemediği belirtildi. Eltern Dergisi tarafından yapılan araştırmaya göre, çocuk istemeyen çiftler, buna gerekçe olarak, iş piyasasındaki belirsizliği ve geleceklerini güvence altında görmemelerini gösterdiler. Bu arada, erkeklerin ve kadınların yüzde 44'ü uygun eş bulamadıkları için aile ve çocuk sahibi olmadıklarını belirtirken, yüzde 33'ü ise yalnız yaşamak istediklerini vurguladılar.

Bu araştırmada görülmesi gereken, kapitalizmin en ileri ve en zengin ülkelerinde bile insanlar geleceklerinden ne kadar endişeliler ve işlerini her an kaybetme korkusu onları çocuk yapmamaya zorluyor.

İnsanlar birbirlerine tahammül edip hayatı paylaşmaya yabancılaştıklarından dolayı uygun eş bulamıyorlar. Evlenmeyerek yalnız yaşamayı tercih ediyorlar ve böylece kişiselleşiyorlar. Ve bu haberde koşulların insanı kendi soyuna ne kadar yabancılaştırdığı açıkça görülmektedir.

Milliyet Gazetesi'nin 10.01.2005 tarihli Avrupa basısındaki haberin başlığı:

Geçen yıl 136 bin 108 Alman göç etti

Haber aynen şöyle: Avrupa'da en çok göç alan ülkelerden biri olan Almanya'dan da Almanlar başka yere göç ediyorlar. Geçtiğimiz yıl mutluluğu ve geleceği başka yerde arayan 136 bin 108 Alman ülkesinden göç etti. Berlin'deki İş Pazarı Araştırma Merkezi (ZAV) tarafından açıklanan 2004 yılı raporunda, önceki yılla göre göç eden sayısının 9 bin 108 arttığı belirtilerek, bu rakamın 1995 yılından bu yana en yüksek düzey olduğu kaydedildi. Raporda Almanların yaklaşık 72 bininin diğer Avrupa ülkelerine, geri kalan kısmının ise sırayla Kanada, ABD, Avustralya ve diğer ülkelere göç ettikleri yer aldı. Göç edenlerin işsizlik ve gelecek korkusu nedeniyle kendileri için daha iyi şartları bulunan ülkeleri seçtikleri belirtildi.

Konuyla ilintili olduğundan İsviçre'den de örnek vermek gerekirse: 17.02.2004 tarihli Corriere del Ticino adlı İsviçre gazetesinde çıkan bir habere göre, 7 milyonluk İsviçre nüfusundan 600 bin kişi benzer nedenlerden dolayı İsviçre dışında yaşamayı tercih etmiş durumdadır. Bu rakam İsviçre nüfusunun yüzde 9'unun ülke di-

Özellikle Asya ve Afrika'dan insanların kurtuluş mekanları olarak seçtikleri ve çeşitli zorlukları, hatta ölümü dahi göze alarak sığındıkları, sığınmaya çalıştıkları Avrupa ülkelerinden insanlar, daha iyi yaşayacaklarına inandıkları ülkelere göç ediyorlar.

şında yaşadığını göstermektedir.

Konu hakkında genel bir değerlendirme yapmak gerekirse, özellikle Asya ve Afrika'dan insanların kurtuluş mekanları olarak seçtikleri ve çeşitli zorlukları, hatta ölümü dahi göze alarak sığındıkları, sığınmaya çalıştıkları Avrupa ülkelerinden insanlar, geleceğinin belirsizliğinden ve içerisinde buldukları koşulların toplumda yarattığı derin olumsuzluklardan dolayı daha iyi yaşayacaklarına inandıkları ülkelere göç ediyorlar.

Milliyet Gazetesi'nin 20.01.2005 tarihli Avrupa basısındaki haberin başlığı:

Her 4 çocuktan biri gayri meşru doğuyor

Haber aynen şöyle: Almanya'da her 4 çocuktan birinin evlilik dışı dünyaya geldiği bildirildi. Federal İstatistik Dairesi yetkilileri 2003 yılı raporunu dün açıkladı. Raporda 2003'te ülke genelinde 191 bin bebeğin evlilik dışı ilişkiden doğduğu ve bu rakamın 5 yıl öncesine göre yüzde 20 arttığı bildirildi. Yetkililer, son yıllardaki ekonomik şartlar ve yasalarda bakım sorumlulukları konusundaki şartların insanları evlilik dışı ilişki yaşamaya zorladığı, çocuk sayısının da doğru orantılı olarak arttığına işaret ettiler.

Bu konu koşullardan kaynaklı olarak toplumdaki ahlaki duruma tekabül ettiğinden dolayı, İsviçre'de ahlaki açıdan

vahim olan bir durumu buraya aktarmak istiyorum. Belirtmekte yarar var; İsviçre'de bu tür durumlar diğer ülkelerdeki gibi basında fazla işlenmediğinden dolayı şu anda elimde yazılı bir belge yoktur. Ama araştırmalar ve gayri resmi rakamlar, İsviçre'de her 100 aileden 5-6'sında küçük kız çocuklarına, bu çocukların en yakınları tarafından tecavüz edildiğini ortaya koyuyor.

Bu örnekler göz önünde bulundurulduğunda, koşullardan kaynaklı olarak toplumun ahlaki açıdan geldiği nokta, tek kelimeyle nasıl "iç çürüme" geçirdiğini göstermektedir.

Hürriyet Gazetesi'nin 20.01.2005 tarihli Avrupa basısındaki haberin başlığı:

Yoksul çocuk artıyor

Haber aynen şöyle: Yoksulluk konusunda araştırma yapan Köln Üniversitesi öğretim üyesi Prof. Christoph Butterweggehet, Almanya'da yoksul çocukların giderek arttığını söyledi. İstatistik Dairesi'nin verilerine göre 1,1 milyon çocuğun sosyal yardıma muhtaç olduğu bildirildi. Alman Sendikalar Birliği (DGB) ile sosyal kuruluşlar ise, bunun 2 milyona ulaştığını belirtiyorlar. Devletin bu yoksulluğa karşı acil harekete geçmesi gerektiğini belirten Butterweggehet, gelecek yıllarda her beş çocuktan birisinin yoksulluk içerisinde yaşayacağını söyledi.

Konuyla ilintili olduğundan, buraya aktarmakta yarar gördüğüm Avrupa'da yoksullukla ilgili bir başka haber: İsviçre Emek Partisi'nin yayın organı 1'inchioistro rosso'nun Ocak 2005 sayısındaki "Yoksulluk İsviçre'de de mevcut" başlıklı haberde, İsviçre'de bir yardım

kuruluşu olan Caritas'ın yaptığı bir araştırmaya göre ülkede 850 bin kişinin açlık sınırında yaşadığı belirtiliyor. Bu rakam 7 milyonluk İsviçre nüfusunun yüzde 12'sini oluşturuyor.

Yazımızda daha önce belirttiğimiz nedenlerden dolayı gaspedilen ve gaspedilmesi beklenen (yani tırpanlanan) sosyal, siyasal, demokratik ve ekonomik haklar toplumu 10-15 yıllık bir süreç zarfında bu noktaya getirdi. Eğer böyle giderse ve bir 10 yıl sonrasını düşünecek olursak, toplumun bu belirttiğimiz ve değinmediğimiz konularda nasıl bir şekle bürüneceği düşündürücü bir durum oluşturacaktır. Ve böylelikle Avrupa'da yoksulluk giderek artacak.

Sonuç olarak; bu ülkelerde kapitalist sanayileşme son hadine geldi. Bu sürecin oluşmasından bugüne kadarki mesafede buralarda metropolleşme oluştu. Asya ve Afrika'daki yeraltı ve yerüstü zenginlik kaynakları buralara aktarıldı. Ama

Avrupa ülkelerinde gaspedilen ve gaspedilmesi beklenen (yani tırpanlanan) sosyal, siyasal, demokratik ve ekonomik haklar toplumu 10-15 yıllık bir süreç zarfında bu noktaya getirdi. Ve böyle giderse Avrupa'da yoksulluk daha da artacak.

öyle bir durum oluştu ki, buralardaki sanayileşme yerini sanayi üstü topluma bırakmadan, sanayi sanayileşmemiş ülkelere taşındı/taşınıyor. Yani deyim uygunsu sanayi yer değiştirdi/değiştiriyor. Yoksa kimilerinin iddia ettiği gibi eğer "insanlık sanayi toplumundan sanayi ötesi topluma" geçmiş olsaydı sistemin değişmesi gündeme gelecekti ki, hepimizin bildiği gibi böyle bir durum gündeme gelmedi. Tam tersine buradan sanayinin taşınması ve diğer kimi sebeplerden dolayı her alanda bir çöküş yaşandı/yaşanıyor. Buralarda ekonomik refah düştü/düşüyor. Sosyal, siyasal, demokratik haklar kısıtlandı/kısıtlanıyor. Bu sebeplerle burada başlayan bu süreç hala sürdüğünden dolayı insanlar bir belirsizlik içerisinde

dedirler. Ve geleceklerinden endişe duyuyorlar.

Bu ülkelerdeki sanayileşme ve ona paralel olarak gelişen metropolleşme buralarda doğa-insan ilişkisini ciddi bir şekilde etkiledi. Böylelikle insanlar doğadan koptu. İnsan-doğa ilişkisinin yerini insan-beton, insan-makina ilişkisi aldı ve insanlar açık alanlardan kapalı alanlara hapsedildiler. Bu ülkeler öyle bir noktaya geldiler ki kapitalizmin en ileri düzeyini oluşturdular/oluşturuyorlar. İnsanların burada Asya ve Afrika'dan ekonomik olarak daha rahat olmaları, sosyal, siyasal, kültürel, ahlaki ve ruhsal olarak gereken normlarda olmaları, sistemin onları nasıl şekillendirdiğini gösteriyor.

Kuşkusuz bu sıraladığımız olumsuzluklara karşı çıkan ve bunların buralarda yaşanmasını isteyen kesimler vardır. Ama bu örneklerle sıraladığımız ve daha bir kısmına değinmediğimiz konular burada sıradan olaylar olmuş ve toplumda ciddi bir anti-pati oluşturmaktadır.

Öğrenci gençliğin krizi aşması üzerine

✍ Murat Yılmaz

Kuşkusuz 1990'dan sonra ilerici toplumsal muhalefetin bütün bileşenlerinin mücadelesinde bir düşüş yaşandı. Gençlik hareketinin buna aldırmadan, ileri kol gibi yoluna devam etmesi veya kendini genel eğilimden tümüyle soyut tutarak durumunu koruması beklenemezdi. Ancak sorun bundan sonra başlamaktadır ve kriz tespiti, gençlik hareketinin yaşadığı çarpıcı gerilemenin nedenleri, toplumsal muhalefetin geneli için geçerli olanların içinde eritilmediği sürece anlamlıdır.

Bu tür bir rahatlatıcı kolaycılığa sapmamak için yalnızca genel nedenlere indirgeyerek, gençlik alanındaki somut tezahürleriyle ele almak yeterli olmayacaktır. Yanı sıra gençliği

çevreleyen koşullardaki değişiklikler ve bu alanın kendi içinden kaynaklanan kriz etkenleri de ortaya konmalıdır. Bu çerçevede yaşanan krizin nedenleri olarak şunları sıralayabiliriz.

1- Tıpkı toplumsal muhalefetin diğer bileşenleri gibi, gençlik hareketinin karşısında da kendini yeniden oluşturma ve kurma görevi vardır. Kriz böyle bir bağlama oturmakta, bir geçiş döneminin sancılarını ve bütün tipik belirtilerini yansıtmaktadır. Gençlik hareketine müdahale eden güçlerin bunu farketmemeleri, geç farketmeleri, farkettilerinde buna uygun bir konumlanışa geçecek, sürecin önünü açacak bir direyet ve inisiyatif sergileyememe-

leri ya da tam ters uçta bildiklerini okuyan zorlamalara girişmeleri krizi derinleştirmiş ve gençlik kitleleriyle siyasal gençlik grupları arasında bir güvensizlik girmiş, hatta bir kopma yaşanmış, dışarıdan verilen direktifler, dışarıdan okula müdahaleler öğrenci gençlik çalışmalarını bitirmiştir. Çünkü öğrenci olmayan partili ya da işçi gençlik yönlendirmeleriyle okullarda siyaset hiç olmadığı kadar gerilemiştir.

2- Siyasal yapı ve çevrelerin gençlik hareketine müdahalesi, geçmişin tekrarı demesek bile, geçmişin yeniden üretilmesi çerçevesinde kalmıştır. 1985-2000'ler arası dönem, eskiye ait bütün yaklaşım farklılıkları saklı kalmak kaydıyla, bunun

denemesidir. Öğrenci hareketi- ni çevreleyen koşullardaki de- ğişim belirginleştikçe bu yakla- şım tıkayıcı olmaya başlamıştır. Kürt coğrafyasında ise bu batı- daki yapıdan pek farklı olmasa da, öğrenci gençlik dağ kadro- larını örnek olarak kendilerine üniversite içinde gerilla misyo- nu biçmiş, kendilerini askeri kadro gibi görmeye çalışmıştır. Zaten bu coğrafyada öğrenci hareketinin çalışma şeklini de öğrencilikle alakası olmayan kadrolar belirliyordu.

3- Sosyalist partilerin krizin- de ve yeni alanlar açamamala- rının doğurduğu çıkmazda du- yarlı tepkiyi gençlik hareketi- nin vermesinden daha doğal bir şey olamazdı. Ama yaşanan kriz gençlik hareketinin de tı- kanmasına yol açmış, gençler de parti/örgüt içi hareketsizliğe seyirci kalarak pratik politika- dan uzaklaşmış, duraganlaş- mıştır. Bu gençlik hareketinin aynı zamanda bir aydın hare- keti olma, toplumsal muhalefe- tin diğer bileşenlerinden farklı olarak doğrudan fikri tercihler ve dünya görüşleri üzerinden saf belirleme özelliğinden kay- naklanıyor. Siyasal gençlik grupları bu noktada üniversite- deki gerici ve boğucu düşünce iklimini dağıtıcı bir gelişkinlik sergileyememiş, bunun için el- verişli platformlar yaratamamış ve son günlerdeki AB tartışma- larıyla birlikte de sol/sosya- list/yurtsever gruplar kendi içinde çatışmaya başlamışlar- dır. Siyasallaştırma perspektif- leri altında yetersizlik ve özgü- ven eksikliğinin yattığı bir da- yaticılıkla, gençliğin arayışına, ilgilerine veya ilgilenmemeleri- ne, ikirciklerine, sorgulamaları- na, kendini gerçekleştirme ihti- yaçlarına yanıt veremeyen bir

Özerk-demokratik üniversite hedefinin ve gençliğin müca- delesinin önünde çok önemli bir engel olarak duruyor ol- masına rağmen YÖK, bazı bakımlardan bütün bunları perdeleyen bir korkuluğa ve bir şaşkırtmaca kurumuna dö- nüşmeye başlamıştır.

güdüklükle sakatlanmış ve ha- reketsiz kalmıştır. Sonuç; genç- liğin bu tatminsizliğini siyasal grupların dışında ve çoğu kez onlara rağmen el yordamıyla gidermeye yeltenmesi, bu amaçla çeşitli araçlar ve kanall- ar geliştirmemesinin nedeni, gençlik hareketinin yönlendiricileri siyasal kadrolar ya da so- rumlu diye atanan işçi kadrola- rın yerli-yersiz müdahalesidir.

4- Aslında burada söz ko- nusu olan öğrenci gençliğin sa- katlanan ve zaafa uğrayan ay- dın kimliğini yeniden kurma, elde etme ihtiyacıdır. Bilimle ve bilgiyle ilişkisini mesleki kaygılar ve piyasada geçerlilik ölçütüyle kuran, okullardaki konumu edilgen bilgi alıcısına dönüşmüş, yaratıcı bir etkinliği ve düşünsel çabası bulunma- yan, kendi ortamının katılımcı- kurucu ve dönüştürücü öznesi olamayan gençliğin aydın tav- rının körelmesi, ülke ve dünya sorunları karşısında tepkisizliğe ve kayıtsızlığa düşmesinde şa- şılacak bir yan yoktur.

5- Gençlik, mücadelesine yer veren bağımsız örgütlenme ve ideolojik yeniden üretimde kendisini bir bileşen gibi görüp artık pratiğin öznesi olduğu ka- dar yeniden ideolojik üretimin de merkezi olarak görmelidir. Öğrenci gençliğin mücadelesi- ne ve istemlerine yer veren "demokratik-özerk üniversite" şiarının içi üniversitenin diğer bileşenlerini de kapsayan so-

mut bir mücadele programına, bunun ilişkilerinin örülmesine, kurucu inisiyatiflerin ortaya çı- karılmasına dayanan açılımlar- la doldurulamamıştır. Özelde üniversitelerin, genelde örgün eğitim sisteminin sermayenin talepleri ve çıkarları doğrultu- sunda derinden derine yaşadığı dönüşüm, aşırı ve tek yönlü bir YÖK vurgusuyla gözden kaç- maya başlamıştır. Oysa burju- vazi birbiriyle ilişkisiz görünen pek çok alanda ve gittikçe biri- kerek sistemini yeniden yapı- landırmaktadır. Bunun kaçınıl- maz sonucu olarak üniversite- nin toplumsal işlevleri, kapita- list üretimin süreci ve serma- yeyle ilişkileri, bilimsel emeğin sermaye karşısındaki konumu başkalaşıma uğramaktadır. Öğ- renci hareketinin kendi zemin- lerinde bu dönüşümden çok ciddi biçimde etkilenmemesi düşünülemez.

Özerk-demokratik üniversi- te hedefinin ve gençliğin mü- cadelesinin önünde çok önem- li bir engel olarak duruyor ol- masına rağmen YÖK, bazı ba- kımlardan bütün bunları perde-leyen bir korkuluğa ve bir şa- şkırtmaca kurumuna dönüşmeye başlamıştır. Aslında YÖK'ün kaldırılması üniversitenin idari, akademik ve mali özerkliğe ka- vuşması anlamına gelmeyecek- tir. Eğitimin tepesindeki bu dü- pedüz kapitalist ve onun kol- luk kuvvetlerinin baskıları be- lirli bir rahatlamayı sistem açı- sından sağlayacaktır. Ama aynı zamanda her türlü özerkliğin önündeki gerçek engelleri, ser- mayenin üniversite, bilgi üreti- mi ve bilimsel emek üzerinde pekişen egemenliğini, okulların piyasanın talepleri üzerine ye- niden düzenlenişini ve bilimin metalaşmasını daha çıplak ola- rak göz önüne serecektir. Za-

ten üniversitelerde yıl sonu bitirme dersi diye verilen deneysel çalışmalar büyük şirketlere para karşılığı satılıyor. Bu kazancı kimse sorgulamadı.

6- Gençlik hareketine müdahale eden yapı ve çevrelerin, bu hareketi siyasallaştırma perspektifi bir başka bakımdan da özürdür. Okullar alanını kendi içinde, sorunlarından ve dinamiklerinden kalkarak siyasallaştırma neredeyse tümüyle ihmal edilen bir alan olmuştur. Bu, geniş gençlik kitlelerinin kavrayış ve algılayışında, siyasetle ve siyasal mücadeleyle kendilerini çevreleyen ilişkilere müdahalelerin ve bunları dönüştürmenin bir uzantısı, gereği ve hemen yanibaşlarında duran bir tavır alışı olarak değil, siyasal düzeyi temsil etmek ve elde tutmak iddiasındaki çevrelerin zeminlerine dahil olmak şeklinde algılanmıştır. Hatalı bir mücadele ve örgütlenme çizgisinin iyiden iyiye kışkırttığı bu algılama, karşı tepkiye yol açmıştır. Dayatıcılık ise belirli bir siyaset yapma tarzından yüz çevirmeye, gençliğin bir bütün olarak siyasetten uzaklaşmasına yol açmıştır.

Burada parmak basılan sorun, gençlik hareketini siyasallaştırmanın yolunun doğrudan toplumsal-siyasal sorunlardan mı, yoksa akademik-demokratik taleplerden mi geçtiği veya bu ikililiği aşmakla ve alışılmış siyasal çalışma tarzından kopmakla üstesinden gelebilecek bir sorun olduğuna dikkat çekilmektedir. Öğrenci hareketi, toplumun kurtuluş ve özgürleşme kavgasının en önemli bileşenlerinden biri olarak görülmelidir. Ama bir potansiyel imkan olmanın öte-

Ancak alanı içeriden dönüştürme, özgürlükçü potansiyelini açığa çıkarma ve bunun ilişkilerini yaratmanın hakkı verildiği takdirde, siyasal mücadelenin geneliyle bağlamı şekilci olmayan tarzda kurulabilir. 1968 dönemi bunun en iyi örneğidir.

sinde üniversiteler alanının kapitalizmin ekonomik ve toplumsal örgütlenişindeki çelişik konumundan yakalanarak, fiilen de bu düzeye yükseltilmesi, alanın kendi içinde dönüştürülmesi ve bunun maddi karşılıklarının yaratılması mücadelesini şart koşar.

Genelde öğrenci alanında, özelde gençlik hareketinin siyasal mücadelesinin geneliyle bağlamı bununla aynı şey değildir ve bunun yerine geçirilemez. Daha doğrusu ancak alanı içeriden dönüştürme, özgürlükçü potansiyelini açığa çıkarma ve bunun ilişkilerini yaratmanın hakkı verildiği takdirde, siyasal mücadelenin geneliyle bağlamı şekilci olmayan tarzda kurulabilir. Kendi koşulları ve tarihselliği içinde 1968 dönemi bunun en iyi örneğidir.

7- Buraya kadar söylenenlerin bir uzantısı olarak şu saptamayı yapmak bir haksızlık sayılmamalıdır. 1980 sonrası bir dönem gençlik hareketini hazırlama, örgütlenme ve önünü açmada olumlu ve işlevli bir rol oynayan siyasal gençlik grupları, belirli bir noktadan itibaren gençlik hareketine sapıtıcı ve tıkayıcı bir etki yapmaya başlamıştır. Alışılmış siyasal yapma tarzından kopmaları, gençlik hareketini kendi kalıplarına girmeye zorlamaları, yeterince olgunlaşmamış bir harekete kendi ihtiyaçlarından hareketle kısır bir siyasallaştırma dayatmaları, geçmiş

tekrara kalkışmaları, üniversite alanında yaşanan dönüşümü hesaba katmamaları bunun başta gelen sebepleri arasındadır.

8- Yakın zamana kadar üniversitenin diğer asli dinamiği olan öğretim elemanlarından destek ve ortak mücadele yerine suskunluk, kayıtsızlık, kabullenme, hatta bir dereceye kadar köstek işlevi görmesi, gençliğin mücadelesini sınırlandıran, kuşatmayı yarmasını güçleştiren bir başka etken olmuştur. Gençlik hareketinde yaşanan krizin belli başlı nedenleriyle ilgili olarak söylenebilecekler bunlardır.

Mevcut durumu nasıl yorumlamalı?

Kuşkusuz, gençlik hareketinin yaşadığı kriz döneminde mutlak bir hareketsizlik ve durgunluk içinde olduğu söylenebilir. Gittikçe küçülen sayılarla da olsa eylemli çıkışlarda belirli bir süreklilik korunmuştur. Ancak bunun da ötesinde, gençlik hareketinin bugününü karakterize etmeye başlayan bir başka gelişmeden daha söz etmek gerekiyor. Üniversite içi gençlik yayınlarında; kol, kulüp ve topluluk türü kültürel, sanatsal ve bilimsel inisiyatiflerde bir patlama yaşanıyor. Derneklerin ve siyasal gençlik gruplarının küçülmesiyle bu olgu yan yana duruyor. Bu çelişkiyi gençlik mücadelesinin geleceği bakımından nasıl yorumlamalı? Kültürel, sanatsal etkinlikler ve buna denk düşen gevşek platformlarda yoğunlaşma, siyasal mücadeleden kaçışın veya asıl konakları tıkalı olduğu için siyasal mücadelenin kendisini bu biçimler altında

ifade etmesinin bir belirtisi midir?

Gençlik hareketindeki krizin nedenleri üzerine söylenenler, çelişkiyi yalnızca bununla açıklamanın ciddi bir eksiklik taşıyacağı anlamına geliyor. Çok çeşitli türde kol, kulüp ve topluluk etkinlikleri ile iç yayınlardaki patlama, üniversite gençliğinin siyasetten ve mücadeleden kaçış tavrının uzantısı olarak kendisini hobilere kaptırması ve içe büzülmesi amlamına gelmez. Bu etkinliklerin büyük bir çoğunluğu muhalif bir duruşa ve ilerici eğilimlere sahiptir. Üniversite gençliğinin atomizasyonuna karşı geliştirilen bir çözümdür; bir paylaşım, dayanışma, toplumsallaşma, kendini gerçekleştirme ve yaratıcı etkinlikte bulunma düzeyidir; yine hatırı sayılır bir bölümü, gençliğin zedelenen aydın kimliğini yeniden kurmasına hizmet eden fikri platformlardır. "Mantık", "Felsefe", "Bilim ve Teknoloji", "Astronomi" vb. kulüpleri bu türdendir ve gençliğin düşünsel donanımını güçlendiren bir işlev görmektedir.

O halde, doğru yaklaşıldığı, geçmişin hataları tekrarlanmadığı takdirde, aslında yeni bir gençlik hareketi için derinden derine bir mayalanma, hazırlık ve birikim döneminin yaşandığı söylenebilir. Aynı zamanda

Çok çeşitli türde kol, kulüp ve topluluk etkinlikleri ile iç yayınlardaki patlama, üniversite gençliğinin siyasetten ve mücadeleden kaçış tavrının uzantısı olarak kendisini hobilere kaptırması ve içe büzülmesi amlamına gelmez.

artık farklı bir üniversiteli tipolojisiyle yüz yüze olunduğu da hatırla tutulmalıdır. Mevcut durum gençliğin siyasal örgütlenmesinin, kendini geliştirdiği yollarda bir biçimde zaten mevcut olduğu anlamına gelmez. Ama tablonun üzerinden atlanarak veya bununla karşıtlık içinde siyasal bir gençlik hareketi yaratılamayacağı gibi, üniversite ortamında bir dönüşüm sağlanamaz.

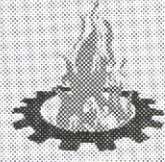
Mevcut durumun gençliğin siyasal mücadelesinin ve örgütlenmesinin yeniden yükseltilmesi için sunduğu olanaklara değinmek yetmez. Düzenin belli bir sürtünmeyle bugünkü gelişmeyi, kendi içine kapanmış, liberal, girişimci, piyasa bireyine gerektiği ölçüde etkin ve "yaratıcı" bir kampüs özgürlüğüyle soğurması mümkündür. Toplumsal, siyasal sorunlara kayıtsızlık, sahici bir bilimsel etkinlik ve sorgulayıcılıktan uzak durma, burjuvazinin beklenti ve taleplerini aşan bir aydın kimliğine yüz çevirme ve üniversitenin sözde liberal katı-

lımcılığını aşan asli kurucu olma iddiasını taşımama pahasına bahşedilmiş yanılmalı bir iç imkan özgürlüğü sunulmuştur. Düzenin ve sermayenin belirleyici olması halinde gelişmelerin giderek bu yöne evrilmesi ve bunun da üniversitelerin özerkliğini elde etmesi şeklindeki algılanması mümkündür.

Yazının sonucu; devrimci ve sosyalist güçlerin doğru bir bakışla, doğru bir mücadele ve örgütlenme çizgisiyle, üniversitelerin diğer bileşenleriyle de (çalışan ve öğretim elemanları) ilişkilendirilen açılanmış bir özerk-demokratik üniversite programına ulaşmalarını inisiyatifli ele alıp almayacakları belirleyecektir.

Sonucun sonucu ise; yurtsever/sosyalist/devrimci/ilerici üniversite güçlerinin, çalışmalarına dışarıdan birilerinin direktif vermelerini beklemeden, kendi iç dinamikleriyle özerk-demokratik üniversite taleplerini yükseltip toplumsal muhalefete destek vermeleridir. Üniversiteler yalnız geleceği garanti altına almak (ekonomik kurtuluş) için değil, bilimsel ve teknolojik gelişme, bir aydın kimliği yakalamak için okunmalıdır. Gençlik pratiğinin öznesi olduğu kadar, 21. yy'da ideolojik yeniden üretimin de öznesi olmalıdır.

yeni bir aydınlanma atağı için...

SOSYALİST MEZOPOTAMYA

Aylık Teorik/Politik Dergi

Sayı: 10

Mart 2005

2 YTL /

2.000.000 TL

- MESOP Girişimi 4. Genel Toplantı Sonuçları
- MESOP Girişimi üzerine eleştirel bir bakış -II-
- 'Demokratik Toplum Hareketi' hareket mi, parti mi?
- Geçmiş, geleceği baskılamamalı
- Kürdistan Referandum Hareketi
- Ulusal şal, sınıf mücadelesine örtü olmamalı

Tüm dergi bayilerinde

İsteme adresi: Gün Yayıncılık Tel/Fax: 0 212 2196906

İnönü Mah. Babil Sok. 27/3 Harbiye-İstanbul

Türkiye iç dinamikleri zayıf bir ülke. Tek ulus, tek dil, tek din, tek ideoloji yaratma konsepti bugün artık iflas etmiş. Kürt 75 yıllık inkardan sonra var ve gerçek; Aleviler 75 yıllık ret ve inkardan sonra var ve gerçek. Zorunlu ve zoraki yurttaşlar gelinen bu süreçte tek ulus, tek dil, tek din, tek düşünce konseptine dayanan devleti yeniden kurgulamaya başlayınca, egemen çoğunluğun ve devletin gerçekle yüzleşme zorunluluğu, bu cumhuriyetle yaşıt olan zayıflıkları, korkuları, çelişkileri görünür hale getirdi. İçten ve dıştan dayatılan açılımlar, kabule zorlanmalar, gerçekle yüzleşmeler Türkiye'de grup kültürünün hortlamasına yol açtı. Egemen çoğunluğun en geri, en gerici kesimlerinin siyasette, toplumsal yapıda ortaya çıkacak/zorlayacak açılımların baskılandırılması için baskı/tehdit/şiddet aracına dönüştürülmesini getirdi. Egemen çoğunluğu sokağa yönlendirenlerin tarihe gönderme yapmaları hem bir tehdit, hem de bir zayıflıktır.